

Арх. МИХАІЛ

ДУХОВНИЙ СВІТ ДУША ЛЮДИНИ

ПАРАПСИХОЛОГІЯ

ВИДАННЯ ПЕРШЕ

ТОРОНТО — КАНАДА

1961

diasporiana.org.ua

ПОМІЧЕНІ ДРУКАРСЬКІ ПОМИЛКИ

Просьба виправити.

Стор.	рядок:	Надруковано:	Повинно бути:
17	21 від вер.	—	Бердуяєв
18	11 від низу	—	людина
19	5 від вер.	—	10, 3, 11-13
23	3 від н.	—	благословив
40	6 від вер.	—	благозволив
40	7 від в.	—	Іоана 3, 6.
46	7 від в.	—	Світ во тьмє.
		Пропущено номерацію: 8. Архиєп.	Ще його свідч...
53	4 від н.	—	і скіль
54	3 від н.	—	простоті
55	3 від в.	—	вузлами
60	15 від в.	—	Дружина
66	1 від н.	—	що бачить
69	10 від в.	—	получення
69	3 від н.	—	встав відчувати
70	15 від в.	—	падальше
72	2 від в.	—	ПЕР СЕЛЕННЯ
81	1 від в.	—	Якби
100	2 від в.	—	в клітинах
134	7 від н.	—	Я бачу
136	4 від в.	—	Іоант
137	1 від н.	—	1121
141	17 від в.	—	зебереже
145	8 від н.	—	кнізі
147	10 від в.	—	віру
148	12 від в.	—	ПРИМІТКА
149	8 від н.	—	Бог.

На сторінці 79 коло наголовка ВІДІННЯ поставити (1 М. 28, 10-15). То зразок Видіння в Біблії.

Archbishop Michael

**THE SPIRITUAL WORLD,
THE HUMAN SOUL
AND PARAPSYCHOLOGY**

Researches and thoughts in
aspect of contemporary know-
ledges and perceivings.

F i r s t E d i t i o n

**Toronto — Canada
1961**

KIEV PRINTERS LTD., 686 Richmond St. W., Toronto, Ont.

Арх. Михаїл

**ДУХОВНИЙ СВІТ,
ДУША ЛЮДИНИ
І ПАРАПСИХОЛОГІЯ**

Досліди й думки в аспекті
сучасних знань і спостере-
женъ.

Видання перше

Торонто — Канада
1961 р.

ПЕРЕДМОВА ЗАГАЛЬНА

Історія людства не знає іншого початку релігії, як шанування Бога, також, існування Духовного світу і духовної ж душі людини, крім біблійних оповідань. Якщо ж були такі оповідання в інших народів, то в суті своїй мітичні, гадательні, хоч в деяком співзвучні й з біблійними. Вірування в Духовний позаматеріальний світ властиві не тільки нашадкам Авраама, а і всім нашадкам Ноя, властиво всьому людству, особливо історичним народам, як Індійцям, Египтянам, Асири-Вавилонянам, Персі, Китайцям і іншим, хоч і в різних варіаціях. Біблійна історія подає ті вірування конкретно і описано, як Божі Об'явлення, тому нашадки Авраама і, особливо ізраїльський народ, приймали ті вірування, як самозрозумілу істину, рівнозначно як і фізичне життя людини. Христос не тільки не заперечив тих вірувань Свою Наукою, але фактично показав Духовний світ і душі людей спочатку на Фаворі (з'явилися Мойсей і Ілля як душі їх), а потім Своїм воскресінням з мертвих і явліннями в одуховненім тілі, що не підлягало фізичним законам. (Явлення при замкнених дверях і зникнення, як свідчать Євангелисти вкінці своїх Євангелій, потім Вознесення на Небо.) Тому Християнство ось уже скоро дві тисячі років свого існування твердо вірює і ісповідує цю істину, як догмат, який не підлягає запереченням. Життя ж не тільки не заперечує цього вірування, а навпаки, підтверджує його тисячами фактів, про які багато буде сказано і в цій книжці. Ці вірування однаково прийняли Церква, як Богословій, і філософія всіх часів. Тільки в недавніх часах, коли розвинулась матеріалістична доктрина 18-го та 19-го століть, поступово почався сумнів, потім несміливе заперечення, але тепер уже почалася й ведеться атеїстичним світорозумінням формальна війна проти визнання Бога і всього духовного, що зв'язане з Іменем Бога. Особливо ж проти Християнства, як абсолютної Тейзму і Царства Божого на землі. Проповідуються ж і примусово нав'язується скрізь, починаючи з початкових школ, антихристиянізм і атеїзм, як догма матеріалізму. "Віра" в країнах безбожного комунізму.

Повстало для слабовірних болюче питання: Де ж правда? Атеїстичний світогляд мобілізує всякі фізичні, біологічні й психолого-гічні науки в такий спосіб, щоб виправдати свою доктрину, замовчуючи або тенденційно пояснюючи все те, що не підходить під матеріалістичну мірку. А в країнах атеїстичного комунізму цензура виключила будь-яку можливість писати про Бога й духовний світ.

Однаке, питання — чи існує Бог? Чи існує Духовний світ і духовна душа людини? Це не такі питання, що від них можна легко відмовитись, бо це питання нас самих, питання нашої гідності, як людини, питання змислу нашого буття й діяння.

Ми можемо не знати, чи є на Марсі тварини, чи нема і від цього гідність людини не зміниться, однаке, коли б ми напевно дізналися, що Бога, як творчій Розумної Сили, яка веде людство до якоїсь вищо розумної мети, і що життя це просто безсмисленна гра стихій природи й космосу, то тоді питання — чи варто продовжувати життя з його стражданнями та змінюватися для дальших безсмисленних страждань, як робив висновок Шопенгауер?

Тепер ми живемо у вік атому, у якусь переломову добу. Питання техніки, механіки, швидкості, завоювання міжпланетних просторів опанували світ. Всюди експерименти й досліди фізичних сил, для питань духа й гідності людини не залишилося місця. Наука про гідність людини і її духовне майбутнє стала голосом вопіючого в пустині. Час експерименту, а не віри в позаматеріальне. Так думають. Чи так воно? Чи Євангельська наука тільки абстракція? Експериментом для неї є саме життя і кожний має змогу перевірити на собі чи правдива вона. Треба тільки стати на той шлях, який завіщав Христос. На жаль, люди вимагають якогось особливого чуда, щоб упевнитись, що Бог є, щоб, як колись Ап. Фома, доторкнутися пальцями й повірти, хоч ті чуда на кожному кроці і їх можна спостерігати на собі самих.

Цією нашою книжкою й хочемо показати ті місця духовного життя людини, в які можна дотикинутися "пальцями" та впевнитися, що Бог є, що є Духовний світ і є в людині духовна душа, яка з тим Духовним світом має постійний зв'язок. Для цього подаю глибоку аналізу снів (сновидінь), Передчуття, Телепатії, Ясновидіння, Явлення душ померлих людей, Прозорливства, Пророкувань та ін-

ших проявів людської душі. Все те не абстрактні тлумачення тих явищ, а фактичні досліди на собі і на живих людях.

Враховано й біблійкі й історичні факти тих явищ. Отже, в цій книжці нема фантазувань, або тенденційних припущень, є тільки глибока аналіза фактів та висновки з них. Зрозуміло, що для таких питань потрібно не одної малої книжки, тому подастися досліди скорочено, визнаючи саму сутність тих явищ.

Починаю від сновидінь.

П Е Р Е Д М О В А Д О С Н І В

Стан сну в людини складає третю (майже) частину життя її організму. Сон не тільки відпочинок, а й поповнення витраченої енергії, тому сон невід'ємна частина нашого життя. Без сну організм жити не може, бо без поповнення енергії він перестав би діяти. Але спостерігаємо, що під час сну не все спить, фізичне й психічне життя в нас продовжує діяти. Діє серце й кров, діє стравохід і інше, діє якось і психічне життя нашої душі, про це свідчать сновидіння.

Нема потреби говорити про сон, як фізіологічно-психічне явище, бо цим докладно займається фізіологія й психологія, психіатрія та інші дотичні науки. Нас цікавить не сам сон, як функція організму, а те, що ми переживаємо в сні — сновидіння (сни). І про сновидіння зроблено багато дослідів і багато написано, однаке не на всі сновидіння звернена належна наукова увага. Є сни, на які тяжко найти в психіатрії достатнє вияснення, це сни, які віщують майбутнє. Навпаки, прийнято думати, що вірити снам це щось відстале, простонароднє, забобонне. Між тим, про них багато разів і ясно говориться в Біблії, при тому ж, наслідки тих снів пов'язані з історичними подіями, як от сни фараона (І М. роз. 41) або Навуходоносора, царя вавилонського (Дан. роз. 2). Про такі сни знають всі народи, бо для чого б при царях існували інститути розгадчиків снів, як то було в Вавилоні, в Персів, у Греків і Римлян. Про сни говориться і в талмуді Гаггади. Про них з певністю знають окремі особи, які їх переживали, але нема про них єдиної научної правдивої думки. Ті, що їх переживали, стверджують їх, як факт, як передсповіщення майбутнього. Інші думають, що взагалі всі сни є наслідком вражінь

з минулого свідомого чи підсвідомого або й несвідомого чи впливами сучасного і тому априорі не визнають за ними чогось віщуючого. Нарешті ті, яким ніколи нічого не сниться, вважають сни за якийсь каламбур сонної психіки і тому не придають їм ніякого значення.

Психіатрія спиняється на таких снах, які можна вивести з переживань минулих або впливів зовнішніх чи внутрішніх, про які скажемо в своєму місці і які навіть можна викликати експериментально. Правда, визнано телепатію, якийсь особовий магнетизм, ясновидіння, але не все про них сказано. Їх вважають за чисто психо-фізіологічні явища. Про сни ж думають, що вони нічого не можуть віщувати, бо згідно з матеріалістичним світорозумінням у майбутньому ще нічого нема, тому й відчути або знати його ніякий ясновідець не може. Але життя нам свідчить про інше. Про це скажемо в своєму місці.

Розбіжність думок про сни зрозуміла: кожний розуміє так, як переживав, бо спостерегти можна тільки на собі самому. Трудність спостережень полягає і в тому, що сни тяжко класифікувати відокремленими категоріями, бо їх безліч. Тому класифікуємо лише по більш виразних ознаках. Цілком зрозуміло, що сни, породжені переживаннями з минулого або впливами сучасного нічого для майбутнього віщувати не можуть. Вони мають значення тільки фізіологічне. Але віщуючі сни БЕЗУМОВНО є, були й будуть. Про те, що були свідчить Біблія багато разів, свідчить і історія народів*), бо повторюємо, для чого ж при царях існували цілі інститути розглядачів снів, як то було в Вавилоні? (Дан. Р. 2). Думати, що то було тільки суевірство без будьяких реальних підстав, це було б безпідставним знеціненням давньо-народньої мудrosti, від якої й ми тепер багатовчому навчаємося. (Кн. Мойсея, Кн. Іова, Приповістки Соломона, Премудрість Соломона, Премудрість Сіраха і ін.). Завданням моєї цієї книжки — Розглянути сни біблійні й сучасні, які можна було спостерегти і достатньо перевірити. (Див. Светлов.

Пророческі ілі вещіє сни. Київ 1892 г.). Грецькі філософістоїки визнавали віщуючі сни, як звичайне явище в людях.

ВІД АВТОРА

Досліди, записані в цій моїй книжці про сни, передчуття та видіння пройшли довгий етап спостережень. Їх я почав ще з старшої кляси початкової школи, коли одного разу у сні зрозумів задану мені задачу, якої не міг рішити в байдорому стані. Або почувши від моєї мами її сон, я був свідком його здійснення. В юнацькі роки, коли навчався в школах, я багато разів спостерігав збування моїх снів.

Одного разу ранньою весною мені треба було піти в місто по справах школи, і ось сниться мені такий сон:

Мені треба перейти широку ріку і я став плисти. Але напроти мене тягнуть невід, верхня частина невода сунеться вище води. Це мене стурбувало. Але ось побачив у неводі діру, я проліз і так переплив на другий бік.

Я рано виrushив до міста, і насправді побачив ту ріку. Річка розлилася так, що зірвала всі дошки з мосту. Що було робити?.. Але ось бачу чоловік з того боку якось вибрався на міст і по боковому брусу перебрався на цей бік. Я пішов за його прикладом і також перебрався на той бік.

Цей сон дуже здивував мене. Я став цікавитися літературою про сни. Вивчаючи психологію, я шукав вияснення того явища. Перебуваючи в Києві в вищих школах, я уважно відвідував бібліотеки і що тільки міг найти в галузі снів, те студіював. Разом з тим, я слідкував за власними снами та снами моїх близьких. Я уважно вислухував розповіді моїх товаришів по школі про їхні сни й збування їх. Все це записував та шукав у психології розгадки.

В часи революції від 1917 року, коли почалась анархія й небезпека, психічні чуття людей дуже загострилися й напружилися. А ще більше, коли в дальших роках почалися арешти та страшні дії революційної Ч.К. (Надзвичайна комісія), тоді сновидіння особливо загострилося. Вже почався натиск і на Церкву й духовенство. Я вже був священиком, відповідальним за церковну округу, тому на мою долю тих переживань випало аж надто багато. Сні й передчуття ставали дуже виразними. Доходило до того, що я по сні знов, як пройде день і чи не покличуть до політичної установи...

Саме життя поставило мене в такі умови, де тих явищ виявилось найбільше. Мене також заарештували і посадили в слідчий корпус в'язниці. Спочатку був в одиночці, а після заочного осуду перевели в загальну камеру з сотнею людей і тут я мав що чути про їхні сни й передчуття та наслідки їх. Особливо тих, кому загрожувала смерть та й тих, кого та смерть не минула. Потім заслання на довгі роки. Тут поле для дослідів ще більше поширилося. Склад в'язнів був різноманітний по національностях, по релігіях, переконаннях, освіті, верствах суспільства від простолюдя до князів, науковців, професорів, інженерів, письменників, поетів, ідеалістів, атеїстів матеріялістів, лікарів усіх фахів, чоловіків і жінок. Працював я, як лікарський помічник, тому мав у певних випадках доступ до кожного. Продовжуючи свої досліди, я прислухувався і стежив за тими, що з ними мешкав. Про мої досліди знали і тому часто зверталися до мене з своїми снами. Особливо я слідкував за атеїстами, які в розмовах “з точки зору «науки»” (матеріалізму) відкидали можливість збування снів. Таких я намагався захопити відразу, як устануть від сну. Тому, що в'язнів часто переводили з табору в табір, і тому, що справа кожного ще не була закінчена, бо слідство провадилося далі, та ще й тому, що чистки в краю часто боляче досягали і в'язнів, то переживання в кожного досягало великого напруження;

сни й передчуття завжди були предметом тривожних розмов. І ось такий невіруючий снам, стривожено розповідає про свій сон і просить сказати свою думку. Коли я декого потішав, що сни не збуваються, мені тоді розповідали випадки з їхнього життя. Іноді додавали: “Я в сни не вірю, але отакі сни мене всежтаки тривожать, якийсь зв’язок з майбутнім мабуть таки існує”.

Отже матеріал я зібраав великий, який важко вмістити в малій книжці, тому я буду наводити тільки особливо яскраві й характерні випадки.

Цю працю я сподівався видати ще в 1948 році, але перед тим бажав почути думки науковців щодо моїх дослідів. Для того я зачитав мою працю перед авдиторією професорів Духовної Академії в Мюнхені, Німеччина, в якій я тоді був Урядуючим Куратором і викладачем Св. письма. На зібранні, що відбулося в м. лютому 1948 р. були присутні: Ректор Академії Проф. Д-р П. Ковалів, проф. д-р В. Петров, біолог проф. І. Розгін, психолог Кульчицький та інші. Доповідь мою вислушали уважно; було висловлено бажання поставлені питання вивчати далі і піддати їх ширшій дискусії. Я пропонував створити науковий комітет для дослідження названих явищ духовного життя людини, застосувавши анкетний метод, але еміграційні переміщення не дали можливості той намір здійснити.

Цю працю розглядав і психіятр проф. М. Мищенко і дав детальну характеристику праці, за що я складаю йому подяку, бо оцінка психіятра для мене особливо цінна.

Він писав:

“Мене приємно вразила Ваша спроба відрізняти душевні, себто психічні прояви як процес “життя організму” від інших проявів, які Ви називаєте духовними. Очевидно вся сукупність духовних властивостей особистості з погляду психологічного в певній мірі може бути окресленою з погляду шукання духовного образу людини в теологічному розу-

мінню. Це має велике методологічне значення, бо дійсно “духовне мусить вимірятися духовним” і цією справою, мабуть, мусить займатися спеціальна ділянка знання, близька до теології...

Я думаю, що світ психічних переживань з усім багатством: анатомо-фізіологічних властивостей, людського досвіду, особливостей мислення, свідомості — ввесь цей духовний світ може вивчатися і з погляду теологічного, з погляду духовної характеристики образу особливости. Макс Плянк має рацію, коли вважає, що з яких би позицій ми не вивчали чи інше явище, ми будемо все мати справу з одним і тим же явищем... Наука розглядає в закономірностях його розвитку, релігія пізнає його в конкретних образах...

Форми сновидінь, які Ви наводите, а разом з тим видіння, ясновидіння передбачення — безумовно існують і пояснення їх з погляду Вашої концепції, як певної спроби в пізнанні духовного світу безпременно цікаве... Отже в цілому Ваша праця, як спроба дати аналіз духовним проявам людини заслуговує повної уваги, подальшої розробки для накреслення цілого образу, духовного образу особистості... і для цього зовсім не потрібне оперття на історію людини, еволюцію живого світу, соціальне оточення і закономірності психічного. Духовне мусить, дійсно, вимірятися духовним”... (Підкреслення слова “духовний” скрізь його).

Крім достойного психіатра проф. М. Мищенка нарис цих моїх дослідів переглянули професори: біолог д-р І. Розгін, проф. д-р П. Ковалів, проф. С. Килимник, проф. Д. Кислиця. Всі вони находять, що заторкнені мною духовні прояви людської душі в моїх дослідах дуже цікаві і мусить бути надруковані.

Біолог проф. д-р І. Розгін.

“Праця (Ваша) дуже і дуже цікава і важлива,

її треба за всяку ціну відповідно викінчити і надрукувати". (Лист від 3. 7. 60.).

Проф. Д. Кислиця.

"Вашу працю "Сни й передчуття..." я прочитав. Матеріал Ваш цікавий. Спостереження і висновки Ваші заслуговують на увагу не тільки звичайних читачів, як я, а може й на увагу компетентних у цій ділянці учених. Я ж читав Ваш рукопис з інтересом; після прочитання й сам дещо пригадував у зв'язку з передчуттями, снами тощо... Бажаю Вам успіху і завершення цієї праці".

Автор

ДО МОІХ ДОСТОЙНИХ ЧИТАЧІВ

Цю книжку я писав для широкої публіки, тому, скільки можна було, я навмисне не вживав наукних слів філософії, психології, ба навіть богословія, щоб кожний, хто буде читати, безпосередньо все розумів.

Автор

ВСТУПНІ ЗАУВАГИ

Снів, породжених впливами з минулого підсвідомого чи й несвідомого (від предків, або впливами сучасного внутрішнього (з організму) або зовнішнього ми розглянати не будемо. Про них достатньо говорить психологія і фізіологія. Нас цікавлять ті сни, які віщують майбутнє, також телепатія майбутнього й ясновидіння того, що буде.

Матеріалістичний світгляд не визнає чогось уже існуючого в майбутньому, як духовний світ ідей, або впливів на нас з якогось позафізичного розумного світу, тому й не може визнати якихось впливів на нас із майбутнього. Душу людини визнає як комплекс психічних функцій організму, хоч і найтонших, а всежтаки матеріальних, а не духовних (в смислі теологічному). Тому й явища такі, як ясновидіння, телепатію, особовий магнетизм вважають за явища матеріального порядку. Як зразок такої думки наведу слова видатного дослідника мозку Леніна доктора Дубровського.

Один студент звернувся до нього з запитанням: — “Що таке ясновидіння?”

Відповідь доктора була така:

“Ясновидіння, як явище у нас ще не вивчене... Звичайно ми не сумніваємося, що це явище матеріального порядку. Пройде якийсь час і воно буде вивчене. У всякому разі такі явища, як ясновидіння, соннамбулізм, телепатія... реально існують”... (Вестник знання. 1928, Но. 16. Ответи на вопросы.).

Отже матеріалістичний світогляд таких явищ, як віщуючі сни, згадані в Біблії й тепер, передчуття майбутнього, видіння у снах чи явно, пророцтва пророків, як

слова від Бога, вважає за ілюзії, самообман або вигадки. Однаке саме життя показує щось інше. Тому, чи доцільно приносити дійсні факти в жертву світоглядові? Сни збиваються (віщуючі сни), людські серця передчувають майбутнє, ясновидець бачить і майбутнє, яке якось духовно уже є. Пророцтва, які збулися, сповіщені пророкам надсвітньою Силою, все це ствердила історія людства. Отже в матеріалістичному світогляді багато чого недоглянене. Це витвір людський і тому недосконалий. Він не визнає нічого понадматеріального, а в тому і Бога, як Духа, Творця і Управителя світу. Звідсіль атеїзм. Але ж збування баченого в снах, в пророцтвах, в прозорливствах наявно свідчать нам, що в переді нас уже щось існує, а як ні — то нам про нього сповіщає Надсвітня Розумна Істота, яка знає майбутнє. А це також заперечує матеріалістичний світогляд.

Крім усього, ми бачимо, що атеїзм не є щось природжене людині як природжене їй відчувати над собою Когось Вищого Сильнішого. Саме від цього повстали в народах різні релігії, як шанування Тієї Вищої Істоти — Бога. Віра в Бога, як творця і Управителя світу природжена людині, як природжена дітям любов до своїх батьків. Коли втрачали правдиве розуміння Бога, то замінювали його фетішами, або надуманими “богами”, що в суті все ж таки було шанування ідеї Бога. Тому, що людина без віри в вищі ідеали, які вбачає в Богові, відчуває порожнечу, то атеїстичні проводирі силкуються ту порожнечу заповнити вірою в непомилність корифеїв та доктрини. Більше того, силкуються утворити культу якоїсь безбожної релігії зі “святами” й обрядами — як О. Конт в свій час у Франції... та й тепер робиться щось подібне при шлюbach та народженнях.

Початків віри в Бога ми не знаємо, крім біблійного. Віра в Бога доісторична, а атеїзм, порівнюючи, дуже молодий, він “заснований або на помилкових висновках, як погляд Демонріта на атом, або на небажанні, щоб Бог

над людиною був” (С. Верховський: Бог і людина, ст. 218). Атеїзм надуманий людьми, почавши від Левкіпа та Демокріта з 2-ї половини 5-го віку до Христа. Доісторичного атеїзму ми не знаємо. Навпаки, дослідник давніх релігій Плутарх вже дві тисячі років тому, не знайшов народу без релігії. Атеїзм не має під собою достатніх основ істини тому й не може бути природнім і вселюдським. Він є світоглядом окремих осіб, або партійних груп. Тримається там, де приписується партійними правилами, де не дозволяється думати інакше.

Коли б атеїзм був обґрунтованою аксіомою, то всі великі вчені — філософи, психологи, фізіологи, астрономи, антропологи та вчені інших галузей науки були б атеїстами. Навпаки, віруючих учених непорівняно більше, аніж атеїстів. (Д-р Деннерт). Найбільші корифеї науки були і є глибоковірюючими в Бога людьми, як Сократ, Платон, Аристотель, Плотін, не кажемо вже про християн давніх і сучасних: як Ньютон, Кеплер, Пастер, Фарадей, Лейбніц, Декарт, Лінней, Павлов, Філатов, Плянк, Анштайн, Яновський Шпагнів, Шевченко, Сковорода, В. Соловйов, Бердуяєв і тисячі, тисячі інших. Та й ті, що з необхідності мусять бути атеїстами, ледве чи всі в глибині своєї душі поділяють до-краю атеїстичну доктрину, бо відчувають якусь порожнечу. Отже, через неприродність атеїзму матеріалістичний світогляд не знаходить широкої підтримки серед наукового світу і широких мас населення. Він тримається настирливою пропагандою та ідеологічним примусом. Багато природознавців при безсторонньому вивченню природи та й через внутрішні свої переживання ставали глибоко віруючими в Бога християнами, як Гладков, Ковалевський, Бердяєв, Верховцев і ін., навіть, ставали священиками, як С. Булгаков. (В наш час науковець Вільям Поллард. Див.: стор. 147).

Найсумніше те, що матеріалістичний світогляд, де він став світоглядом державної влади, забороняє волю сумління в шуканні правди, а це засуджує на довгу боротьбу вільного духа з світоглядовими путами, аж поки

таки вирветься. Християнство при всій своїй універсальності і божественній висоті понять та безмежній широті й глибині духовости, якої не може ні заперечити ні обмежити ніяка матеріалістична доктрина, в то й де час все ж таки є ЗАКОН СВОБОДИ (Як. 1, 25) вільне від будь-яких філософських пут. Воно нам каже:

“Всього досліджуйте, але держіться доброго (правдивого), а від усього недоброго одгребайтесь”. (від недоброго, неправдивого утікайте) Сол. 5, 21-22). Тому й ми можемо вільно досліджувати себе самих. (2 Кор. 13, 5). І ми повинні це робити.

АВТОРИТЕТИ

Як сказано вище, віщуючих снів, передчуттів майбутнього, пророцтв і віщуючих видінь матеріалістично пояснити не можливо, тому матеріалісти їх відкидають. Але коли саме життя їх стверджує, то мусимо основи їх шукати не в матеріалістичних концепціях, а області духа, як вищого надфізичного духовного світу. Тому й авторитетами для нас можуть бути ті, які відчувають, або й ЗНАЮТЬ те духовне життя. Впливи на нас із майбутнього можуть бути тільки духовні і відчуваються нами тільки духовною істотою лядини її духовним “Я”, душою. Чез через те й Апостол Павло каже: “Духовне духовно досліджується. (І Кор. 2, 14).

Найвищий і абсолютний авторитет для нас — це Авторитет Христа Ісуса Сина Божого (Іс. 9, 6). Його наука про Бога, про Духовний світ і про людину не є філософські висновки Його Самого і не залежна від будь-яких філософських систем давнини. “Він навчав, як Той, що має владу (й абсолютне знання.” Мф. 7, 29). Його знання, знання Бога, як і сказав Він до Нікодима:

“Ми говоримо про те, що ЗНАЄМО і свідчимо про

те, що БАЧИЛИ... Якщо Я сказав вам про земне і ви не вірите, то як повірите, коли буду говорити вам про небесне? Ніхто не сходив на небо, як тільки Той, що з неба зйшов Син Людства, Сущий (перебуваючий) на небесах.” (10. 3. 11-13). Христос говорить “МИ говоримо... Це Він і Дух Святий. Тому Христос мав право сказати: “Не називайтесь учителями, бо у вас один Учитель-Христос” (Мор. 23, 8).

Ось такому Авторитетові ми безумовно віримо і повинні вірити, а не гаданням людським. Цей Божественний Авторитет абсолютно стверджує наявність в людині ДУХА, як духовної Субстанції, яку Лейбніц назавав “монадою”, яка не вмирає разом з організмом, а живе й після фізичної смерти тіла. (Мф. 22, 32; Мр. 12, 25-27; Луки 20, 36-38).

Вся місія Христа направлена на те, щоб душі (духи) людей після фізичної смерти тіла перейшли до життя вічного в Царстві Духа, в Царстві Бога (не тут на землі). (Див. Об'явл. РР. 21-22).

Про це Він молився в саду Гефсиманському перед своїми стражданнями, коли казав: “Отче!.. прослав Сина Твого... Ти дав Йому владу над всякою плоттю (над всіма людьми), щоб всьому (всім), що Ти дав Йому, Він дав життя вічне.

Це ж є життя вічне, щоб знали Тебе Єдиного Істинного Бога і Того, що Ти послав Ісуса Христа. (10. 17, 1-3).

Знали не теоретично холодним розумом, а знали серцем, цебто наповнили серце своє Духом Святым, зробили його храмом Триединого Бога Отця і Сина і Святого Духа. Як і сказав Христос:

“Хто любить Мене, той зберігає (виконує) слово Моє, і Отець мій полюбить його і Ми прийдемо до нього і оселю (Собі в серці його) утворимо.

Те ж у Апостола: “Тіла ваші — храми Духа Святого, що живе у Вас”. (І Кор. 6, 19). Яка тісна любов між Христом Господом і вірними повинна бути, видно із Його слів:

“Я виноградна Лоза, а ви паростки, хто перебуває в Мені і Я в ньому, той приносить багато плоду”... (- 15, 5).

А в Своїй Звершительній молитві над Жертвою Самим Собою Він висловлює ту Єдність з абсолютною ясністю:

“Нехай будуть всі ОДНО: Як Ти, Отче, в Мені і Я в Тобі, так і вони нехай будуть в Нас ОДНО... І славу, яку Ти дав мені, я дав Йм, щоб були Одно, як Ми ОДНО. Я в них, і Ти в Мені; щоб були звершені в одно, щоб пізнав світ, що Ти Мене послав і полюбив іх, як полюбив Мене”. (- 21-23).

Чи в цьому тільки житті? Ні, життя в Богові не знає смерти, Христос молиться за душі людей після смерти:

“Отче! хочу, щоб ті, яких ти дав Мені, були зо Мною там, де Я, щоб бачили Славу Мою, яку Ти дав Мені, бо полюбив Мене перше створення світу... (- 24).

Бачили Славу Мою... зрозуміло, не тільки бачили, а й перебували в ній, насолоджувалися нею. Очевидно, що не тут на землі, а в Царстві Духа, Царстві Бога. Хоч душі праведних людей уже на землі зазнають тієї Божественної Радості.

Авторитетами від Христа Господа являються Його Апостоли, які також ясно відрізняють ДУХОВНУ душу людини від життя людського організму. Так Ап. Петро говорить про Духовні душі людей, які померли до Христової смерті: “Христос... Умертвлений по тілу, ожив духом і духом же зійшов у темницю (шеол, ад) і духам (людей, що там перебували) проповідував”. (І Петра 3, 18-19; III Ездри 4, 35). Проповідував, це значить — об'явив звільнення, вивів викуплених Його стражданнями і ввів у Рай життя вічного.

Так і про себе він говорить:

“Вважаю за справедливе, доки я знаходжуся в цій тілесній храмині, збуджувати вас нагадуванням, бо знаю, що скоро покину цю мою храмину, як і Господь мені сказав”... (2 Пет. I, 13-14).

Апостол Павло: “Для мене життя — Христос, а смерть — здобуток”... (Філ. I, 21). Здобуток життя вічного, що в повноті починається після смерті для душі. “Я вже стаю жертвою і час мого одшестя настав. Я подвигом добрим подвізався, життя прожив, віру зберіг. А тепер

мені готується вінець правди, який дасть мені Господь, Праведний Суддя в день отої; і не тільки мені, а і всім тим, що полюбили явлення Його". (2 Тим. 4, 7-8).

Апостол Іоан: "Любі мої! Ми тепер діти Божі; але ще не відкрилось, що ми будемо. Знаємо тільки, що коли відкриється, будемо подібні Йому, бо побачимо Його, як Він є. (І. 10. 3, 2).

Не знаємо, цебто: не можемо уявити себе духами, подібно Ангелам, нам ще це не відкрилось, але знаємо, що, коли відкриється, то будемо подібні Йому. Цебто: становимо чистими духами, як Він, бо побачимо Його, як Він єсть. Бо тільки дух чистий (без гріховности) може бачити Бога. (Мф. 5,8).

Всі апостольські послання ясно відрізняють душу від організму тіла з його фізіопсихікою.

ОТЦІ ЦЕРКВИ ПРО ДУШУ ЛЮДИНИ:

Св. Василій Великий: "В собі самому ти найдеш, мовби коротке переповідання великої мудрости Творця. Душа людини такоже безтілесна, невидима і непознаваєма в чуттєвому досліді, як і Бог".

Св. Григорій Богослов: "Душа наша безсмертна; вона — образ Божий і світло (сияво Боже), але не частка Божества". Так і блаженний Августин і вся святоотецька література розуміє душу людини, як духовну субстанцію, духовну істоту-особу, іншої породи, ані ж тіло з усією його фізіопсихікою.

Сократ, Платон, Аристотель прийшли до переконання, що в людині носій всього її ества є її духовна душа. Вся філософія християнська тієї ж самої думки. Новіша філософія від Декарта, Лейбніца і далі розуміє душу людини, як окрему від тіла духовну субстанцію.

Декарт, відрізняючи духовну душу людини від життя тіла, сказав: "Мабуть тут, цебто в цій неясній для нашого розуму взаємодії двох різних до противідності

субстанцій діло не обходиться без божественної співдії"... (Опіт о своб. болі, Ж. Фонсегрів. Київ 1899, ст. 251).

Молебранш: "Від Бога залежить тягнення нашої душі до Нього Самого"..." (там же).

Лейбніц: "Є чуда, які перевищують всі природні сили і які можливі тільки для Бога... В нашій душі завжди є якась направляюча сила (основа) для вибору того чи іншого і якщо не Ангел (від Бога, то Сам) Бог може бачити, яка причина, чи який мотив склонив людину до тієї, чи іншої дії").

"Душа наша створена Богом, який є найвищим Добром"... Але наша душа має обмежений розум... Вона досконаліша за всі живі істоти на землі, але вона не дорівнює до вищих духовних Істот (Ангельських) недосяжних для наших відчуттів; не володіє й таким розумом, як вони"..." (Там же).

"Душа, в силу досконалості своєї природи і зв'язку з Богом, прагне до найвищого добра"..."

Трубецької С. Н. Проф. філософії в університетах.

"Аналіз нашого "я" показує нам, що воно не в'яжеться (злучується) ані з емпіричним змістом нашої особистості, що заповнює нашу свідомість в дану хвилину, ані з відокремленням поняття єдності свідомості, але чутно відчувається нами, як субстанція. За чуттями, даними в мені, ховається конкретний дух. Те саме торкається й свідомості інших людей. Я вірю в множественність духовних субстанцій. Всяке чисто психологічне пояснення ідеї множественности свідомости інших живих істот недостатнє. Я не просто уявляю собі чуже духовне життя у формі моїх власних уявлень, але твердо вірю, що вони цілком незалежно від мене існують. Нарешті, свідомість тієї єдності, яка зв'язує множественність конкретних душ і яка являється їх загальною таємною основою, складає об'єкт релігійної віри. Мислителі містичного ідеалізму всіх часів вірили в реальність цієї первооснови буття,

посилаючись на суб'єктивні дані містичного сприймання. (Енц. Брокг. кн. 66, стор. 919-921).

“Наші перцепції (переживання) мають місце в самій душі, а не в мізку”. (Там же. Ляйбніц про душу людини, стор. 291 - 321).

Ось така наука Христа Господа про душу людини, а за Ним і Апостолів, Св. Отців і Учителів Церкви а разом і найглибших безсторонніх філософів.

Взаємини душі й тіла, як організму

Для дальшої ясності вважаю потрібним внести їй цей підрозділ:

Із Христових слів видно, як важливо мати правдиве розуміння духа і плоті, (тіла, матерії). Він каже:

“Дух оживляє, а тіло не дає ніякої користі. Слова Мої, які Я кажу вам, вони дух і життя...” (Іоана 6, 63).

Смисл такий: Дух дає життя нескінчиме, а тіло в цьому смислі не дає нічого, бо воно вмирає, а з ним і все його вмирає. Наука ж Моя — це дух вічного життя.

Апостол Павло ясно відрізняє в людині ДУХ, ДУШУ й Тіло в таких словах:

“Сам же Бог миру нехай освятить вас у всій повноті і ваш ДУХ, ДУША і ТІЛО у всій цілості нехай збережеться без порока (гріха) в пришестя Господа нашого Ісуса Христа”. (І Сол. 5, 23).

“Слово Боже живе й діюче, і гостріше за меч обабіч гострий і проходить аж до розділення ДУШІ і ДУХА, суставів і мізків, і судить думки й наміри серця. (Єср. 4, 12).

“Душевний чоловік не приймає того, що від Духа Божого, бо це для нього безумство і не може він зрозуміти, бо воно досліджується духовно. (І Кор. 2, 18). Так і розуміє людину св. Церква. В Акафісті Святій Тройці читаємо:

“Свят еси Господи Боже наш, Ти в ДУСІ ДУШІ і ТІЛІ нашім трьохчастні Скінію на Оселю Собі благословив заснувати”. (Ікос 4, Іоана 14, 23).

І в молитві: “Нехай просвітиться моя душа і тіло і дух... (Після 5-ої кафизми).

І в піснях: "З духами спочилих праведників душі рабів Твоїх,
Спасе Упокой..." (на панахиді).

"Духи і душі праведних хвалитимуть Тебе, Господи". (Прислів
до 9-ої пісні на Паастасі).

Як розуміти таке розділення? Із Св. Письма і особливо з Послань Апостольських стає ясним. Плоть, або тіло з його тваринним життям скрізь протиставиться духові. І ми знаємо, що тіло це речовина-матерія, яка, за словом Христа для духовного життя не дає нічого. Душа тіла це саме життя організму. Воно таке, як і в інших тварин, тільки в людині складніше і має дещо вище. В цьому розумінні й тварини в Біблії названо "дужею живою". (І М. I, 20, 24). В цьому ж розумінні Ап. Павло називає "душевними" тих людей, які втратили всяку духовість і живуть тільки життям тілесним тваринним, без визнання в собі духовної душі, як духа від Бога, і без визнання духовного світу, в тому й Бога, як ДУХА. Дух же або духовна душа в людині це те, що Бог вдихнув у неї при творенні від себе самого безпосередньо (І М. 2, 7), але не частку Себе Самого, як каже св. Григорій Богослов.

Саме в цьому духові ОБРАЗ і ПОДОБА наша до Бога, бо саме цьому духові дано розуміння високих моральних чеснот, краси, справедливости, прагнення до Добра, до Бога, свобода волі. Цього духа також називає і Богословіє і філософія (не атеїстична), дужею людини в вищому розумінні слова, цебто не як сукупність психо-фізіологічних функцій організму. Ця душа- дух за наукою Христа і всього Св. Письма є бессмертна, бо вона духовно-одночасна, а не складна, бо смерть є розпад на складові частини, а дух розпастися не може. Цей наш дух безпосередньо від Бога, тому, непоневолений пристрастями тіла, завжди прагне до Бога і до Бога ж повертається, як про це говориться в Св. Письмі:

"І повернеться порох (тіло) в землю, чим він і був, а дух повернеться до Бога, Який і дав його". (Екклезіаст 12, 7).

У звичайному житті й мисленні ми поділяємо людину тільки на дві частини — на душу й тіло і під означенням "душа" розуміємо саме ДУХ, даний нам від Бога, але тому, що душа людини міститься в тілі, наче в своїй хаті (2 Пет. I, 13), і діє через організм тіла, ми мислим душу і як життя організму. В такому розумінню

каже Христос: "Нема більшої любови, як хто душу свою (життя своє) покладе за друзів (10. 15, 13). Душа не є абсолют нерухомий. По природі своїй вона від Бога і до Бога прагне. Їй любе те, що від Бога-ДОБРА в усіх його виявленнях, але вона міститься в тілі, тіло ж живе своїм тваринним життям, навіть рослинним. В Адамові і Єві між тілом і душою була повна гармонія. Тіло нормально живилося й діяло в нормах даних Творцем, тому дух іх був вільний від вимог тіла. Дух вітав у Богові і освячував, одухотворював, чи одуховнював і тіло. Після гріхопадіння людина одірвалася від Бога, сталося ушкодження й організму, сила духа ослабла, впливи диявола розпалюють природні потреби тіла до похоті й пожадливості. З того часу почалася боротьба похоті тіла з бажанням духа. Так і каже Апостол: "Тіло бажає противного духові, а дух — противного тілові; вони одно одному противляться так, що ви (часто) не те робите, чого бажаєте". (Галат 5, 17. Докладніше дивись Рим. 7, 14-24).

Отже пожадливості тіла сильно впливають на душу-духа. З ними людина мусить постійно боротися. Вона має свободу волі в межах її потрібних, може вибирати те добре, що від Бога й веде до Бога. В цьому напрямі людині помагає благодать (сила) Божа і то так, що тіло цілком підкориться духові. Якщо ж людина схиляється до пожадливостей тіла без спротиву, то тіло може так заволодіти її душою-духом, що вже про божественне в її думках не знаходитьсь місця. Саме те божественне їй стає здаватися чимсь безглуздим, тому вона не може божественного розуміти. Саме таких людей і називає Ап. Павло душевними плотськими, — такими, що живуть, як і тварини, тільки потребами тіла (І Кор. 2, 14). До таких належать і ті, що не визнають ані Бога, ані будьчого духовного понадфізичного. Саме тому ці останні не можуть зрозуміти віруючих у Бога і ненавидять іх. Апостол каже: "Ti, що живуть тільки потребами тіла, про тілесне думають, а ті, що живуть законами духа, думають про духовне". Але ж турботи тільки про тіло — то смерть, а турботи про духовне ведуть до життя вічного" (Рим. 8, 5-8).

Такими душевними людьми стали всі перед потопом. Про них сказав Бог: "Не вічно ж Духові Моєму бути в зневазі у людей цих,

бо вони (тільки) тіло". Цебто: живуть тільки життям тіла, як тварини (І М. 6, 3), відкинувши все духовне, в тому і Бога. Яка ім ціна, видно з того, що їх знищив Бог потопом, як таке, що згнило.

Людина є ОБРАЗ І ПОДОБА Бога тільки в душі її, в духові, а не в тілі. Занедбання в собі душі-духа, це значить занедбання або втрата в собі Образа і Подоби Божої і стати твариною без будь-чого духовного. Саме дух ми називаємо душею, але душа нерозривно зв'язана з життям організму так, що з виходом душі організм умирає, хоч і здібне тіло на якийсь короткий час затримати в собі рослинне життя, напр., відрізана частина тіла для пересадки в іншому місці, або вийнятє серце деякий час пульсує в теплій крові.

Свідомість нашого "Я" міститься в духові, ане в мізках (Лейбніц. Теод. т. II П.). Наше "Я", за Фройдом, керує всіма відчуттями нашої фізіо-психіки (Проф. д-р О. Кульчицький. Основи філософії. (на правах рукопису) стор. 43. Таблиця почуттів. Мюнхен 1949 р.). А коли ми бажали б показати, де саме міститься в нас наше я, то ми того місця в собі не найшлиб, тому, що воно розлите в нашій цілості. Образ Божий в нашему духові ще і в тому, що "Дух Господній наповняє всесвіт і знає кожне слово", так і дух людини наповняє все її тіло і ним керує по своїй волі (Прем. I, 7). Отже, свідомість наша міститься в духові, який діє через фізіо-психіку організму.

Згідно з науковою психологією, почуття людини не мають між собою різких меж, вони просяють одно одне і діють одне в одному, напр.: Гнів і милість, сум і радість і т. д., а це тому, що в усіх направлях діє одне і те ж наше "Я", "Я" нашого духа. Це та свідомість, яка не умирає разом з організмом, бо вона — властивість нашої невмиріщої душі-духа, як то видно із притчі Христа про Багача і вбогого Лазаря (Луки, 16, 19-31) та її з багатьох місць Св. Письма, як явлення померших святих людей.

Є заперечення до такого розуміння свідомості в людині на тій підставі, що мовляв, і тварини мають якусь свідомість свого "я", то хіба і в них є якась духовна душа?

На ці питання так відповідає Тома Аквінат:

"Тварини мають деяке передчуання мети своїх дій, але вони

не обмірковують засобів і не вибирають і тому вони тільки в незначній мірі мають щось подібне до волі... аналог волі, а не справжню волю (Фонсегрів Ж. Опис о свободі волі, стор. 169. Київ 1899).

Так, Творець усього Бог усім живим тваринам уклав інстинкти і деякі зачатки якогось тварного розуму для існування і самозбереження, але чи можна це назвати свідомістю аналогічно до людини? Біологія не може сказати, що наступні покоління тварин стали мудріші за попередніх. Однаке людина являє собою сфінкс до пізнання, особливо холодним розумом.

Людину визнаємо як двочастинну — душа й тіло. Матеріалістичний світогляд, не визнаючи нічого духовного, під душою розуміє сукупність психофізіологічних функцій організму, звідсіль душа людина така, як і в тварин, тільки більше розвинена. Святе Письмо обох Завітів і богословіє з неатеїстичною філософією розуміють душу людини так, як подано вище. Отже в людині ніби дві душі. І це тому, що — якщо душа-дух по природі своїй тягнеться вгору до Джерела Добра Бога і до висого того доброго істинно прекрасного, що від Бога, то "душа" організму-життя його тягне вниз до земного, до тваринного існування, більше того, до супер-тваринного існування з його егоїзмом, ненасилливими пристрастями, гордовитістю, самолюбством. Звідсіль постійна боротьба душі-духа з "душево"-життям тіла. (Див. Рим. I, 19-32; 7, 3-8; 5, 16-26). Там, де дух в єдності з Духом Бога, там тіло покірний слуга духа. Там, де розірваний зв'язок з Духом Божим, там тіло стає страшним деспотом духа, невгомонним, ненаситним. Цікаво, що для таких слово БОГ нестерпне. Чужі для них і плоди Духа: "Любов, радість, мир, терпеливість, добрість, милосердя, віра, тихість, стриманість" (Галат 5, 22-23). Їм близькі такі діла: "Перелюбство, блуд, нечистота, непотребство, ідололітургія (служіння будьяким своїм ідолам), ворожнеча, сварки, зависть, гнів, розбрат, ненависть, пижество, вбивства і подібне" (Гал. 5, 19-21).

Таких людей Ап. Павло називає ДУШЕВНИМИ, а не духовними, цебто такими, що живуть тільки жаданнями та примхами тіла.

Нема двох душ у людині, є тільки одна духовна, але тому, що вона недосконала і не є часткою божества, як думав Спіноза, вона сильна тоді, коли з'єднана з Духом Божим, і безсила проти впливів

тіла, коли відірветься від Бога і покладеться на свій власний розум і сили.

Бекон розуміє діяння душі в організмі тіла, як ніби її "нижчу частину". Правильніше, її сторону, що діє в організмі. Вищу частину розуміє, як дух; вивчення, якого не піддається філософії. Там місце релігії, переживань релігії (Ж. Фонсегрів. Оп. о Своб. Волі, ст. 358, Київ, 1899 р.).

"Душа визнає себе просто і безпосередньо" (Жуффруа).

"Наша душа, як сила, активна і вільна" (Мен-де-Біран).

Чи могло б бути інакше? Людина верх, вінець творінь Божих. Цар і володар усіх творінь на землі (І М. I 26-28; Псалом 8). Вона більша від сили царя і влади володаря землі. Вона ОБРАЗ і ПОДОБА Божа в душі її, в духові. Образ в духовості їй безсмертні. Подоба в розумінні всіх доброт, які в Богові, і прагнення до них. Людина з душою своєю — це зв'язок між Богом і фізичним світом, між Світом Духа і світом матерії. Вона мовби міст між небом і землею, тому їй ціна її у Бога така висока, що Бог Сина Свого не пожалів дати на смерть, аби спасти її та втримати на тому рівні, на який Творець Бог її поставив.

Каже пророк Давид:

"Коли погляну на небо Твоє, на діло рук Твоїх, на місяць і зорі, що Ти їх створив, то, що є чоловік, що Ти пам'ятаєш про нього і син людський, що Ти навіщуєш його?"

Ти не на багато поменшив його перед Ангелами: славою і честю увінчав його; поставив його володарем над ділами рук Твоїх, усе підкорив під ноги його(Пс. 8, 4-7).

Це щодо землі, а щодо неба, то Сам Бог говорить про людей через пророка. "Вселяєш в них і буду (в них) ходити..." (Левіт. 26, 12). І буду вам за Отця, ви будете Моїми синами й дочками, говорить Господь Вседержитель (Єрем. 3, 19; Осії I, 10). І Христос: "Я в Отцеві, а ви в Мені і я в вас..." (10. 14, 20) звідсіль слова Апостола: "Хіба не знаєте, що ви храм Божий і Дух Божий живе у вас..." (І Кор. 3, 16).

Це щось вище, ані ж бути людині володарем землі, бо вона не вічна, тільки дух у Богові не знає смерті. Тому й сказав Бог через пророка: "Ви боги і сини Вишнього всі" (Пс. 81 (82), 6). Те ж повторив і Христос: (10. 10, 34-35).

Однаке, чи можемо якось фізично перевірити духовність душі і що Бог в ній перебуває? Ні, це вище всяких фізичних мір. Духовне досліджується духовно. Перший етап пізнання — це віра в одкровення Боже, потім життя по вірі, а тоді пізнання на досвіді. Тому й каже Ісаїя пророк:

"Якщо не увірусте, то й не зможете зрозуміти" ... (Іс. 7, 9, Слов.).

Про трудність пізнати душу людини й духовний світ концепціями холодного розуму говорить і Кант у таких словах:

Кант: Питання — Чи є душа? Чи є свобода? Чи є Бог? Це питання метафізичні, для чистого розуму наразів'язні: тільки практичний розум дозволяє, навіть зобов'язує вірити всьому тому для виконання обов'язку, і ось чому ми повинні вірити в свободу, в безсмертя душі, в буття Бога (там же, стор. 412).

Чи можливе існування душі без тіла? Цю істину вияснюю нам Христос і все св. Письмо обох Заповітів. Вищий прототип душі-духа є Ангели, безтілі духи, які існують і мають в собі розум, слово і волю, тому називаються УМИ (розуми). Христос же говорить, що душі людей в будучому Царстві Бога, Царстві Духа рівні Ангелам (Луки 20, 36).

Отже ми, до деякої міри, вияснили — що таке ДУХОВНА душа в людині і її діяння в людському організмі. В цьому аспекті маємо розглянути сновидіння, передчуття, ясновидіння, телепатії, прозорливства, видіння й пророцтва.

Дух і матерія в нас самих

Для давніх атомістів античної філософії матерія могла бути субстанцією буття, бо вони глибше "неподільного" атома не могли йти. В наші ж часи погляд на матерію, як основу буття дуже похитнувся: атом розпався на електрони, протони і ін., а ті в свою чергу розпадаються на ще інші елементи в світло в енергію... в ніщо. Саме в те ніщо в небуття, з якого Бог творчою силою викликав світ до існування (І М. розд. 1-2).

Сам Бог — це Дух Творець світу і Основа всесвіту, тому і в людину, яку створив, як володаря землі, також вдихнув духа від Себе Самого. І дух-душа людини є осно-

вою всього її єства і наповняє її всю, як Дух Божий наповняє всесвіт (Припов. 1, 7). Цей дух-душа людини так тонко і так близько прилягає до матерії нашого тіла і так її проймає, що тяжко покласти межу між ними. Напр., Мізок — матерія, а породжує нематеріальну думку (Челпанов: Мозок і душа). Розум не матерія, в ньому зроджується нематеріальна воля. Ця воля примушує нас діяти і ми діємо матеріальними органами. Так дух керує в нас матерією. Сама собою матерія нічого озмисленого не може створити, вона інертна. Дух розумом родить ідеї, а воля розуму їх здійснює в матерії. Ми не знаємо волевого діяння й витвору, яке раніше не народилося б у розумі, як ідея, і вже тоді здійснюється нашою волею і втілюється в діях чи витворах із матерії. Отже витвір духа ідея первісна, а матеріальне втілення другорядне, бо початком і носієм усього, субстанцією буття є ДУХ, а матерія — це твориво духа. Тому то й каже Ап.: “Духовне духовно досліджується” (І Кор. 2, 14). І якщо не можна законами рідини вимірювати електрику, то тим більше не можна заперечувати явищ духа тільки тому, що вони не вкладаються в закони фізіопсихічні. (Див. Кн. Н. Бердяєва: “Дух і реальність” ч. 1. Париж).

“Людина має в собі бессмертний особовий дух, що діє разом з тварною душою й тілом. Дух є істота особистості в людині, який залишається тим самим, що продовжує єдине життя і в тілі і після смерти (тіла)... Саме дух є особисте “Я” і саме в духові Образ і подоба Божа”.

“Людина створена Богом у всій повноті, маючи дух, душу й тіло, в цьому вона еволюції не підлягає” (С. Булгаков. “Християнство і штейнеріанство”. Кн. про “Переселення душ”, стор. 34-35).

С Н И (сновидіння)

Про сни багато написано в літературі по психології, однак не всі сновидіння охоплено. Сни, які так, або інакше віщують майбутнє, подібно, як сни, записані в Біблії, обійдено мовчанкою, або невідповідним пояснюванням, чи й запереченням.

На підставі думок психіятра Юнга про колективне несвідоме, що, як думають, походить від предків, д-р П. Новоселецький пише:

“Сни інтерпретувати треба, бо коли сни, що походять із залишків дня поза діянням нашої еміції, не мають іншого значення, то сни, що походять із колективного несвідомого, говорять до нас багатозначною і незмірною мовою. Часто вони віщують якусь фатальну зміну в житті людини, перестерігають її перед якоюсь небезпекою, перед хворобою фізичною і психічною; мало того, у картинах і символах вони вказують спосіб, як належить тієї небезпеки уникнути. Вище наведене становить частину фактичного матеріалу, здобутого на підставі досвідів, на яких Юнг побудував свою теорію інтерпретації сни і з'яв. Ми подали тут дещо з засадничих понять, на яких побудовано теорію Юнга і над практичною інтерпретацією символіки сни, ясновидіння та з'яв. (явлінь, А.М.) застосовлятися не будемо.

Як ми бачили, навіть в умовах нормальної психіки вона є складна і тяжка, індивідуально різна. Людина часто на підставі досвіду стверджує, що якісь певні змісти сни віщують її ту або іншу життеву ситуацію”. (Журн. “Віра й Культура”. 1960 р. ч. 12, стор. 14-15).

Д-р П. Новоселецький, як видно з дальших думок його статті, вважає можливим якось розбивати концепції з несвідомого для умово хворих, у яких емоції тих концепцій перебільшенні. Але ми примушені звернути увагу на сни, які віщують майбутнє і на передчуття, які те майбутнє відчувають. Які не були б стимули й емоції з колективного минулого, вони не можуть віщувати — ба, навіть, відчувати в передчуттях і снах, чого ще фізично нема. Те, що такий великий психіятр, як Юнг, стверджує наявність віщуючих сни і передчуттів, мене підбадьорює, однаке по моїх спостереженнях віших сни пояснити впливами колективного несвідомого з минулого не можливо. Яка не була б фізіологічна психіка, вона не може відчути того, що фізично не існує. Треба чогось тоншого...

Отже, всі сновидіння вважають за наслідок впливів з минулого, як спогади пам'яті, свідомого чи підсвідомого, ба навіть несвідомого, що перейшло від предків, також і за наслідок впливів сучасного чи подражнень зного ж організму. (Фройд, Юнг, Апштейн: Сон і його росстройства 1928 р.; Г. Архангельський: Сон і його значення в житті людини. 1955 р. і інші).

У нашому досліді такі сни зазначено — як перша і друга категорія. На цих снах нема потреби застосовлятися, ними займається психологія, психіятрія чи фізіологія та інші дотичні науки. Лише згадаємо їх.

Психіяtri, для вивчення тих чи інших явищ душі, старажаться ті явища якнебудь виділити із нормального процесу життя людини і часто за об'єкт вивчення беруть людей аномальних, психічно хворих, веретів, у яких ті явища виявляються особливо різко. (Сікорський, Психіятрія; Апштейн: Сон і його росстройство; і інші). Нам же немає потреби звертатися до таких методів, нас цікавлять люди нормальні і в нормальному стані і визначені вище явища досліжуємо перше на собі самих і на людях, свідчення яких заслуговує на довір'я.

СНОВИДІННЯ за своїм характером і значенням може-
мо поділити на кілька категорій, а саме:

1. Сни, що викликаються зовнішніми, або внутрішніми
подражненнями.
2. Сни, породжені пам'яттю з минулого свідомого, під-
свідомого й несвідомого.
3. Сни, інтуїтивно-фотографічні.
4. Сни, що викликаються "особовим магнетизмом"
споріднених душ.
5. Сни інтуїтивного сприймання майбутнього.
6. Сни символічні.

На кожній з цих категорій ми уважно застановимось,
зокрема на останніх 4-ох і наведемо фактичні зразки.

I. СНИ ЗОВНІШНІХ І ВНУТРІШНІХ ПОДРАЖНЕНИЙ

Про такі сни, як сказано, багато написано і всім во-
ни відомі. Бувають вони від такого, напр.: ми спимо, у
нас розкрились ноги, нам у них холодно, а нам сниться
ніби ми йдемо по чомусь холодному, по снігу чи болоті.
Тут же викликаються якісь неясні образи людей, чи тва-
рин, чи рослин і т. ін. Або шумить вітер, грумають вікон-
ниці, чи щось інше, а нам сниться, ніби громить грім, або
стріляють і подібне. Випливають якісь неясні образи і ін-
ше. Такі сни швидко забиваються.

Часто сни викликаються подражненням внутрі нас,
напр.: незручно лежимо, отерпла нога, чи рука, або десь
в тілі відчуваємо болі, а нам сниться, що нас хтось да-
вить або ріже й спричиняє болі. Іноді викликає сновидін-
ня, навіть кошмари висока температура в тілі, стукання
крові в висках, болі в шлунку і т. ін. Все це дуже відоме
всім і нема чого пояснювати. Зрозуміло, що такі сни нічо-
го не віщують і мають тільки фізіологічне значення.

2. СНИ, ПОРОДЖЕНІ ПАМ'ЯТЮ З МИNUЛОГО

Наша пам'ять діє підсвідомо й тоді, коли ми спимо. Іноді в ній появляються знову ті самі образи, звуки й дії, які ми вже пережили в минулому, але в більшості випадків у перепутаному стані, з появою нових, викликаних психікою образів.

Я мав шкільного товариша, який у сні перебалакував усе те, що він говорив у минулий день. Цікаво, що пам'ять у таких у сні гостріша, ані ж у свідомому стані, бо часто такі учні у сні розв'язують такі задачі, яких у свідомому стані не могли розв'язати. Або встають і знають завдане. Про це говорить і відомий академік Павлов і психіятр О. Кульчицький та інші. Це явище відоме багатьом тим, що навчалися в школах, в тому числі й мені. Отже нема заперечень, але цікаво, як і де це відбувається?.. Мабуть і в цих явищах діє глибинне духовне “Я”, а не фізичні мізки.

Багато сьогодні говориться про потрійне нашарування в пам'яті (О. Кульчицький), — Нарис структурної психології. Мюнхен 1949 р.). Підсвідоме те, що забулося, а несвідоме те, що може перейшло від предків. Можливо, що й воно якось впливає на сновидіння, але хоч ці сни й цікаві і дещо корисні, але більшого значення, ніж фізіологічне, не мають, бо вони детерміновані з минулого (залежні від минулого).

3. СНИ ІНТУІТИВНО - ФОТОГРАФІЧНІ

Це щось глибше. Така назва випливає з їхнього змісту. Вони виявляються так: У сні ви бачите краєвид, або місто чи будинок, або якісь об'єкти, яких ви ніколи не бачили, а на другий день, або пізніше ви бачите те саме наяві, хоч у сні не спостерегли всіх деталів. Ось зразки таких снів:

1. Ми жили понад 250 км. від Києва. Одного разу мій брат розказав свій сон, що ніби він був у Києві, ба-

чив місто і побував у монастирях та соборах. Ті, що бували в Києві, дивувалися, що він росказував так, як там є. А коли він сам поїхав до Києва, то без провідника попадав у ті самі монастирі й собори, які бачив у сні.

2. На засланні я напочатку працював на лісних роботах. Одного разу сниться мені, що ніби я знаходжуся в якомусь незнаному мені приміщенні. По обидва боки стоять рядами ліжка і на них лежать якісь чоловіки, а я ходжу поміж ними, чимось заклопотаний. Так повторилося і в другу ніч. Я здивовано росказував співробітникам. А ось опівдні викликають мене явитися до пункту (установа осередку робіт) до лікаря, завідувача малої лікарні. Лікар запитав мене, чи я читаю по латині? Я сказав: Так. — “Зможете прочитати написи ліків на посудинах?” Кажу: — Можу, я вивчав фармацевтику. “Це добре, — сказав лікар. — Приймайте аптечку і будете мені помагати. Доглядайте над хворими”... Яке ж було мое здивування, коли я побачив ту саму кімнату, ті самі ліжка й людей, яких бачив у сні!

3. В м. лютому 1945 р. я перебував з двома іншими Єпископами в Дрездені в готелі. Дрезден не бомбили альянти з уваги на його мистецькі цінності. Отже ми не почували себе в небезпеці. Одного разу десь коло 10 лютого сниться мені, що на вулиці якась страшна паніка й дим. Люди страшно забруджені з брудними мішками-клунками на плечах кудись біжать без порядку, між ними й я із своїми близькими. Знаючи з попередніх досвідів, що такі сни щось віщують, я розсказав своїм і Єпископу Володимиру. Він каже: “Всяко може бути, ми в центрі міста, на випадок несподіванки, ми не знатимемо куди втікати; ходім в одну сторону, щоб побачити, де кінчається місто і які там можуть бути сковища. Ми пішли... З 13-го на 14 II. о 10 веч. почався форалярм (попередження небезпеки), потім алярм. Почулися вибухи бомб. Ми збігли в льох. Через годину все втихло. Ми вийшли і побачили багато палаючих будинків по місту. Вернулися в свої приміщення й полягали спати. О 12-їй годині знову алярм і почалося справжнє пекло. Земля тряслась від вибухів бомб. В льоху нас до 30 душ. Бомби рвуться

навкруги нас. Вікна й двері нашого готелю повилітали. Будинки 4-ох і 5-ти поверхів навкруги розваливались. Коли така бомба над нами летіла з шумом, лунали одностайні викрики: — “Господи, спаси!” або: — “Господи, прийми дух мій!” Коли вже і в нашому сховищі вилетіли вікна, а потім трохи затихло, ми вирішили перебігти в льох під церквою. Коли вибігли, то вже не було вулиць, лише кругом вогонь. Сильний вітер несе горючі дошки й горюче вугілля. Все те сипле на голови — і разом дрібний дощ. Люди попеченні, старші несуть полуголих дітей, але не знають куди бігти. Між ними й ми. Дим і попіл забиває дихання. Пробігши 20 метрів, падеш до землі, щоб дихнути. Так ми побігли по тій дорозі, по тих вулицях, по яких ішли в розвідку два дні тому і вийшли за місто. Дрезден бомбили ще два дні. Дим закрив небо. Три дні не можна було вернутися до нашого готелю, а коли прийшли, то були здивовані: Стояв тільки наш готель, хоч і без вікон і дверей, а навкруги все зруйновано. Кажуть, що то була відплата англійців за Фау-2, яке німці пустили на Лондон.

Але, що я бачив у сні, коли того всього ще не було??

4. Ад'ютант царя Миколая 2-го, полковник І. І. Іваніша із штабу Генерала Самсонова, головнокомандуючого армією в Східній Прусії в першу світову війну, що там загинув, розказував таке (на засланні 1934 р.):

“Коли вояки відступали із Сх. Прусії, то кілька день бігли без передишкі. Вояки находу засинали й падали. Коли вже досягли більш безпечнішого місця, то спинились на відпочинок. Командир батальону присів на пеньку й заснув, схилившись на шпагу (шаблю). Помітно було, що він спав неспокійним, тривожним сном. Раптом проснувся і розповів, що в сні він бачив, як на лісній поляні показалося кілька вершників російської армії і між ними його брат полковник. З лісу вискочило кілька вершників німецьких і кинулися на російських вояків. Зчинився бій і брат упав з коня мертвий. Командир дуже хвильовався.

Та частина війська йшла до Вітебська. Коли той командир ішов по тротуару міста, то зустрів дружину сво-

го брата. На запит: Чому вона тут, вона сказала, що її викликали телеграмою, бо брат його полковник убитий і його привезли до Вітебська. Ті, що були з полковником, розсказали, як його вбито, і саме так, як цей бачив у сні. (Тут може бути щось телепатичне, але не все.).

5. Я був далеко на півночі, далеко від України і від моего старого батька. Одного разу я бачив у сні, як його в домовині виносили з хати. Я записав число місяця. Пізніше я одержав листа, в якому повідомляли мене, що того самого дня моего батька хоронили і так виносили, як я бачив у сні. Але ж коли мені снилося, то батька ще не виносили, бо була ніч. Тоді, що ж я бачив у сні?

6. Один партієць комуніст сперечався зо мною про релігію. Коли я звернув його увагу на такі явища, яких матеріально не можна пояснити, і зокрема на такі оце сни, то він розсказав про себе таке: Коли він був на військовій службі, то одного разу побачив у сні, як хоронили його матір. Пізніше знайшов він під подушкою листа, в якому було повідомлення про її смерть. Його матір хоронив я, і в сні він бачив так, як було.

7. Відомий в Росії Протоієрей Іван Кронштадтський розсказав про себе таке: Коли ще був студентом Академії, то часто снився йому невідомий собор. Коли став священиком, то його призначили в Кронштадт до собору св. Андрея. Ввійшовши в собор, він пізnav, що це той собор, що йому часто снився. (Див. Книжка життя о. І. Кронштадтського).

8. Ось свідчення Архиєпископа Володимира з Детройту:

“Все було в 1909-10 рр. Сниться мені якась висока дзвіниця. Я хочу ввійти в середину, щоб полізти до дзвонів, але все чомусь не відважуюсь. Нарешті входжу в невеликі двері і бачу вхід на сходи, але сходи такі трухляві, що я вагаюся, чи йти, чи ні”.

Коли я вперше прибув до Києва і зайшов на подвір'я Софійського собору, то пізnav ту дзвіницю, яку бачив у сні, а ввійшовши в двері дзвіниці, я побачив ті самі сходи, що бачив у снах.

9. Коли р. 1916 я вперше приїхав до м. О., куди я був скерований на військову службу І-ої світової війни, то, підійшовши до одної касарні, в якій мав перебувати, я оставлів: Передо мною була та сама касарня, яку багато разів бачив у снах. А ввійшовши до приміщення, я побачив на стінах намальований російський прапор з Андреєвськими лентами, як я бачив у снах.

10. В Німеччині треба було конче перебратися з однієї зони в другу, а то не було легко. Та ось сниться мені сон:

“Я підходжу до мосту через річку; міст цей розбито бомбою якраз посередині і обидві частини його краями впали в воду, а між ними маленька драбина, якою можна дістатися до другої частини. Ale з речами перейти зовсім не можна”. На другий день я побачив той самий міст з усіма деталями, які бачив у сні. Довелося їхати далі й шукати іншого переходу.

Архиєпископ Володимир пише до мене: “Ви випередили мій намір, я хотів сам опублікувати ці матеріали, яких маю багато.

11. Підпоручник Васильєв з Вологодської області на засланні росказував таке: Часто йому снилася якась невідома хата, чи стодола з вікнами. Під час першої світової війни він був у Карпатах. Проходячи з своєю частиною, спинилися на якомусь хуторі, і я, каже, — побачив цю стодолу-хату. Настили соломи і лягло нас з 10 спати. Нас оточили австрійці і тільки я один випадково спасся.

12. В 1916 році я одержав парафію в Києві і туди переїхав. “Одного разу сниться мені, що бачу якийсь краєвид з білими високими будинками й церквою, яких я ніколи не бачив”. На другий день довелося хоронити покійника на горі Щекавика. Я глянув у напрямі передмістя Кирилівка і побачив те саме, що бачив у сні.

13. В 1922-му році був тяжкий голод в Україні. Люди поїли все, що можна поїсти. Багато померло з голоду. Я був священиком на селі. Мав корову і це була єдина поїза молоком для моїх і сусідських дітей.

Одного разу сниться мені, що я в церкві служу Молебен, а моя дружина стоїть на колінах разом з дітьми

і тяжко плаче, припадаючи до землі. Ранком вона вийшла до корови, а вона не може встати, бо тяжко захворіла. Перспектива страшна. Плач і страх перед голодом за дітей. Покликали людей і почали рятувати селянськими засобами. А тим часом поспішили в церкву просити в Бога помочі. Я служив Молебен, а дружина з дітьми стояла на колінах, плакала й припадала до землі, точно так, як я бачив у сні.

14. В 1943-му році осінню я прибув до м. Миколаєва як Єпископ. Крім усіх недостатків, ще одна проблема: де взяти матеріялу на мантію? Тоді це була не легка справа. Парафіяльні сестри вирішили пофарбувати звичайне полотно і з нього пошити мантію.

Тієї ночі сниться мені: "Я входжу в церкву у новій блакитній мантії з гарного сатину".

На другий день одна жінка приносить такий сатин і знього пошили мантію, якою я й тепер користаюся.

Можуть сказати, що це телепатія. Однаке тут є елементи, які в телепатію вкласти не можливо. (Див. Телепатія, стор. 76).

Спостережено, що в цих інтуїтивно-фотографічних снах сниться такі місця й події, які матимуть якесь важливе значення або переживання для того, кому вони сниться. Ці сни не викликані чимсь із минулого або фізичним подражненням. Їх не можливо вкласти в рамці матеріального, бо бачиться не тільки те, що вже існує, але й те, чого ще нема, але буде, як то мій сон в Дрездені, наведений під чергою З. Тепер визнано телепатією. Але питання:

Чим й як відчуває, ба навіть бачить людина те, що діється десь далеко? Якщо стати на точку зору натурализму, по якому людина не більше, як розвиток якоєсь початкової амеби, протоплязми, клітини, які складаються з атомів та молекул, то і всі люди з тих же атомів і молекул, як і всі інші тварини. Якщо ж ті атоми, молекули, протоплязми мають у собі таку здібність, як телепатія, то вона в усіх людей і навіть у тварин, мусіла б бути однакова і постійна. Але насправді не так, нею володіють тільки окремі люди і то не в однаковій мірі. Це якийсь окремий дар від Когось, що той дар має в абсолютному

значенню. Дар духовний, тому не від фізичної природи, бо вона сама — атоми й молекули, які того дару не мають. Приписувати ж клітинам отаку духовну здібність це значить упадати у мрійну метафізику без доказів, бо перевірка неможлива. Народжене від тіла є тільки тіло, як сказав Христос до Нікодима (10. 3, 6). Це доказав і натураліст Фройд (С. Франк. Світо тьме, стор. 170). Щоб мати дещо духовне понадфізичне, треба народитися від Духа. Тут говоримо не про те народження від Духа, про яке Христос сказав до Никодима, а про початкове творче народження людського духа від Духа Божого ще в Адамові (І М. 2, 7.). Отже в телепатії і в інших явищах відчувань на відстані і, особливо, відчуваючи того, що обов'язково буде, відчуваємо не фізіологічною психікою нашого організму, а духовною істотою нашої душі, яка не обмежена ані часом, ані простором, як то видно з тих відчувань.

На підставі снів З-ої категорії виникла думка, особливо в індійських філософів, що ніби під час сну людські душі мандрують по світу і бачать ті далекі об'єкти. Але, як вище сказано; душам нема потреби мандрувати, окремим душам дано дар широкої інтуїції, якою вони бачать і чують. Коли всі душі мандрували б, то всі люди однаково відчували б. Крім того людські душі так наповнюють організм тіла, що з виходом душі, тіло вмирає.

4. СНИ, ЩО ВИКЛИКАЮТЬСЯ ОСОБОВИМ ЯКИМОСЬ “МАГНЕТИЗМОМ” СПОРІДНЕНИХ ДУШ

(Також дещо про родинну телепатію).

Говорю: — Якимсь “магнетизмом” у лапках тому, що магнетизм тут умовний, а не справжній матеріальний. Скоріше це буде РОДИННА ІНТУІЦІЯ.

Ця категорія снів особливо притаманна матеріям, батькам, близьким рідним, близьким друзям, хоч іноді буває і постороннім знайомим, а незнайомим дуже рідко. Виявляється вона ось у чому: коли хтось рідний, чи

близький нам десь про нас з якоєю причини починає думати, то й ми починаємо думати про нього. Часто буває, що ми несподівано починаємо про когось думати, і та особа якоєю так рельєфно починає вирисовуватися в нашій пам'яті, що ми наче бачимо її, чуємо (в уяві) її голос, уявляємо рухи, а проходить якийсь час, одержуємо листа, або устну вістку про нього (неї). А коли спимо, то бачимо ту особу в сні, говоримо з нею, бачимо, як вона одягнена і в якому психічному стані. Якщо вона хвора, або у великій біді, то бачимо її убого зодягненою, або сумною. (Щось символічне). Пізніше довідуємося з листів, або з переказів, що та особа дійсно в тяжкому стані. Відстань не має ніякого значення. Буває щось подібне і в щасливих випадках, але дуже рідко. Це явище відноситься до телепатії, але всього віднести не можливо.

Як сказано вище, такі відчування й сни особливо властиві матеріям. Саме від цих відчуває материнське серце набуло правдиву назву: "СЕРЦЕ ВІЩУН", оспіване в піснях усіх народів. Не менша така інтуїція і у подруж, особливо у вірної дружини (Як зразок: ПЛАЧ ЯРОСЛАВНИ і ін.). Ось і ці сни:

1. Мій близький родич, співак і добрий диригент, вернувшись із довгого заслання, ніяк не міг попасти на роботу саме через те, що був на засланні, але завжди писав мені, що скоро-скоро добре встроїться. Проходить місяць, другий, вістки нема. І ось сниться мені: "Десь у селянській хаті він прийшов до мене, сів на лаві і дуже сумний. Я питала його: "Ну, що, вже став на роботу?" А він сумно відповідає: "Ні, ще нічого нема". Він скилився набік, на ньому старенький піджак підсунувся на спині, а сорочка вся в дірочках, витерта й брудна... Я проснувся і вже не міг заснути. Я зрозумів, що то значить. Рано я скопив своє пальто (плащ), поніс до ломбарду, застановив його, бо грошей не мав. Одержані гроші я зразу ж вислав йому поштою. Через недовгий час одержую листа, в якому він дякує за гроші і пише, що був близько до божевілля.

2. Дружина одного священика скоплюється вночі з постелі і тривожно каже: "Моя мама коло дверей мене

кличе!" Вийшли. Нема нікого. Її стали заспокоювати, що це їй приснилося, але вона зрозуміла посвоєму. До ранку вона вже була на станції. Незабаром одержали листа: "Мама тяжко хвора". Через кілька днів маму похоронили.

Це не є щось, тільки мною спостережене. В книзі Діянь Апостольських говориться про подібне явлення Ап. Павлові. Написано так:

І було ночю видіння Павлові: Явився якийсь муж македонянин і просив, кажучи: "Прийди в Македонію і поможи нам". Після того видіння постановили іти в Македонію. (Діян. 16, 9-10).

3. Свідчення Архиєпископа Володимира, Детройт.

Влітку 1917 року сниться мені, що я звідкілясь виношу на плечах моого брата, який уже 2 роки находився в полоні в Австрії. На другий день я одержую з Петрограду листівку, в якій написано: "Я в Петрограді, іду додому". Листівку писав брат, що був у полоні і тепер звільнений. Він був важко хворий.

4. Цей сон треба було б віднести до символічних, але він зв'язаний із 4-ою категорією — родинністю.

Свідчення Архимандрита:

"Нас дітей у моїх батьків було семеро: Чотири хлопці і три дівчини. Найстаршому було 12 років. Одної ночі матері приснився такий сон: наче хата горить. Вона хотіла вибігти з хати, щоб кликати до людей про порятунок, але на неї впала горіюча стеля... Вона проснулась стривожена.

За кілька днів продовж тижня всіх шестеро дітей задавив дифтерит. Їх по двоє ховали в одній ямі. Правдивість стверджую. Архим. П. Опаренко.

5 СНИ ІНТУІТИВНОГО СПРИЙМАННЯ МАЙБУТНЬОГО

На цих снах необхідно найуважніше зупинитися і детально їх розібрати.

Ось зразки:

Одна побожна родина мала трьох синів. Найменший Богдан ходив до школи. В жовтні місяці його мама скопилася вночі й тривожно розповіла, що бачила страшний

сон: “У дворі гуляв Богдан. Вбігла скажена собака і кинулась до нього, але він став її цілувати і все своє обличчя обмазав кров’ю, що витікала з рота собаки”.

Росказуючи, мама вся тряслася й плакала. Її заспокоювали, що то був кошмар, але вона розуміла це по своєму. Ранком Богдан зібрався йти до школи, склав книжки в торбинку і на хвилинку вибіг до другої половини хати. Через хвилину почувся сильний вибух, всі кинулися туди і бачать таку картину: Повна хата диму, вікна й двері повідчинялися, Богдан стоїть, трясучись перед печею, переляканий і плаче, на ньому горить одежда. Схопили води й гасили вогонь. Обличчя йому все обпечено. Він вхопив води на обличчя, бо пекло, але раптом вся шкура з лиця облізла, а обпечено лице закривалося... Йому дали перев’язку до приходу лікаря... А сталося воно так: На стіні висіла рушниця і коло неї ріжок з порохом. Хлопчина хотів побачити, як спалахає порох на вогні. Схопив ріжок і сипнув на вогонь у печі. Порох вибухнув так, що від ріжка нічого не залишилося, а денце вбилося в стіну. Дивно, що пальців не одірвало, лише опекло руку.

Але ми вернемося до сну матері. Сон вона бачила, можливо о 12-ій годині ночі. Тоді Богдан спокійно спав на своїй постелі. Не було тоді ані вибуху, ані вогню, ані обпеченої обличчя, але що ж вона бачила в сні? Як можна бачити те, чого нема? Тут уже не телепатія, а щось інше.

2. В літі 1926 р. сниться мені:

“Іду через велику брудну воду з неприємним запахом і чуть не втонув”.

Проснувшись я схвильований. На другий день я простудився і поклався до ліжка. Почалася ангіна в тяжкій формі з нариками в горлі. Пролежав більше місяця і чув себе так, як у тій брудній воді, що снилася і з тим же запахом.

3. В Ухто-Печорськім таборі, де й я був, добували радіоактивну воду для добуття радія. Було там багато заводів, в яких перепускали ту воду через гіпс. Серед в’язнів був син графа Гран-Грановського з Волині, років 30. Він працював у канцелярії одного заводу, як кур’єр,

що розносить розпорядження. Одного ранку підходить до мене директор заводу інженер Жітков схвильований. Він викликав мене, тай каже: "Пробачте, що турбую. Я чув, що ви досліжуєте сни. Цю ніч я бачив тяжкий сон, який мене дуже турбув. Я наче йшов, а на мене ззаду скочив курієр Грановський і попід руки схопив мою голову і став гнути до землі і так боляче, що я ледве не впав. Я скрикнув і прокинувся. Як ви думаєте?" Я відповів: "Думаю, що у вас з Грановським буде якась тяжка неприємність". Він поблід. "З яких причин? — я незнаю", відповів він... А ось чуємо, увечері того дня його заарештували. Через три дні він вернувся змучений. Побачивши мене, він здивовано питав: "Як могли ви знати?" Питаю, що сталося? Він каже: "Хтось доніс у З-тю часті, (це установа надзору за в'язнями), що ніби то я вживаю Грановського для своїх особистих справ. Мовляв, ви й тут не перестаєте експлоатувати "робочих" і т. інше. Загрозили добавкою років заслання".

4. З прибуттям німців в Україну, віруючі люди стали відкривати церкви, які ще стояли, або і в приватних будинках. Це була стихія повернення людей до Бога. Доводилося хрестити по 100 душ в один день, або по кілька дітей в родині. В м. Є-ді лишилося 4 церкви — собор і три парафіяльні, вони були засипані збіжжям. Я найбільше бажав перебрати Собор. Одного разу сниться мені, що собор уже зайняли інші і оглядають пошкодження, і я їх бачу ясно... Я зриваюся з постелі. Почувся вибух бомби. Ранком біжу до Собора. Бомба зруйнувала правий бік Собора. Я побачив людей, які оглядали Собор.

5. Через кілька днів сниться мені інший сон. "Я в якомусь великому приміщенні, забрудженному вапном по стінах і на підлозі. Я ходжу по приміщенні, як ніби наглядач за людьми, які тут щось роблять, і ношу на лівій руці два великі ключі"...

Чергового дня пішов я з уповноважненими до міської управи просити про дозвіл перебрати церкву. І нам дали так звану Гречку церкву, яка найпізніше була закрита. Її також засипали збіжжям, але тепер було все вивезено. Церква ця камінна, чудово розмальована золотом

всередині. Але хтось був розумний, передбачуючи що може статися, він велів стіни з образами замазати не вапном, а звичайною крейдою. Тільки підлогу зірвали і під дошки насыпали багато вапна і так засипали зерно. Цю церкву нам дали. Зібрали ми жінок і чоловіків і почали вичищати. Я дивувався, що все так, як мені снилося. А ще більше здивувався, коли мені сторож приніс ті самі два великі ключі від церкви, які я бачив у сні. Я саме так надів їх на два пальці лівої руки і чудувався, як я міг бачити їх у сні? Я серцем і з покорою прийняв це, як волю Божу. Мене обрали настоятелем цієї церкви. Потім Головою Вищого Церковного Управління і нарешті Єпископом Єпархії. Отже ця церква стала моєю Катедрою.

6. В 1924 року в м. Ч-х я мав сон: “Ніби заходжу в свою церкву, в якій я був настоятелем, і бачу великий непорядок, усе розкидано по підлозі. Я дуже стурбований”. Ранком прибігли до мене люди і кажуть, що в церкві були злодії. Біжу до церкви і застаю те саме, що мені снилося. Забрано святі посуди й килими. Зібралися люди... Міліціонери склали акт крадіжі.

7. В тому ж місті і в тих роках був один чоловік на ім'я Гордій. Про нього скажу в рубриці ПРОЗИРЛИВСТВО. Він узяв на себе тяжкий подвиг ЮРОДИВСТВА. Я, придивившись, пізнав, що криється за машкарою ніби маломуства. Спочатку він крився, а потім у деяких хвилинах говорив до мене, як людина нормальна. Це був Божий чоловік до глибини душі. Страшно нападав на безбожників і за це поплатився життям. “Однієї ночі я побачив у сні як його били, кинувши на землю й так залишили його лежачого”...

Раніше можна було його бачити щодня або чути його досить сильний голос. А тепер уже два тижні його не видно. Якось іду повз шпиталь і бачу на возі лежить якась людина, ледве прикрита і труситься, бо було при кінці серпня холоднувато. Я подумав: Чому не прикрити б його краще? І так пройшов. Раптом чую голос Гордія: “Батюшка!” Я вернувся. “Це ви, Гордію? Шо з вами?” “Та неприятель наскочив”... Підійшов господар возу і росказав, як Гордія на вулиці побили й кинули. Він заніс

його до себе в клуню і оце привіз до шпиталю. Я попросив щоб його поклали в лікарню, а коли я відходив, то він многозначно сказав: "Не бійтесь нічого!"... Кажу: "А буде?" "Та то я солдат, то й кажу". Через три дні він упокоївся і його хоронили ми при тисячі учасників з найбільшою честю.

Архиєпископ Володимир, бувши цивільним, побачив у сні себе в монашому убрannі і в клобоку, так, як він зодягнувся після хіротонії на Єпископа.

Ще його свідчення: "Я з родиною й людьми перебував у німецькому таборі і не відомо, яка буде наша судьба. І ось сниться мені сон: Мене з родиною й кілька людей ведуть до вагону темносиньої краски з квадратовими вікнами, яких я ніколи не бачив". На другий день нас вивезли в тому самому вагоні, що я бачив у сні.

10. Зимою 1928 року знова одержав я коротку записку без підпису: "Просять явитися о 9-ій годині ранку в кімнату ч..... Серце стиснулося болем, мовби впало вниз. Спав тривожно. Бачив у сні: "Коло якогось будинку на ганку багато людей, входять і виходять. Один каже: "Ну й Б.!*) Довго пам'ятатимуть". Потім кімната. Наче цар Миколай 2-ий й ще якісь три. Усі в військових одностроях і одна жінка в чорному. Просять мене сісти і почали якісь довгі тяжкі розмови".

Ранком, 9-та година, пішов. Коло тієї установи на ганку і коло нього стоять і сидять. Одні входять стривожені, інші виходять схвильовані. "Ну, як?", питаютъ одного. Той тільки оглянувся і зник. Один каже: "Не питай, він оглянеться аж за містом. Ну, й Б.! Довго пам'ятатимуть". Дивуюся, те саме, що в сні. Покликали до кімнати ч..... Їх три, один старший. В тих же одностроях, що бачив у сні. Оглядаюся, мусить бути четвертий і жінка. Ось він іде. Вийшла й жінка у чорному. Запросили сісти і почалась розмова та дискусії в справі релігії: на тему філософії й діялектики... Вийшов змучений і з болем у серці.

І знов питання: Як можна бачити те, чого ще нема?

*) Прізвище начальника.

11. Перед описом цього сну, мушу зробити кілька заваг, перше: Я не думаю, що духовні душі наші відчувають майбутнє тільки своєю власною інтуїцією, без втручання якоїсь Божої сили й сповіщення, як то можна вбачати із наведених снів. Душа тільки провідник тієї Божої сили. Друге: між категоріями снів, як я вже раніше сказав, неможливо провести різкої межі. Беремо тільки сильніші познаки і по них означаємо категорії. Так і в цьому 11-му випадку сну є дуже важливий символічний елемент, і разом інтуїтивне сприймання майбутнього, тому ставлю цей сон на межі цих двох категорій. Але подаю й історичні обставини цього сну:

Я голова духовенства округи. Натиск на Церкву щораз збільшується. Знову записка з номером кімнати. Серце тисне до болю. Та ж тяжка ввічливість і запевнення, що бажають допомогти нам позбутися непевного елементу в Церкві, а саме: треба виключити “непевних” священиків (найревніших священиків)...

Зібрання Окр. Ради. Митрополит, Єпископ... Врадили попереміщувати, перестерегти і таке інше. Відніс протокол. Сказали прийти через кілька день.

Проти Вербної Неділі (за тиждень перед Пасхою) сниться мені:

“Широка ріка, як Дніпро (може кілометр). Через неї прокладена гребля. В одному місці — неширокий і недовгий місток. Треба перейти по тій греблі. Зійшов я на місток, він похитнувся, одна сторона збоку піднялась, а друга нахилилась до води. А там страшно бурлить. Із високих стовпів у воді видно тільки верхи. Я в зимовій одежі, ніби падаю в ту прірву і страшно крикнув. Я скочив з ліжка і всі в хаті проснулися. Я розказав сон. Дружина сказала, що сон не віщує доброго. Дві години я не міг заснути й думав. Нарешті заснув. Сон продовжувався. Я вже по той бік містка. Гребля розширюється. З лівого боку якісь купи не то соломи не то хворосту, присипані снігом. Нарешті гребля звертає наліво, кінчається і я по дорозі виходжу на похилий берег. Я вже в рясі. Повернувся назад і поглянув на пройдену ріку. На душі радісно. Я перехрестився і з сильним чуттям вдячності сказав:

Слава Тобі, Господи! З правого боку ліс, а перед ним зелений лан жита”.

В понеділок я пішов до установи, як мені сказано. Прийняли холодно. Сказали: “Ви зігнорували наше розпорядження. Ми самі зробимо те, що треба. В тому числі й ви. Можете йти”. І я пішов. Дія почалася, але мене ще не брали. Тривожне літо. Єпископа забрали до Х. Я не находив собі спокою. Єпископа відпустили, а мене забрали на початку вересня. Слідство на протязі сорока днів, допити... Нарешті одиночка, але не довго, додали ще й товаришів по нещастю, потім заочний суд і заслання. В одиночці я хотів почепити свою торбу коло вікна вгорі, став на нари (дошки, що на них сплять), вони так піднялися, як той місток у сні. Я подумав: Невже потону? Із Соловків нас повезли на північ Уралу. Довелося 800 км. іти пішки в грудні місяці. Там прокладали тракт-дорогу, купи хворосту лежали по боках, і я чудувався, що це щось таке, як бачив я у сні на тій греблі. Не буду говорити про труднощі й терпіння, але я був певний, що Господь за мною слідкує і не покине. Тому був спокійний і веселий, ще й других потішав. Працював спочатку на тяжких роботах, потім став лекпомом (помічник лікаря) і всі свої сили віддавав на поміч хворим. Начальник санітарної частини це бачив і поставив мене в число тих робітників, яких мали передчасно звільнити з добру працею. Це він мені сказав і додав, що може весною мене звільнити, але я був упевнений, що мене звільнять тоді, коли буде зелене жито. Так і сталося, мене не зарахували до звільнення. Звільнили, коли добув присуджений час ув'язнення, в місяці вересні. Лісом треба було їхати 200 км. Коли ми виїхали з лісу, то я побачив село Половники, а коло нього зелений посів жита.

12. Заява п-ні Є. Гелла з Монреалу, Ляшін: “В жовтні місяці 1947 року я побачила в сні свого чоловіка Геллу Федора мертвого у гробі і тяжко над ним плакала”.

У грудні того ж року цей мій чоловік їхав ровером з роботи. На нього наскочило авто і побило. Через 8 день він помер у шпиталі і поклали його в гріб. Я побачила його в

гробі так, як бачила в сні в тому ж костюмі і вигляді. Я тяжко безутішно плакала...

Правдивість моїх слів стверджую. Єлена Гелла.

До таких снів можна додати сон Клавдії-Прокули, дружини Пилата, коли той судив Ісуса Христа: Ось її слова: "Нічого не роби Праведників тому, бо я багато цю ніч постраждала за Нього. (Мф. 27, 19). Євангелист не пише, як вона страждала, але є перекази, і можливо правдиві, що вона у сні вже бачила страждання Ісуса Христа.

Реагує людська істота і на стихійні нещастия, які несуть їй страждання, або смерть, але також не кожна і не в усіх випадках. Знає людство про попередження в снах про пожежі, бурі на морі і в повітрі, землетруси, вулкани і подібне. Важливо, що такі події люди вже бачать у снах, як я бачив катастрофу Дрездену (див. Сни кат. 3).

Люди, що не визнають нічого надматеріального, певно скажуть, що й тварини реагують на небезпеку, яка наближається. Так, це було в Криму 1927 р. перед землетрусом, що такі явища спостеріг сімферопольський Невропатологічний інститут (див. газета "Правда", з 4 жовтня того ж року). Я вже тоді шукав вияснення передчуттів у тварин і звернувся до різних науковців з галузі психології. Пояснення давали такі: "Тварини мають незвичайно тонкі вичуття. В глибині землі вже почувся рух, якого люди ще не відчували, тому тварини вже реагували". В цьому поясненні є дещо правди щодо уже діючого руху. Однак тварини реагували не на перші поштовхи, які вже відмічав і сейсмограф, а на останній поштовх землетрусу, що ніс небезпеку. Тварини передчувають і голод і пожежі, яких ще нема. Ми не можемо сказати, що тварини мають духовну душу, але їм даний Розумним Творцем інстинкт самозбереження і тільки самозбереження. Того інстинкту атоми й молекули дати не могли, бо самі в собі не мають. До того ж треба признати ще діючий акт Духа Божого, який так, або інакше впливає на тварин зберігати себе. Analogії з духовною душою людини тут провести не можливо.

В додатку до розглянених снів подаю освідчення доктора психіатра, професора одного із університетів у США,

М. М. (Не маю згоди на подання повного імені). Подаю скорочено:

1. "В роках 1937-8 під час терору Єжова в ССР був заарештований один учитель м. Харкова і засланий в концтабір в Сибірі. Старенька мати багато клопоталася, щоб звільнити сина, побувала в Москві, у самого Сталіна. Все це вимучило її так, що захворіла і вмерла... Від старости її журби була вся в зморшках, а коли її прибрали в усе нове, то сталося дивне явище: зморшки якось розправилася, стала наче молодша з якоюсь лагідною усмішкою. Її похоронили. Дружина його переписувалася з ним і слала йому посилки, але про маму нічого сумного не писала, щоб не додавати ще більше горя. Та ось після похорону вона одержує листа, в якому він пише:

— Чи не трапилося чогось з мамою? Я бачив її молодою у сні, зібраною в усе нове і вона до мене якось весело посміхалася. Зморшків на її лиці не було".

Доктор М.М. додає:

"Наявність певного (духовного А.М.) зв'язку існує між людьми і реалізується в сновидіннях, але ні фізіологія, ні психологія не можуть пояснити цього зв'язку".

2. "В тих же роках в Харкові між лікарями передавався такий слух про випадок:

Один лікар після праці готовився лягати в постіль. Раптом хтось постукав у двері. Пішов відчинив, увійшла дівчина і стала просити піти допомогти її батькові, бо дуже захворів. Дала адресу і вийшла. По адресі лікар найдовшов квартиру. Постукав, вийшла стара жінка і здивовано питала, чого йому треба. Він сказав, що до хворого. Справді її чоловік мав атаку на серце. Лікар зробив, що треба. Жінка спітала, хто його запросив. Він росказав про дівчину, але глянув на стіну і побачив портрет тієї довчини: "Оця дівчина", сказав він. Жінка залилася слозами. Каже: "Тиждень тому ми її поховали".

З "В ті ж роки в Харкові багато було заарештовано інтелігенції і між ними були: теперішній професор університету в Міннеаполіс Х. Рябокінь і другий науковець доктор А. Журавльов. В тюрмі в камері було так тісно, що не можна було перейти одному повз одного. Профе-

сор Рябокінь ось що розповів мені (проф. М.М.): Одного ранку д-р Журавльов звернувся до нього через голови інших в'язнів і каже: "До вас не можна пройти, але я хочу розказати вам дивний мій сон, який я бачив сю ніч: Хтось відчинив двері камери і передав мені велику в'язанку червоних квітів". Тільки він це скінчив, у камеру ввійшов вартовий і викликав його з речами. В той день д-ра Журавльова розстріляли".

Цей сон можна віднести до символічних снів, 6-та категорія, бо в'язанка квітів червоних могла бути символом у двох напрямках: червоні могли нагадувати кров, а квіти якесь значення з його посмертного життя. Але Хто той символ поставив, або показав докторові?

Міг би я наводити ще багато спостережених мною фактів, але думаю, що й наведених у цій книжці досить, щоб побачити, що життя далеко ширше і глибше, ані ж матеріалістична доктрина його хоче окреслити.

Із наведених снів 5-ої кат. ясно бачимо інтуїтивне сприймання майбутнього, якого ще не було; в першому випадку не було ще нещастя з Богданом, у третьому не було ще допиту інж. Житкова. Як це все діється??!

Ті, що відкидають існування духовної душі в людині і взагалі духовного світу, кажуть, що то випадковий збіг подій. Таке пояснення не відповідає правді, бо таких, ніби "збігів" тисячі і все з такими ж наслідками. Замість таких "пояснень", час уже уважно прослідити науково-безсторонньо. Не всі явища не тільки психічні, а й деякі фізичні не можна досліджувати експериментально. Про них судять по наслідках. Ці сни я навів, як особливо рельєфні і мені близько, або безпосередньо знайомі, але я маю їх перевірених багато. Та й не тільки я, про них людство знає всюди і в усіх народів. Якщо всі їх вважати за випадковість, то цим тільки будемо свідомо себе обманювати.

Зв'язок сну матері з нещастям Богдана очевидний, як зв'язки двох інших наведених снів з нещастям обох сновидців. Я думаю, що матер'ям нема чого доводити, яке чуле їхнє серце до нещастя дітей. Подібні сни вони знають. Але перейдем до глибшої аналізи явища.

Наша нервова система дещо подібна до барометра. Коли в повітрі діються якісь зміни, то барометр на них реагує, бо на нього діє тиснення повітря, а як у повітрі нема змін, то він стоїть нерухомо. Так і наша нервова система реагує тоді, коли на неї впливає якась зовнішня сила. Цим можна пояснювати сни перших двох категорій і, до деякої міри, категорії 3-ту й 4-ту. А ці явища 5-ої категорії занадто “тонкі”, щоб сприймати їх тільки фізичною нервовою системою. За законами фізики фізіологічно можна бачити й відчувати тільки те, що існує. Тоді, що ж бачила у сні мати Богдана, коли з ним ще нічого не було? Цього фізіологічно пояснити не можливо, але це життєвий факт. Відкинути таких фактів неможливо, а в інтересах правди й науки було б злочином. Отже я стою на тезі Ап. Павла: “Всього досліджуйте, а держіться доброго” (і правдивого). (Сол. 5, 21).

Величезний досвід з людського життя дає нам Біблія, а науку про духовну душу в людині і потусторонній Духовний Світ в абсолютному тверджені дає нам Сам Син Божий Христос Ісус. Коли станемо на шлях всього Св. Письма Старого і Нового Завіту, то відчуття майбутнього в снах, чи в передчуттях не уявляє собою нічого незрозумілого і неможливого; світ безмежно розширюється в область духа, розширяються й можливості для нашої духовної душі. Згідно з тією Наукою, світ створив Бог за своїм пляном і для мети. Створив його закінчено, як ІДЕЮ, в усіх подробицях, як і каже Премудрий: МІРОЮ, ВАГОЮ й ЧИСЛОМ (Прем. 11, 21). Сам Бог говорить устами пророка: “Я — Бог... Раніше Мене не було Бога і після Мене не буде” (Ісаї 43, 10-11). “Я створив землю, створив на ній і чоловіка; Я Мої руки розстеліли небеса, і всьому воїнству їх закон дав Я” (- 45,12).

Той же Ісаїй говорить: “Він, Бог, виміряв води жме-нею Своєю і п'яддю Своєю виміряв небеса, вмістив мірою порох землі і зважив на вазі гори й горби”.

“Хто зрозумів дух Господа і був порадником Йому, або вчив Його? Зведіть очі ваші на височінь небес і погляньте, Хто створив їх? Хто виводить воїнство їх числом? Він усіх їх називає по імені; через велику могут-

ність і силу його у Нього нішо не вибува”, (Іс. 40, 12-13, 26).

Отже, світ створив Бог закінчено, окреслено в часі, в, просторі, в естві до останньої дрібниці. Створив, як закінчену ІДЕЮ, а рух буття світу в часові є тільки здійсненням, або втілюванням у факт матеріально й духово.

Зробімо УПОДІБНЕННЯ:

Архітект зробив проект великого багатоповерхового будинку до останньої деталі зверху і в середині і почав будувати. Скажемо, вибудував його під перші вікна, стойть збоку і дивиться на будівлю. Проходять люди і також дивляться. Що бачить архітект і що бачать люди? Люди бачать лише збудоване, а архітект бачить увесь будинок-збудоване, як здійснене в матерії, а незбудоване, як свою ще ідею.

ПРИМІТКА. Тут не нав'язується ІДЕЮ Божу світу до ідей Платона, або інших філософів. У них ідеї живуть, як окремі субстанції. Ми говоримо про ІДЕЮ БОЖУ світу в цілому, як одну всесвітню, хоч і Платон не був далеко від правди.

Проведімо аналогію й до себе. Ми, люди, нічого не будуємо раніше, ніж створиться у нас в думках ідея й плян того, що маємо збудувати. Навіть, палки не вистружемо без того, щоб раніше не уявити собі її, якою вона мусить бути. У всіх наших діяннях попереджує ідея. Без ідеї можливі лише несвідомі механічні рухи. Так і світ створений Богом як ІДЕЯ, і цілком закінчено. Те, що прожито історією світу, то те, що вже збудувалося, як факт, а майбутнє, нездійснене існує вже як ІДЕЯ.

Надзвичайно цікавий і важливий діалог прор. Ездри з Архангелом Єремієм, який вияснював йому тайни буття.

Архангел: Зерно злого насіння, посіяне (сатаною) в серце Адама спочатку, і скіль нечестя народило воно досі і буде родити до того часу, коли прийде молотьба! (З Ездри 4,30)

Ездра: Як же і коли це буде? (— 33)

Архангел: Не спіши підніматися вище Всешишнього... бо дуже далеко заходиш.

Коли сповниться число настання в вас (число людей. АМ), бо Всешишній на вагах зважив вік цей, мірою вимірюв час і числом почислив години і не посуне і не прискорить до того часу, коли сповниться призначена міра (-36-37)

Архангел від Імені Бога: Я помислив і все створене було Мною одним, а не через когось другого; від Мене також прийде й кінець, а не від когось іншого (- 6,6).

Через те “Богові од віку відомі всі діла його” — каже Ап. Петро (Діян. 15, 18). Про се Сам Бог про Себе каже устами пророка:

“Я — Бог, і нема іншого Бога, нема й подібного до Мене. Я возвіщаю від початків те, що буде при кінці і від давніх часів возвіщаю те, що ще не зробилося. Я кажу: Мій плян здійсниться, і все, що мені вгодне, я зроблю” (Іс. 46, 10).

Саме тому, каже Ап.: що “Бог називає (бачить) неіснуюче, як існуюче (Рим. 4, 17). Для Нього нема ані минулого в світі, ані майбутнього, а ВСЕ СУЧАСНЕ. Світ Він бачить у цілому ввесь до останнього атома однаково здійснене і нездійснене, бо “Дух Господній наповняє все-світ. Він обнімає все, знає кожне слово” (Прит. I, 7, Іоана І-ше пос. 2, 20). Якщо ж у світі кожній речі й події визначено Богом місце й час, то тим більше людині, яка є верхом творінь Божих, вінець і владика природи. Тому й каже прор. Давид: “Ти п'яддю вимірюв дні мої...” (Пс. 38 (39), 5), і прор. Захарія: “Стежки мої і місце мое Ти визначив і всі дії мої Ти передбачив. Не содіяне мною бачати очі Твої... Ще нема слова на язиці моїм, а Ти, Господи, вже знаєш його” (Пс. 138-139). Прем. Сірах: “Йому, Богові, відомо було все раніше, ніж створено було, рівно, як і після творіння” (23, 29). “Діла Його були довершені ще в початку світу” (Євр. 4, 4).

Отже й доля людини визначена Богом в просторі й часові. В ІДЕЇ дороги її простоті, бо створена вона для щастя, бо самий світ Бог створив гармонійно ввесь, як і каже Мойсей: “І бачив Бог, що все дуже добре...” (І. М.

31). Але в наслідок гріхопадіння першого подружжя сталося попсовання природи (Рим. 8, 18-23), на стежках людини повстали перепони-нешастя, які можна б назвати “булами життя” і через них людина мусить переходити. Тому склалася в народах приповідка: “Судженого не обійдеш і не об’їдеш”. Дохристиянський світ ставив судьбу вище богів. Вони, вузли, витворюються внаслідок людських гріхових дій і коли ми наближаємося до них, то наша ДУХОВНА “психіка” чує їх і реагує на них. Коли не спимо, то реагуємо на них ПЕРЕДЧУТЯМ, про яке скажемо нижче, а коли спимо, то духовно бачимо й саму подію в образах, але нашій сонній психіці не відсвітлюється фотографічно всі деталі події, лише сильніші. Разом з тим, викликаються побічні образи, породжені нашою фізичною психікою, бо зворушуються й інші психічні центри. У тих снах бувають і СИМВОЛІЧНІ елементи, про які скажемо нижче. Таке тлумачення будується мною не на моїх тільки суб'єктивних спостереженях. У багатьох письменників і поетів згадуються такі сни. В Слові о полку Ігоревім: Сон Святослава Вел. Київського князя (Енц. Брокг. кн. 59, стор. 415).

Напр. у Пушкіна “Євгеній Онегін” — “Сон Татіяни”, Льва Толстого: “Анна Кареніна”. Її сон в поїзді і справдження на станції — її смертю. Є дещо у Андреєва “О семі повешених”, у Крестінського. у Т. Шевченка багато разів. Вони не видумали, а взяли з народніх спостережень.

Мені довелося в Києві перед дуже великою і різноманітною авдиторією перед концертом у доповіді торкнутися цих снів. Враження було велике, але й різне. Матеріалістично наставлені поставилися скептично, але їх не було багато. Більшість прослухала дуже уважно. А коли я виходив, то кілька десятків далеко проводжали мене і кожний і кожна намагалися сказати, що й вони таке переживали. Наведені сни особливо знаменні, їх пояснити фізіологічно не можливо. Вони показують нам, що в істоті людини лежить духовна субстанція — ДУША-ДУХ і що за видимим світом матеріальним існує ДУХОВНИЙ світ, який так, або інакше впливає на нас.

Тут може виникнути питання: Якщо доля людини визначена Богом наперед, то чи не даремно люди моляться про кращу долю?

Доля людини уже в творінні її визначена і найкраща, бо створена вона для блаженства разом з Богом і Ангелами, як і каже Премудрий:

“Бог не творив смерти і не радіє з погибелі людей. Він усе створив для буття і все на світі спасительне (добре, сприяюче життю) і нема згубної отрути і царства ада на землі...” (Прем. 1, 13-14).

Бог створив людину для нетління (безсмертя), створив її зразком вічного буття Свого, але через заздрість диявола ввійшла смерть у світ і зазнають її ті, що підпали під її владу (людство). (Прем. 2, 23-24, Римлян 5, 12).

Отже, Бог не творив страждань, їх на світ приніс сатана через гріхопадіння царя природи — людини. Тому й природа стала шкодити людині (Рим. 8, 19-23).

Страждання утворюють люди людям своєю гріховністю, тому ї “вузли життя” створюються людською злою волею, бо зло є тільки від злой волі. Напр. розбійники наважилися когось пограбувати, або і вбити. Доки вони не підстерігали його, доти ї “вузла небезпеки” не було. Але ось вони підстерігають свою жертву і мають свій намір здійснити. Коли людина наближається до того “вузла нещаствя”, то інтуїцією душі вже на нього реагує, як сказано вище.

Тому, коли ми молимося, то не про кращу долю, як та, яку Господь опреділив людям спочатку, а про те, щоб Господь усунув з нашої дороги ті біди й лиха, які гріховність людська поклала на нашій життєвій дорозі. Тому й навчає нас Христос: “Не введи нас у спокусу, але визволи нас від лукавого”, від дії зла, що від диявола (Мф. 6, 13).

6. СНІ СИМВОЛІЧНІ

Це така категорія снів, у яких людина бачить у сні не просто подію, яка буде і матиме для неї те, чи інше значення, а бачить якийсь символ (знак) серед оточення

людей і подій, але символ, який вказує на наслідки в майбутній події. (Буває, що й тільки символ). Такі сни нам дуже знайомі з Біблії, напр.: сни Йосифа: Ніби він і його брати в'язали снопи. Його сніп устав, а снопи братів поклонилися його снопові. Другий: Наче сонце, місяць і одинадцять зірок поклонилися йому. Як це зрозумів його батько патріарх Яків, видно з його відповіді Йосифові: "Невже ж я, твоя мама і брати прийдемо поклонитися тобі до землі?" (1 М. 37, 5-10).

Відомі сни фараона: Сім коров вгодованих і їх ніби поїли сім коров худих. Сім колосків повних і їх ніби поїли сім колосків порожніх. (Відомо як ті сни здійснилися). (1 М. розділ 41-й). Багато й інших подібних снив засвідчено в Біблії, напр. у пророка Даниїла сни Навуходоносора: "Великий ідол, у якого голова золота, груди й руки срібні, живіт мідяний, ноги до колін залізні, а нижче залязni й череп'яні. Від гори одірвався камінь, ударив ідола в ноги й розбив на порох; подув вітер і порох розніс, а камінь став великою горою і покрив усю землю". Даниїл роз'яснив цей сон, і він справдився у 4-ох світових царствах державах: Вавилонська, Перська, Македонська і Римська. Камін — Христос, гора з нього — Християнство (Дан. розд. 1). Подібний же йому другий сон символічний (дивись Даниїла розд. 4-ий).

Ті сни не були якоюсь галюцинацією, або видумані потім, бо про них свідчить історія, яка ще не знала матеріалістичного світогляду, щоб заперечувати. А правдивість снив, як пророчих, видно з того, як вони здійснилися в історії. Отже заперечити неможливо. Подібні сни сняться тисячам людей на протязі історії й сьогодні. Ось зразки:

1. В році 1926-му в одній лісній установі працювали книговод П. Моргун і касієр, (прізвища не пригадую). Сталася розстрата поважної суми грошей. Підозріння впала на книговода, якого і заарештували. Слідство тяглося пів року і нарешті призначено день суду. Не треба казати, що переживала дружина книговода. Вона знала, що її чоловік невинний. Родина була побожна, християнська. Ідучи до суду, вона забігла до мене й росказала про свій сон.

“Була я наче в церкві, там було багато людей. Я тримала в руках тяжкий чорний хрест, але люди вибили його мені з рук, він упав на підлогу, а якась, невідома мені жінка, підняла його”.

Інстинктивно чулося, що суд буде на користь книговода, а ті, що були з нею, потішали її, що її чоловіка суд виправдає. Так і сталося. Слідчі дослідили, що розтрату зробив касієр, і він мусів признатися. Йому дали 5 років ув'язнення і веліли вплатити розтрачену суму. Книговода виправдали і виплатили за шість місяців його службову платню.

В сьому сні уже не просто сприймання інтуїтивно майбутнього, як то в попередніх снах — КИМСЬ(?) дається символ хрест. У попередніх снах буває тільки двоє — суб'єкт, якому сниться і об'єкт, те, що сниться, у цих же СИМВОЛІЧНИХ снах бачимо вже ТРОЄ: людина, що їй сниться, об'єкт, що бачить у сні — символ і хтось третій, що визначив той символ. При чому ж тут хрест, або інші символи біблійні? Виходить, що той третій дуже слушно дає такі символи.

2. Інший приклад: Полковник І. І. Івашина, бувший особистий ад'ютант царя Миколая 2-го, на засланні на Воркуті був відповідальним керівником однієї вугільної шахти. Сталася якась шкода на шахті (майна) і відповідальність упала на керівника. Наслідки могли бути для нього найгірші в зв'язку з його соціальним станом. Його і ще 10-ох перевели в табір на Ухті-Тобись, де я працював при лікарні. Нервуючись, він захворів; він уже був відсидів присуджений час ув'язнення. Його поклали до лікарні. Одного разу він будиться зі сну й оповідає, що в сні він передав свою арештантську одягу комусь іншому, а сам пішов собі... Він упевнено казав, що його виправдали й відпустять... Того ж дня його покликали до канцелярії, прочитали виправдання і вручили документи звільнення. (1933 р.). Отже, символом передачі одягу дано йому знати, що його звільнять. А хто дав?

3. Я часто вів розмову з лікарем завідувачем лікарні Ф. М. Куцеваловим про наявність Бога і Його опіку над людьми.

Лікар не був активним атеїстом, але був трохи скептик до таких питань. За те його дружина лікар-акушерка була більше віруюча.

Всякі сни він зараховував до таких, як подано мною в 1-ій і 2-ій категорії. В травні 1932 року приснився мені такий сон: Десь на полі стоїть самотній церковний престол. Коло нього сидить наче священик у цивільному. Він бере з того престолу три хрести, два більші священичі і один малий натільний, всі з ланцюжками для ношення на шиї, і настирливо примушує мене, щоб я їх узяв. Я дуже відмовляюся й показую, що я маю свій священичий хрест. Але він таки приневолив мене взяти малий хрест. Після того я пішов до якоїсь будівлі, кілометрів зо два від того "престолу".

Проснувшись, я рано росказав лікареві і його дружині про сей мій сон і упевнено сказав, що буде якась велика неприємність і що мені з неї дістанеться "маленький хрест", а комусь двом два великі. Лікар поблід. Я обслуговував ще один табір, де працювало около сотні людей, добуваючи гіпс для заводів. Ходив я туди рано і вечером, щоб переглянути тих робітників, які заявляться хворими. Цього дня я також пішов рано. Була весна, радісно, було після пасхи. Я йшов і співав пасхальні пісні. Вертаючись назад, мені раптом і ніби без причини стало сумно на душі, і то так, що я не хотів заходити в приміщення і пішов до тих, що вже видужували, вони щось там робили поміж деревами. Дорогою їхали вантажні авта з продуктами до 2-го Промислу 22 км. від цього табору. Ось лікар біжить і кличе мене. Він показав мені папірець, яким мене негайно викликають до 3-ої частини (ГПУ) на тому промислі. Я дуже збентежився, хоч за собою нічого не почував. Узяв я білизну та й поїхав. І ось починається. Мала хата знаходиться далеко від будівель на викорчуваному полі. Ввечері мене покликали. Слідчий ставить мені обвинувачення, що на моїм дижурстві, коли був я на "Промислі", де добувалася радіоактивна вода, вмерло два чоловіки, бо я не забрав їх до шпиталю. Всі мої вияснення, що це не так, не переконали слідчого. Було вже за 12 ночі. Слідчий сказав: "Стрілка нема, я довірю вам. Ось

вам папірець арешту, ідіть в ізолятор і покажете начальниківі". Він сказав, як іти і я пішов точнісінько так, як бачив у сні. Через три дні заарештували й завідуючого амбуляторією і так просиділи ми за частоколом у землянці 3 місяці, потім нас звільнили до суду.

В ізоляторі я мав такі сни, по яких з певністю догадувався, як стоять моя справа. Суд відбувся 24 жовтня. Мене звільнили, а завідувачеві стаціонаром і амбуляторією лікареві Нарольському прибавили ще три роки заслання. Він мав дружину тут і їм обоїм досталися оті більші "хресті" ..

4. Протоієрей В. В. Васильєв працював, як механік і жив разом зо мною. Він був із Краснодара (раніше Єкатеринодар на Кубані). Він по своїх снах знов, що робиться з його сім'єю в Краснодарі. Дружина писала йому в листах саме так, як він бачив у сні. Одного разу літом, проснувшись, він сказав: "Я бачив дивний сон: Ніби тягну з рота щось подібне до глисти. Витяг багато, але воно перервалося, тоді я засунув пальці в горло і ще витяг кусок, а на кінці кусок легенів".

Каже, що це значить, що перерветься мій час ув'язнення і піду на волю. А другий, жартуючи, каже: "Нерозумний ти, це перерветься тут твоє життя". Посміялися. Того дня пішли ловити в Ухті маленьку рибу ручними сітками на держаку. Повітря дуже мінливе, то тепло, то холодне, а по ріці ѹ й протяг поміж лісом. Васильєв пішов у одній сорочці, бо ніби було горячо. Стояв босий у воді. Вернувся з поганим чуттям. На вечір температура 40 Целс. Забрали до лікарні. В нього гостре запалення легенів; на третій день він помер. Ми хоронили і згадували його символічний сон.

5. На Київщині, в місті Ч., де я був священиком, був один член Парафіяльної Ради Ф. С. Гудзь, бувший офіцер, років 40, діяльний, віруючий чоловік. У 1925 році вмирали люди від тифу. Захворіла в нього мала донька, від неї тиф перейшов і на нього. Хворіло багато людей, тому хвороба Гудзя не була окремою. Бував я в нього і сподівався виздоровлення.

Одного разу сниться мені, що хтось каже: "Ніхто так не постраждав, як Ф. Ст. Гудз, ось подивіться! Той невідомий дав мені натільний бурштиновий хрестик з очком посередині. Я заглянув і бачу великий хрест і на ньому розп'ятий Ф. С. — худий, худий, одні кості. Пронснувся і думаю: мабуть йому дуже тяжко, рано піду. Ще чутъ світало, прибігає його сестра і каже — ідіть, бо Федосієві дуже погано, він хоче причаститися. Схоплююсь і біжимо. В хаті застаю доктора Макаревича, який оглядав хворого. Він до мене сказав: "Мое скінчилося, починається ваше..." З тим він пішов. Федосій був саме такий, як я бачив його на хресті, одні кості. Говорити не міг. На мою сповідь відповів слізами, що потекли по його щоках. Запричастився і тихо упокоївся..."

6. Перед своїм арештом я побачив себе в сні лисим, сивим, з сивою бородою стариком, хоч не мав тоді ані лисини, ані сивини.

Не знаю, чи треба ще наводити зразки, яких маю дуже багато. Думаю, що й цих було б досить, щоб схарактеризувати СИМВОЛІЧНІ сни. Їх мали Апостоли. Мали мученики. Напр. Св. Ігнатій, Єпископ Антиохійський, під час переслідування християн пішов в село далеко від міста. Однієї ночі він побачив у сні, що у нього в головах горить подушка. Коли проснувся, то сказав, що його спалаять і добровільно віддав себе тим, що його шукали. Навіть звелів угостити їх. Його забрали і в Римі спалили.

Про що ж свідчать оті СИМВОЛІЧНІ сни? У них вбачається рука Божа, яка в символах попереджує людину, що з нею має статися. В цьому маю переконливий отакий наочний факт:

7. В 29-му році в'язниці були переповнені з приводу СВУ. Вже не було місця, тому і в одиночки садили по кілька чоловіків. В мою одиночку посадили ще 5-ох. Всіх було: священик, два професори, один інженер, один адвокат, один студент Інституту Освіти. Щоб скоротити час, кожного вечора кожний давав виклад із галузі своїх знань. Студент був уже атеїстичних поглядів і оперував ніби доказами, які "свідчать" по його думці, що надприроднього нічого нема. Отже з ним були змагання чи дис-

кусії. Одного разу священик побачив такий сон. — Наче в своїй камері він піднявся до віконця, що в одиночках аж під стелею. Глянув на двір і бачить, що стоїть Христос посеред двору, сумно склонивши голову. Таким, як Його змалював Крамський на картині “Христос у пустині”. Священик відчув страх, але ось понад плечем Христа наче пливе його (священика) син і дивиться на вікно. Священик скрикнув ім'я сина і проснувся.

Він був переконаний, що сина заарештували. А студентові сказав: Дивись, якщо май сон справдиться, то значить над нами є якась надприродня духовна сила.

З камери випустили вмиватися десь коло 9-ої години ранку. Священик ішов останній. Умивальня напроти дверей камери, а поруч з камeroю двері на двір. Відчиняються ці двері і перед священиком став його син, держучи накривало під рукою. Священик тільки вспів сказати: “І ти?” Син відповів: “І я”. Заду закричав конвоїр, і його повели в іншу камеру. Всі були незвичайно здивовані, а священик тлумачив собі сон так: “Господь знає, що робиться, і попередив мене, щоб я не падав у відчай”.

8. Коли почалося відродження Української Православної Церкви в Україні з відправами Служб Божих на рідній мові, то рух цей нестримно ширився. В м. Ч-сах майже більша половина віруючих пішла до нової української парафії. Випросили собі бувшу військову церкву на 500 душ, коли стоять і там служили. Кількість віруючих усе збільшувалася, так, що на свята не вміщалося в церкві й половини людей. Стояли попід вікнами на дворі. Це не сподобалося тим, що були проти релігії і вони вирішили цю церкву закрити, мовляв, треба для пекарні. Церква була без бань. А щоб десь сих віруючих примістити, то Ісполком (Ісполнітельний комітет, або виконком) вирішив віддати міський собор св. Миколая обом парафіям, щоб по черзі служили. Про це повідомили Управи обох парафій і в наступну неділю мало відбутися спільне засідання обох управ і домовитися — як і що. Я був настоятелем української парафії. Нас не тішила така розв'язка справи, але це було зарядження від влади. Ми були свідомі, що так буде, як Виконком постановив. Я мешкав

у домі бувшого заступника міського голови п. Голобородька, людини освіченої. Вночі сниться мені такий сон:

“Ніби будуть воювати... миші з жабами, з нашого боку миші, а з боку слов'янської парафії жаби. Я десь думаю або й кажу: “Та де ж жабам устояти проти наших мишей. Наші миші кожній жабі перегризуть горло”. І почалася війна. Що ж я побачив: Жаби відкрили свої пащі і ковтали по дві, по три миші разом. Я зжахнувся і пронувся.

Довго й тривожно думав я над тим сном. Ранком я сказав панові Голобородькові про все, як снилося. Він сказав: “Ійбогу, ваша справа не виграє”.

Того дня я ще служив у нашій церкві. По обіді стали збиратися до собору вони й ми. Почалися дискусії й змагання. Аж ось приходить голова виконкуму п. Грабина, що ще вчора запевняв нас, що собор буде дано... Сьогодні він наче не той, на розмову не дається, якось стурбованій. Управа слов'янської парафії пішла в приміщення і там щось з уповноваженим Виконавчого комітету міста говорила. Управи української парафії він не покликав... Скінчилося нічим. Довго нам довелося клопотати, доки дали нам іншу церкву і то не в центрі міста.

Мій сон ніби смішний, але він не новий в історії людства. (Дивись Біблія, прор. Даниїла, розділ 8-ий).

9. В м. Єлисаветграді т. зв. Грецька церква найдовше була незакрита. Це була єдина втіха не тільки міста але й для всієї, навітьдалекої околиці. Людей збиралося завжди дуже багато. Сюди зносили хрестити дітей з далеких місць. Служив старенький священик.

Одного разу парафіянка М. Петрова, вставши рано, сказала: “Я бачила в сні, що дзвіниця нашої церкви розвалилася. Мабуть і нашу церкву зачинять та повернуть на щось інше”.

Так і сталося. Уже в слідуочу неділю служити заборонили. Цю прекрасну розписану по стінах золотом церкву повернули на засиплице зерна. Іконостас спалили. Прекрасні ікони та мальовила на стінах замалювали крейдою. Підлогу зірвали і під дошки насыпали вапна.

10. Дружина головного начальника міської пошти того міста росказала таке:

Її чоловікові дуже часто й настирливо снилася якась посудина коло нього на столі, кругла блискуча.

Одного разу зимою, ідучи рано до праці він на хіднику посокувзнувся і впав так недобре, що зламав собі хребет. Його забрали до шпиталю і він тут побачив ту посудину на столі коло себе. В ній зберігалися стерилізовані перев'язки та вата. Довго він лежав і все бачив ту посудину перед собою. Лежав потім довго і в себе дома і тут та посудина мутила його зір, стоючи коло нього на столі; так він і помер.

11. В 1903 році було відкриття мощей преп. Серафима Саровського в Сарові, Тамбовської губерні. Ми з моїм товаришем Антоном поїхали туди, щоб там залишилися в монастирі назавжди. Найшли там земляка монаха Анатолія з Чернігова і все йшло дуже добре. Стали приїжджати високі особи з Петербургу — Митрополити, Єпископи, міністри, нарешті й цар з родиною. Народу сотні тисяч, так, що тяжко просунутися до церкви. Одної ночі сниться моєму товарищові Антонові, що ніби ми вдвох веземо волами накладані на віз снопи. Віз перехиляється, він вилами піддержує, то з одного боку, то з другого, але віз перекидається і снопи розсипались по землі. Він переказав мені свій сон. Чулося щось не добре. Рано пішли ми до церкви. Ми відрізнялися одягом серед росіян. Ледви всунулися через святі ворота під дзвіницю. Раптом обох нас схопив хтось за руки, скомандував іти назад, передав нас другому, а той одвів у жандармерію. Там зробили нам допит, забрали пашпорти, дали прохідні посвідки і наказали їхати додому. Так розвалився наш віз із снопами.

12. В 1944-му році наш поїзд з Єпископами та духовенством довго возили по Німеччині, бо ніяке місто не хотіло нас прийняти. Нарешті спинилися в Марбург, Хорватія. Перед 14 жовтня сестра Архиєпископа Мстислава (тепер в США) росказала такий сон: “Я себе бачила в сні у повному монашому убранню і чорна шапочка на голові”. Наш поїзд стояв на станції на запасних рейках.

Вечером того дня налетіли російські літаки й скинули бомби. Одна впала коло вагону, в якому містилося кілька родин, увесь вагон пройняло осколками бомби, чотирьох убито на смерть, в тому числі й її. Її голова була побита, тому наділи щось, як чорну шапку. Там іх і похоронили на цвинтарі.

13. Одного священика перевели в другу єпархію. Дружина й син залишилися на деякий час на старому містці. Одного разу сниться їйому сон: "Ніби приходить він у свою кімнату, в якій він мешкав і бачить: Уся підлога кімнати заложена великими білими хлібінами, як то є у православних приносити панахиди. Він подумав: Це мої нові парафіяни вирішили мене забезпечити хлібом, але чаща так багато?"

Того дня він одержує від сина телеграму: "Мама вмерла сьогодні рано. Приїжджає хоронити".

14. В одиночці нас сиділо два: я і інженер Б. Лягаючи спати ми прощалися. Одного дня рано він росказав свій сон: "Він ішов десь під землею в тунелі. Чимальше йде, тунель все вужчає. Нарешті лишається тільки дірка, що можна нею якось пролізти. На нього напав страх, але чує, хтось гукає з того боку: "Не бійся, ще трошки, а там уже і світ видно". А Вас там не було, — каже він до мене".

Через кілька день його викликають до слідчого, а потім і в канцелярію. Дають їйому звільнення з наказом: На протязі 24-ох годин залишити місто.

15. Священик І. Березовський під час арештів росказав такий сон: "Ніби стою в церкві в рясі. Коло престолу стоїть священики В. Л. у священичому одягу і, мовби заточується. Раптом він став у цивільному і чуть не падає". В цю ніч того священика В. Л. заарештували, а пізніше розстріляли.

Символічні сни не є незнані в історії людства. Їх багато споминається в Біблії, як сни Фараона, Навуходоносора та інші. Особливо багато їх у пророків: у Даниїла розділи 2, 4, 7, 8. У 8-му в стихах 20-22 не тяжко пізнати двох царів Мідо-перських — Александра Македонського, Римську імперію. Теж видно із сну Навуходоносорового.

Після тих царств Царство Христове — Церква, що виросла з того, що одірвався від гори Каменя. Багато описано символічних снів у Життях Святих і в історії людства.

Виринає питання: Чому таке попередження стається в снах? Відповідь, на нашу думку може бути одна. Під час сну душа людини заспокоюється і не чує впливів від зовнішнього світу. Отже ясніше сприймає одкровення Божі про майбутнє.

Та це не мої думки. Через пророка Йоіля сказано від Бога: “І виллю я від Духа моого на всяке тіло (людину) і будуть пророкувати сини ваші й дочки ваші; юнаки ваші будуть бачити видіння і старці ваші будуть снами врозумлятися”. (Йоіля 2, 28; Діянь 2, 17). Сам Бог говорить про такі сни: “Слухайте слова мої: Коли буває у вас пророк Господній, то Я відкриваюся йому в видіннях, у сни говорю з ним”. (4 М. 12, 6).

Про свідчення Бога через сни говориться і в книзі Іова. Говорить Єліуй: “Бог говорить один раз, а як того не примітять, то другий раз у сні, у нічнім видінні, коли сон находить на людей в часі дрімоти на постелі. Тоді Він відкриває у людини вухо і закріплює їй Свої настанови, щоб відхилити її від якогось почину та віддалити від нього гордощі, щоб відвести душу його від пропasti і життя її від удару меча. (Іова 33, 14-18).

ЧИ ТРЕБА ВІРИТИ ВСІМ СНАМ?

Як ми бачили, 1-ша й 2-га категорія не мають у собі нічого віщуючого, бо вони породжені впливами з минулого або з зовнішнього сучасного. А таких снив найбільше і сняться вони майже всім людям. Це пусті сни і тому скоро розсіваються й забиваються. Вони мають тільки фізіологічне значення.

3-тя категорія снив цікава, телепатична (в більшості). Вона показує, що в людині є духовна душа-дух, яка необмежена ані часом ні простором, і бувши вільною від зовнішніх впливів у сни, вона бачить якісь об'єкти ті, що бачить згодом явно. Чому тільки ті? Тяжко пояснити

це якимись здібностями душі, без впливу якоїсь вищої розумної сили.

Про інші 4 категорії говорилося при розгляді їх. Тут скажемо тільки загально: Сни 4-ої категорії життєво природжені нам, як споріднення душ родини, які відчувають своїх рідних незалежно від відстані, де вони є на земній кулі.

Сни 5-ої категорії з точки зору біблійних оповідань зрозумілі, бо душі людей в таких снах бачать те, що лежить на їхній життєвій дорозі. Питання лише в тому: Хто і як показує людині те, чого ще нема? напр. Сни Йосифа, сина патріярха Якова-Ізраїля (І М. 37, 3-11).

Сни 6-ої категорії символічні явно свідчать про те, що над нами є Хтось третій, Вищий, Який символами показує нам і попереджає, що має з нами, або для нас статися. З біблійних оповідань і з наведених мною символічних снів цього відкинути не можна. Однаке й до таких снів треба ставитися дуже обережно і не всякому снові вірити. Важливі віщуючі сни дуже емоційні, тривожливі так, що людина зразу пробуджується, а іноді зіскакує з постелі. Такі сни дуже ясні і глибоко врізується в пам'ять. Однаке й таким снам треба вірити тільки тоді, коли вони здійснилися. Особливо небезпечно вірити таким людям, які, посилаючись на свій сон, силкуються виставити себе за якогось пророка чи обранця Божого. Такі люди — або неправду кажуть, або перебільшують, фантазують. Та сни бувають навіяні й духом лукавим, щоб запаморочити людину й пустити її на обманну дорогу. Такі лжепророки. Сам пророк Ісаїя каже: “Той не є правдивий пророк, якого віщування не збувається”. (Іс. 41, 23-24). Він не від Бога. Тільки Бог знає майбутнє, а диявол не знає, він обманює. Взагалі в снах можна вірити тільки собі, і то не зразу, і таким чесним людям, які не шукають собі слави через сни, або видіння, не виставляють себе вище других.

ПЕРЕДЧУТТЯ

Окремий розділ нашої книжки становить ПЕРЕДЧУТТЯ. Що розуміємо під цією назвою? Це — переживання людиною якогось пригнічення або піднесення, що стається ніби без усякої причини. Ні з того, ні з цього починаєш відчувати якийсь неспокій і якось несвідомо починаєш ждати чогось недоброго. Буває й навпаки: стає якось радісно на душі, хоч до того не було ніяких причин, мов би ждеш якогось подарунка.

Іноді людина спостерігає таке: Багато разів вона від'їжджає за своїми чи службовими справами діловито й спокійно, а ось на сей раз якось небажано, неохоче, на душі робиться якось журно. А в висліді запримічено, що стається якась невдача або якісь неприємності. В таких випадках кажуть: “Я це передчував...”

Особливо зазнали такого передчууття ті, що без усякої вини були заарештовані і попадали до в'язниці і тим переживанням, дивуючись, ділилися з іншими, що й самі таке ж переживали. І це незалежно, чи вірив у передчууття, чи ні, згідно з своїм світоглядом.

Бували й такі моменти: розсудком своїм людина вбачала явну небезпеку, але серце мовчало. І справді небезпека не ставалася. І навпаки, ніби нічого й нема, а серце охоплювало якийсь неспокій. Несвідомо починаєш чогось ждати недоброго, яке й стається. Бувало викликають у відому установу, від якої жах охоплює, але жах, так сказати — розумовий, а серце мовчить. І не обманює, бо все кінчається щасливо, хоч здавалося, що небезпека неминуча.

Та хто не знає цього чуття? У якого народу воно не оспіване? Особливо в нас. Це чуття не є породжене розумом, вона діє через серце. Особливо воно відоме матер'ям про їх дітей. Напр.: мати видає дочку заміж; зда-

ється, все обіцяє щастя і нема причини сумувати, але серце матері стискається і вона плаче. Дальша доля дочки показує, що серце матері не обманювало. Повторюю, що не даремно в усіх народів серце матері звати — СЕРЦЕМ ВІЩУНОМ. І у нас, хоч би в Слові о полку Ігоревім і Плач Ярославни. Наведу кілька прикладів такого передчуття.

1. Є оповідання (автора не пригадую), як один урядовець на старості купив недалеко Києва маєток. Цей маєток був чудовий: гарна земля, гарна садиба з садом, гарний став з рибою, гарні нові будівлі і зручне получення з Києвом. Тільки радіти б та втішатися, але дружина його ніяк з того не раділа і казала, що вона чогось боїться і часто плакала. Весною другого року був великий розлив річки. Син їх поїхав човном по ставу, попав у водоворот коло греблі, човен перевернувся і син утопився. Урядовець раптом продав маєток і вони виїхали. Що автор той записав правдиву подію, можемо бачити з такого випадку.

2. Один знайомий попав на гарну службу у великому місті, де були добрі умови до життя, але дружина його мов би боялася того міста без причини. Коли їй говорили, що місто гарне і його треба триматися, вона відповідала: “Я й сама бачу, що так. Я не то, що не люблю його, але воно мене якось страшить”.

Вона не помилилася: через деякий час заарештували й вислали її чоловіка, хату відобрали, сама з дітьми під час голоду опухла і спаслася тим, що добрі люди допомогли виїхати з України.

3. Голова одного службового засідання почав відчувати неспокій, який щораз більше зростав. За його словами, його просто тягло додому і він побіг. А дома справді сталося нещастя: Маленького сина покусала чужа собака, можливо, скажена.

4. В 1947-му році в Мюнхені, Німеччина в таборі Швабінг святкували Храмове свято. По Службі Божій був братський обід. З половини обіду я встав відчувати якусь тривогу в собі. На дворі сильнішав вітер. Я став просити прискорити кінець обіду, а на дворі тимчасом

почалася страшна буря. Ми скоро вийшли. Буря збільшилася до такої міри, що валила великі дерева з корінням. Недалеко стояла фабрична димова труба-комін, вона впала на те приміщення, де ми обідали і завалила його.

5. Офіцер I-ої світової війни Брайковський в Києві росказав на однім прийнятті таке: "Приходячи з своєю частиною війська в Карпатах, спинилися на ніч в одній покинутій людьми хаті. Нанесли сіна і полягали спати. Нас сім. Вночі відчув я страх і мов би мене щось жене з хати. Я вибіг на кілька десятків кроків. Упала бомба в саму хату і всіх розметала в куски.

6. Єпископ В. росказав таке: В місті О. я часто проходив понад скелею, яка висіла над дорогою. Проходив спокійно, непомічаючи. На цей раз стало чомусь страшно, я не пішов понад нею, а обійшов падальше і в той час вона обвалилася".

Нема потреби більше наводити випадків передчуття, бо воно відоме в усіх народів усіх часів. Навіть люди матеріалістично наставлені, насправді вірять у нього, особливо, коли пережили тяжкі небезпеки. У приватній розмові ув'язнений видний лікар, який не визнавав передчуття, як віщування чогось майбутнього, сказав, що він якось передчував свій арешт і відчував якось внутрішньо. Я запитав його: "Скажіть, що таке передчуття і чи є воно?" Він замнявся. Йому незручно було перед іншими признатися, що він вірить у передчуття. Він сказав: "Це ще не досліджено. Про нього говорять, але психологія ще не сказала свого остаточного слова. Воно в стадії дослідження".

7. Ось ще разючий випадок передчуття в сні, якого я був свідком. Зима 1938 р. Майстерня одежі. Старший майстер кравець О-ко шив пальто для якогось директора заводу. Викінчив, залишилося накласти хутро каракуль на комір. Залишив зробити се на другий день. Ранком прийшов якийсь невиспаний і росказав таке: "Снилася якась жінка, він мав щось робити, вона перешкодила. Страшно нервувався і проснувся, аж спітнів".

Співпрацівники, як водиться, пожартували, тільки один старенький майстер сказав: "Не смійтесь, О-ко ма-

тиме сьогодні якусь неприємність, що буде хвилюватися". Сіли за роботу. О-ко взяв своє недокінчене пальто. Став шукати хутро, а його нема. Кинувся шукати по майстерні, ніде нема. Став просити робітників, щоб у себе пошукали, і шукали усі, але ніде нема. Бідний почав пітніти й нервуватися. В ті часи таке хутро майже неможливо було найти за великі гроші, а ще більше — він поважна особа між співгромадянами і взяти на себе тінь крадуна, це щось для нього смертельне. Отже він чутъ не плаче. Стали думати, що може прибиральниця десь заховала, а може і забрала. Покликали її. Вона божиться, кленеться, що навіть не бачила. Всі були навіть стривожені, бо О-кові могло статися божевілля. Він знеможено сів, посидів хвилину, встав і взяв своє недокінчене пальто, — з рукава несподівано випало те хутро. Всі ахнули й почали сміятися.

Справді, це велика загадка. Якщо віднести його на рахунок телепатії, то багато є випадків, що телепатією їх пояснити не можна, бо телепатія відчуває те, що вже є, а не те, що буде. Одного разу я сильно відчув, що мене в той день заарештують. Я упевнено говорив, що мене сьогодні заберуть, хоч наявних познак не було. Так і сталося. Небезпека була страшна. Тут можна призвати й телепатію, бо там у тій установі вже було вирішено мене забрати. Але знова: Чим я відчув. Серцем? Психікою організму? Я думаю, що чимось тоншим і вищим.

Слідкуючи за снами, можна спостерегти, що сни ІНТУІТИВНОГО СПРИЙМАННЯ МАЙБУТНЬОГО І ПЕРЕДЧУТТЯ того, що буде, це одне і те ж саме. У бадьюорому стані ми передчуваємо, а в сонному стані бачимо саму подію, хоч і переплутано. Питання: Як усе те відбувається "технічно"? Тут треба дещо сказати про серце.

При глибокій аналізі віщаючих снів можна з певністю сказати, що ми їх сприймаємо не фізичною психікою: не клітинами мозку, бачимо не нервами зору і чуємо не вузликами вуха, бо на них треба фізичного впливу, якого в тих снах нема. Сприймаємо чимсь багато тоншим і чуткішим, духовним, а не фізичним. Сприймаємо нашим ГЛИБИННИМ духовним "Я", нашою духовною душою,

яка ніколи не спить. Це глибинне “Я” тепер твердо визнає нова психологія. (Див. Кн. “ПЕРСЕЛЕННЯ ДУШ”. Проблема бессмерття в окультизмі і в Християнстві. Стаття В. В. Зіньковського: Едність особистості і проблема перевоплощення). (Заперечення переселення душ, А.М.).

Звертає на себе увагу таке явище в людях. Справжні музики-композитори часто чують у снах таку музику, якої ніколи в життю не чули. Буває це й наяву при сприятливих умовах. Питання: Що в людині співає? Атоми? Молекули? Клітини? Самий вислів говорить за себе: “Я чув у душі моїй дивну музику”. Психологія на це питання ще не дала відповіді. Та й чи дастъ, без визнання чогось надфізичного?

Ще трудніша загадка — яким розумом у віщуючих снах ми сприймаємо майбутнє, коли під час сну розумова свідомість наша не діє, втрачається? Треба признати, що діє тільки оте глибинне “Я” і своїм **духовним** розумом фіксує те майбутнє, а не розумом мозків, хоч може й через мозки в якійсь мірі.

В **ПЕРЕДЧУТТЯХ** майбутнє передчувається більше через серце. Ale й тут загадка: — Як це відбувається? Серце і кров, яку воно гонить, це все речовини матерії, вони за законами фізики не можуть відчути того, що буде, бо його ще нема. Отже, серце тільки орган, в якому духовна душа все те передчуває.

В цьому змислі в Св. Письмі серце дорівнює розумові, глибинному розумові душі-духа. Саме в цьому змислі Христос сказав перед Своїми стражданнями в Гетсиманському саді: “Душа моя скорбить смертельно” (Мф. 26, 38). I ми часто говоримо: “Болить душа моя”, хоч болить не душа, а відчуває тяжку скрізь серце. Однаке незвичайно тяжке питання, що за феномен чи онуєн оте майбутнє? Як воно може впливати на наші душі, коли його ще нема, як чогось дотичного? Концепціями психофізіології цього пояснити не можливо. Пояснити можна тільки двома можливостями, які даються нам у Св. Письмі - Біблії.

Святе Письмо, як Об’явлення Боже, стверджує, що Бог створив світ, як ІДЕЮ, як плян, який мав здійснитися

духовно й фізично поступово в часі й просторі, і він здійснюється згідно з тим пляном. На це вказують тексти Св. Письма, в яких говорить, або Сам Бог, або мужі просвічені Духом Святым. Деци ми сказали в аналізі снів 5-ої категорії, а тут лише повторимо:

“Я сповіщаю від початків, те, що буде в кінці, і від давніх часів те, що ще не зробилося. Мое приречення станеться, і все, що Мені вгодне (що Я призначив) зроблю. (Ісаї 46, 10).

“Я — Бог, і нема іншого Бога, нема й подібного до Мене, Я сказав і здійсню, призначив — і зроблю” (- 9 і 11). Саме тому “Відомі Богові від вічності всі діла Його” (Діянь 15, 18).

“Бог називає неіснуюче, як існуюче”. (Рим. 4, 17). “Діла Його довершені були ще на початку світу”. (Євр. 4, 3).

“Богові відоме було все раніше, ані ж створене було, як і після творіння”. (Сірах 23, 29). Докладніше Пс. 138 (139).

Отже й доля людини визначена Богом в просторі й часові. В ІДЕЇ Божій дороги її життя прості, бо створена вона для щастя разом з Богом, бо й самий світ створив Бог гармонійно і найкращим, як і сказано: “І бачив Бог, що все дуже добре”. (І М. р. I.).

Коли ж сатана вніс ЗЛО (руйну) в світ і ним отруїв ество людини, зло посіяло своє страшне насіння. Каже Ангел до Ездри: “Зерно злого насіння посіяне було в серце Адама спочатку і скільки воно народило нечестя і народить, аж поки прийде молотьба” (- 4,30). А про самого винуватця зла сатану-диявола Христос говорить так: “Він убивця людини від початку”... (Іоана 8, 44). Від Адама зло перейшло в усіх людей, як сила гріха, гріховність. Тому на життєвих стежках людини повстали “вузли” нещастя, і, як контраст “вузли” й радости, і вони створюються, як ідеї; і коли в часові вони наближаються до людини, то людина їх передчуває своїм духом або де-що бачить і в снах. (Див. сни 5-ої категорії).

Тут говорити про психо-фізичну телепатію не можливо за принципом: фізичне відчувається фізично, а ду-

ховне духовно. (І Кор. 2, 13-14). Отже відчуваємо духовно, а не фізично. “Вузли” нещастя бувають і від стихій природи. Нещастя наші стаються тоді, коли ми попадаємо в коловорот життя стихій. І якщо станеться нещастя, то в нас викликається якесь передчуття, хоч не в усіх і не завжди.

Для кращого зрозуміння поданої думки уявимо собі схему. Буття світу, чи здійснення Божої Ідеї світобуття йде сусільною лавою. Сучасний мент є межа між минулим і майбутнім, і цей мент можна назвати “поперечною лінією” руху буття світу.

По думці матеріалістичного світорозуміння, поперед сучасної лінії буття світу ще нічого нема, бо все обумовлюється виключно силами й умовами з минулого. В такому аспекті зрозуміло, що ані пророцтва, ані віщуючі сни, ані прозорливості, ані ясновидіння майбутнього, ні теж передчуття не можливі, бо не відомо, як ті сили з минулого утворять майбутнє при різних побічних діючих силах. Але життя показало, що й пророцтва справдилися, і сни збуваються, і передчуття не обманюють, ясновидіння реально існує. Як же те все відбувається?

Накреслимо таку схему руху буття світу (здійснювання Ідеї світу).

МИНУЛЕ і впливи з минулого на сучасне ,
| | |
Лінія буття і ми ——————
| | | |
Майбутнє і вузли Ідеї.

Так ніби діють на нас оті вузли на нашій дорозі, що вже склалися чужою волею.

Про стихійні нещастя тяжко сказати хоч щось приблизне.

Однаке, ця схема була б до деякої міри вдовольняюча, коли припустити, що душі наші бачать віщуючі сни і передчувають тільки своєю власною здібністю без вмішування надсвітньої Божої сили, яка діяла у видіннях пророків. Крім того згідно з Христовою науковою в кожній

людині є Ангел Хоронитель (Мф. 18, 10). Чи не він бере участь у тих попередженнях? Тоді зрозумілі були б й “вузли нещастя” і в стихіях.

Чим пояснити, що одні люди бачать сни, які збуваються, відчувають і передчуття і знають, що воно не обманює, а інші не знають ані того, ні другого? Коли взяти тільки природню здібність душ, без вмішування вицої сили, то психіатрію запримічено, що характери людей не однаково чулі. Загалом спостережено, що серця жінок багато чуткіші, ані ж серця чоловіків. Що ж до характерів, то найбільше чулі характери — жіночі, які більше живуть серцем. Перше, люди глибоко релігійні й відані Богові і тим близчі до царства духа. Потім справжні поети, глибокочулі письменники, надхнені мистці — музики, особливо глибинні композитори, мальярі — образтворці й інші, скульптори; взагалі люди, які живуть чулим серцем та любов'ю.

Навпаки, люди холодного характеру, які живуть тільки холодним розумом, без чулого серця, такі не відчувають, або дуже мало відчувають духовні впливи. Вони не знають ані інтуїтивних снив ні передчуття майбутнього. Тому, коли говорять, що віщуючих снив і передчуття не існує, то для себе кажуть “правду”, але тільки про себе, бо віщування вищого порядку їм недоступне.

Питання, як ми вже нераз сказали, чи своїм власним природнім еством людські душі відчувають і бачать у снах майбутнє? Чи не діє тут Той Третій, Вищий Божий Дух, який давав у символічних снах символи, як то записано багато разів у Біблії, Фараонові, Навуходоносорові, пророкам та й іншим? Тільки Йому відоме все минуле й майбутнє.

ТЕЛЕПАТИЯ

Телепатія тепер визнана психологами. Телепатія це відчування на відстані чужої думки. Коли ми про когось з якихось поважних причин думаємо, то й та особа починає про нас думати, незалежно від відстані на земній кулі. Або про нас думають, то ми відчуваємо. А в снах то й осіб тих якось бачимо. У наведених мною снах можна вбачати дещо телепатичне — відчування чужих думок. Питання тільки — чим ми відчуваємо? Якою психікою? Що думка одних може впливати на других, це ми бачимо в гіпнозі. Ба навіть, можна експериментально перевірити. Коли поперед нас хтось іде, його чи її можна заставити оглянутися, коли пильно дивитися на нього і того бажати. Але це не всім і не завжди вдається, бо залежить від сили волі і того, хто дивиться, і того, на кого дивляться. З цих причин загіпнозувати можна тільки тих, хто піддається, а не кожного.

Під час революції після 1917 року багато тяжких переживань нещадила й мені доля. Переживання ті досягали вершка, наближаючись до 1930 року, бо не було певності про завтрашній день. З таким чуттям весною поїхав я по Дніпру до Києва, щоб трохи розважитися та довідатися про становище. Але чуття тривоги мене не покинуло, я якось різко відчував, що за мною хтось слідкує. Пробув я тут два дні ніби під електричним струмом; проти бажання йду на пристань, щоб вертатися додому. Розум мені говорить, що нема потреби так поспішатися, але беру квиток, сідаю на пароплав, майже лаючи себе. Коли вже був я заарештований, то слідчий сказав мені, що за мною в Києві слідкували.

Однак і про телепатію не все сказано. Діють взаємно людина на людину, думка на думку. Коли про нас ніхто не думає, то й телепатії не буде. Та не так воно. В снах 3-ої категорії — сни фотографічні, я навів сни, в

яких бачилось міста, будинки, які вже є, і такі події й об'єкти, яких в той час ще не було, аж пізніше сталися. Ті об'єкти не люди і не могли думати про тих,, хто їх у сні бачив, не робили ніякого впливу думкою. Взагалі телепатією фізіо-психіки можна відчути тільки те, що є, а того, що ще нема, як реальної речі, відчути не можливо, бо нема чого відчувати. Коли телепатія була б властивістю тільки фізіо-психіки організму, то у всіх людей вона була б однакова, може в не однаковій інтенсивності. Ale такого нема. Ми сказали вище про характери. Характер — це прояв глибинного “Я” — душі-духа людини. Тому й відчуття майбутнього діється не в фізіо-психіці організму, а в глибинному “Я”, хоч дещо через фізіо-психіку організму. Отже, є якийсь закон духа, що дає можливість такого відчування й бачення.

Не вкладається в психо-фізіологічні закони передачі думки на відстані ще й таке явище: молоді люди влюбляються і сильно думають про особу своєї любові. Одначе та друга особа майже не відчуває того думання, а особливо особа, яка не віddaє тій люблячій особі взаємністю. Навіть ніколи не думає. Про це можна багато читати в романах. Отже в телепатії діє якийсь вищий закон, ані ж фізіо-психіка організму.

Телепатичні явища відомі з давніх давен. Гадання оракулів дохристиянських часів у різних народів мали деяке “віправдання”, саме на телепатичних відчуваннях. Їх приймали, як самозрозумілі метафізичні явища людського духа, не вдаючись у глибші досліди. І досліди почалися не тепер: в Англії уже в 1882 році були засновані товариства для досліду таких явищ Гьорнеем Майєрсом і Подмором. Вони в книжці “Фантазії життя” доводять, що телепатія це беззаперечний факт.

Працюють і тепер школи Фройда, Кує, Бодуена. (Н. Бердяєв, “Філософія вільного духа” ч. 2, стор. 149). Особливо С. Г. Юнг. (Ф. Фордман. Інтродукція до психології Юнга).

Досліджують сьогодні явища телепатії і советські науковці. (Див. “Парapsихологія”, стор. 84-92 в цій кн.). Трудність пізнати телепатію полягає в тому, що її хотять

пояснити матеріалістично, обминаючи все те, що в матеріальні концепції не вкладається. Дехто посилається на те, що, мовляв, і тварини мають передчуття небезпеки, як то бувало, напр. перед землетрусами, чи іншими стихійними нещастями. Але там є наявність якихось фізичних процесів, які вже діються, але яких ще люди не запримітили. У тварин діє інстинкт самозбереження, а не інтуїція до майбутнього. Дивує не те, що вони той інстинкт мають, а те — як і коли той інстинкт повстав? Якщо і тварин створив Розумний Творець з води й землі (І М. I, 20-25), то дивного нічого нема, інстинкт то частина тваринного розуму, даний їм для самозбереження. Якщо ж мислити це без Розумного Творця Бога, то тут така метафізика гадань та припущенень, яка перевищує всі вірування в Бога. Як, напр. укласти в матеріалістичну телепатію ось таке явище, яке було зо мною?

В той день, коли мене заарештували, я відчував якусь особливу душевну тривогу. Я докінчував фарбувати свою новозбудовану хату. Докінчив фарбувати підлогу і глянув по всій хаті. Все так урочисто та привабливо близькість, але раптом несподівана гостра думка, ніби голос з мене самого: “А чи будеш в ній жити?” Я здригнувся...

Скінчивши, я почав перев'язувати матрац з ліжка, що був попсований. Робив це надворі. Скінчивши, я вдоволено мацав руками по всій його площі: все гаразд. І враз така ж гостра несподівана думка: “А чи будеш на ньому спати”? Тієї ночі, о годині першій мене заарештували і не довелося мені ані там жити, ані на тому матраці спати.

ВИДІННЯ

Видіння дуже засвідчені в Св. Письмі самим Богом. Так сказано Богом до Мойсея, Аарона і сестри їх Маріами:

“Коли буває у вас пророк, то Я відкриваюся йому в видіннях і в снах говорю з ним. (4 М. 12, 6).

І через пророка Іоіля сказав Господь:

“І буде в останні дні: виллю Я від Духа Мого на всяку плоть (людину) і будуть пророкувати сини ваші і дочки ваші; Юнаки ваші (діти - нащадки) будуть бачити видіння і старці ваші сновидіннями будуть врозумлятися. (Іоіл. 7, 28; Діянь 2, 17).

Що таке ВИДІННЯ? Як воно відбувається і чим людина його сприймає?

Предмет видіння (те, що бачиться у видінні) ні в якій мірі не матеріальний. Видіння бували й наяву, як були Мойсеєві на Синаї, або горючий кущ у полі коло гори Хорив і ін. Ілія на Хориві (З Царств. роз. 19), Апостолам на Фаворі, (Мф. 17, 3), Стефанові (Діянь 7, 56), Павлові (Діянь 9, 4-5) і багато-багато ін.

Багато видінь було Апостолам і мученикам, напр. Ап. Павлу (2 Кор. 12, 1-7). Питання, яким зором бачили вони ті видіння? Звичайним нашим зором бачити духа не можливо, бо наш зір може бачити тільки матеріальне та й то не все. Духовне може бачитися духом, хоч наяву й через очі. Це й повторюють пророки, напр.: Єзекіїл: І була на мені рука Господня, і вивів мене Господь духом і поставив мене серед поля”... (Єзек. 37, 1; 2, 1-2; 11, 1, 5/40, 1-2). Те саме і в снах: (Даниїла 7, 1-2; 8, 1-2; 9, 21-24; 10, 5-8).

Ап. Павло свідчить про те піднесення духа, що він навіть не може сказати — в тілі він, чи без тіла? (2 Кор. 12, 1-7). Але видіння вищого Божественного порядку не всі можуть бачити, а тільки ті, кому дано від Бога для якоїсь Божої мети. Так бачили Ангелів — Ісус Навін (5,

13-15); Гедеон, (Судей 6, 11; 13), Захарія, батько Іоана Предтечі (Луки 1, 11-20); Святій Діві Марії (-26-38); Жонам Мироносицям (Див. останні розділи Євангелій і багатьом-багатьом святым.

Видіння не ілюзії і не галюцинації. Ці обидва феномени — ілюзії і галюцинації ніколи не бувають конкретними, вони розплівчасті, не ясні і ніколи не мають якихось конкретних наслідків. Вони часто мають зв'язок із так званим підсвідомим забутим, часто породжені хворобою психікою людини і дуже переплутані (Юнг). Видіння ж завжди конкретні, вповні свідомі і даються для певної мети.

Видінь не можна утотожнювати і з снами, хоч вони в більшості бувають і в снах. Відрізняються вони від сновидінь тим, що сни, якими вони не булиб ясними, все ж таки мають у собі загадковість, по них догадуються, що вони означають. Видіння ж бувають цілком ясними, бо якщо хтось у сні являється, то простокаже чого. Більшість видінь буває, як ми вже сказали, з потустороннього світу. Видіння були, бувають і тепер і будуть у будуччині, бо вони від Бога, а Бог Вічний.

У видіннях бувають і ЯВЛЕННЯ ДУШ людей ПОМЕРШИХ.

Про померших не можна сказати, що душі їх це “сукупність психічних відчувань”, як думає про живих матеріалістичне визнання. Ні, душі померших це чисті духи. Коли вони являються в снах, то такими, як за життя, з тим же розумом і волею. Це показує нам, що розум людини в її духовній душі, яка не вмирає. Саме тому сказав Христос, що “у Бога немає мертвих, у Бога всі живі” (Луки 20, 38). Коли розум залежавби від мозків (тільки від мозків), то він умирав би разом з тілом. Ось що говорить один із поважних дослідників душі людини Вишеславцев: “Проблема безсмертя душі зберігає свій глибокий змисл для сучасної аналітичної психології”. (Кн. про “Переселення душ”, стор. 112).

“Психічне буття людини не вичерпується свідомістю (живої людини), підсвідомість мовби не помічає смерти” (там же).

Від себе скажу: Якби ми не намагалися переконати себе, що після фізичної нашої смерти нас зовсім не буде, нам це не вдастся. Десь щось у нутрі нам каже, що ми якось ще будемо. І навпаки, як би ми не намагалися уявити собі, що ми якось існували до нашого народження, нам це не вдастся.

Той же Б. Вишеславцев говорить і про мертвих: “Достойне уваги те, що в сні ми ніколи не бачимо померших у вигляді потойбічних примар, або тіней, — ми їх бачимо живими, як вони були” (там же стор. 114). Не має потреби перелічувати явлення померших святих; про те безліч разів засвідчено в Життях Святих Православної і Католицької Церкви, беру лише те, що мені безпосередньо після снів росказували ті, що їм являлися їхні рідні і те, що сам бачив і переживав.

ВИГЛДКИ ЯВЛЕННЯ МЕРТВИХ (Мф. 27, 53)

1. Священик М. Лебедович був засуджений на 10 років заслання в табори. Звільнення він нікак не міг ждати. Одного разу, вставши від сну він росказував: “Приснився мені батько, який давно помер, і каже: Шо ж ти тепер сину будеш робити? Я кажу: Не знаю, батьку. Ото і все. Того дня його викликали до канцелярії і вручили документи звільнення.

2. Головний контрольор залізниць в Україні — Лисицький, росказував таке: Жив я в Києві на Хрестовому. Одного разу заболіла мені голова. Я післав дочку в аптеку взяти аспірини, і вона принесла в порошках. Я відкрив порошок, щоб всипати в шклянку з водою і випити. Враз чую голос батька, який давно помер: Яд! (отрута). Я оторопів. Забрав усе і пішов до аптеки. Питаю аптекаря: Шо ви мені дали? І подав йому порошки. Він поблід. Потім каже: сталася помилка. Це сулема, замовлена на одним лікарем. Вашій дочці помилково дано. Ось ваша аспірина, і подав. Цей п. Лисицький завжди бував у церкві і гаряче молився за свого батька Николая (бувшого Архиєпископа Варшавського).

3. В таборі на Ухті я любив рано вставати, щоб на дворі на самоті помолитися Богу, бо то єдина була втіха й заспокоєння. Якось рано, підходить до мене інженер, комуніст троцкіст, Морозов. Привітався та й каже: “Я чув, що ви досліджуєте сни. Цю ніч у сні явилась мені моя мати, що років кілька тому померла і каже: “Як же ти будеш тепер?” Я кажу йому, що сни бувають обманчиві. Він аж ніби образився: “Що ви говорите? Це не перший раз вона являється мені перед нещастям”. Наслідків його сну я не знаю.

4. Я був близько знайомий з Митрополитом Олександром (Іноземцевим). 20 січня 1947 року було посвячення приміщення для Української Богословської Академії в Мюнхені, Німеччина. Після посвячення було маленьке прийняття. Ми сиділи рядом і розмовляли. Раптом мені сильно забажалось разом сфотографуватися. Фотограф тут же. Я сказав своє бажання Владиці Олександрові і він радо погодився, ми сфотографувались. В неділю 9 лютого Вл. Олександер росказав своїм близьким такий свій сон: “Прийшли до нього його бувші учителі професори — Митрополит Петербургський Анастасій, що вже помер, і Митрополит Варшавський Юрій (Ярошевич) давно вбитий, та й кажуть: “Владика Олександере! ми хочемо з вами сфотографуватись. Сідайте посередині. Він каже: “Я наймолодший, як же мені бути посередині, сядьте, хто старший”. Але вони настояли і він сів. В тому пропонувся... Увечері того дня Вл. Олександер упав на сходах до другого поверху і вбився.

5. На засланні я був два роки на Соловках на Білому морі в бувшому монастирі. В жовтні 33-го року стали вивозити людей до Ухто-Печерських тaborів, оглядали здоров'я людей і комплектували партії для етапів. Зачислили й мене. В мене тоді дуже боліли очі, та й здоров'ям я не міг похвалитися і знаючи про тамошні морози, я готувався до смерті. З такими думками я ліг спати і ось сниться мені: “Я в якомусь приміщенні. Заходить відомий протоієрей Іван Кронштадський, якого шанували мої батьки, але якого я ніколи не бачив. Він років з десять тому помер. Він увійшов, поглянув на мене і наказав ді-

ловодові, що тут сидів за столом, щоб він записав мене тим іменем, яке я зараз ношу, а не тим, яким я тоді звався". Це було так рельєфно і збуджено, що я проснувся, довго думав, записав все те і зашив у одежду, щоб не загубити.

Восені 1934 року до табору, де я вже тепер був, прийшов етап і в йому Епископ Іннокентій Клодецький з Москви. Його також зачислили лікарським помічником і ми працювали й містилися в одному помешканні. Я росказав йому про той мій сон. Він сказав, що я колись буду зватися тим ім'ям, яке назава о. Іван у сні. І росказав про себе: "Я був Архимандритом монастиря в м. Смоленськ. Одної ночі сниться мені, що прийшов о. Іван Кронштадтський, покликав мене в ризницю, де висіли Архиерейські церковні одяги і каже: "Вибирай!" Я дещо вибрав і... проснувся. Я росказав цей сон своєму духовнику, і він сказав: Ви скоро будете Архиереєм. Через два тижні мене викликали в Москву і рукоположили в Єпископа Білгородського.

6. В 1923 році весною помер один поважний пасічник і церковний староста в однім селі, М. Совгиря. Помер в лікарні від малярії. Залишив безпорадною дружину з трьома дітьми. За якийсь час сниться їй, що вона між якими людьми. Приходить і він, її чоловік, приводить іншого, незнайомого їй чоловіка, бере його і її руку, щоб вони привіталися, посміхнувся та й каже: "Будете якось жити". Вона прокинулася й довго думала. (Це її слова). В місті Сміла в травні була пасічницька виставка. Поїхала й вона. На її страх і здивування, вона побачила того самого чоловіка, що бачила в сні. Він підійшов та й питає: Звідкіля ви? Вона сказала. А чи знаєте М. С.? Вона каже: Знаю, він помер тоді то, я його дружина. Це його дуже вразило. А як же пасіка? Каже вона: Я боюся до неї йти, бо за сльозами не можу дивитися. Вже з місяць ніхто її не переглядав. "То дозвольте мені приїхати та переглянути. Мое прізвище Старик. Ми були знакомі з вашим чоловіком" — каже він. Так і поїхали. Він переглянув вулики, та й каже: "Ви тепер удова, а я й не був одру-

жений, давай одружимося та будемо жити разом". Так і зробили.

Є переказ, що Жанна Д'Арк мала видіння і була послана спасти Орлеан.

Оповідань про видіння безліч у Біблії обох Заповітів і тисячі разів засвідчено в Життях Святих і в переказах народніх, напр. Св. Миколай. Тому невірити може тільки той, хто не хоче. Нічого дивного і неприроднього нема і в тому, що померлі являються живим, особливо своїм рідним, бо "у Бога нема мертвих, у Бога всі живі". Слова Христа. (Луки 20, 38; Мф. 22, 32). І візаєми померлих з живими ніколи не припиняються. Про це свідчить Христос у Своїй притчі про "Багача і бідного Лазаря" (Луки 16, 19-31).

Треба згадати і про явлення Мойсея й Ілії на Фаворі (Мф. 17, 3). Знаменні слова Христа до законників юдейських:

"Авраам, отець ваш, радий був побачити день Мій, і побачив і зрадувався. Йому сказали: Тобі ще нема й 50 років і Ти бачив Авраама? Він сказав: перше ніж був Авраам, Я є. (Іоана 8, 56-58).

Отже у Бога нема мертвих, а всі живі. Чому б же їм не являтися по Божій волі, коли треба? Явління мертвих відоме всім народам усіх віків, не тільки християнських*).

Матеріалістична доктрина світорозуміння все це за-перечує, або зараховує до ілюзій і самообману та забобонів (суєвірства). Але стоїть питання: Шо вибрати? Чи ці незаперечні факти з життя, чи мрійні абстрактні концепції мислення окремих людей, які для збереження авторитету матеріалістичної філософії відкидають з місця все, що не вкладається в матеріалістичне світорозуміння? Коли справа була б обстрактна, яка не торкалася б нас безпосередньо, як скажемо: яка вага тієї, чи іншої зірки, то можна б байдуже ставитися до тих питань, залишивши їх любителям астрономії. Але ці питання — це доля нас усіх і кожного зокрема: бути чи небути? Вибрати життя чи смерть, як сказав Мойсей (5 М. 30, 19).

Бути людиною — сином Божим з душою безсмертного духа з надією вічного життя в спокої та радості, чи бу-

ти бездушною бездуховною твариною з усіми її інстинктами? Чи в самій смерті тіла перейти до вищого життя, чи поживши по звірячому, залишити по собі сморід гріхових дій та іноді туман безплідних собі похвал, бо без Бога й вічності, все марне, ментальне і ніщо. Справді вибрати для себе смерть, чи життя?

Ось слова недавно помершого відомого філософа (бувшого колись атеїста) Миколая Бердяєва: “Для мене не байдуже, чи є Бог, чи нема Бога; чи Бог — жива реальність, чи просто ідея, — це для мене питання життя й смерті. Бо якщо нема Бога, то нема й людини, нема й мене. Все мое життя стає безсмисленною ілюзією, породженою безсмисленними й безпросвітними процесами природи. (Див. кн. “Дух і реальність” стор. 120).

Дивно й сумно, що люди піднесли корифеїв доктрини до становища непомильних божків, поклонилися і повірили їм, хоч знають, що на світі нема людей непомильних, бо розум людський недосконалий і обмежений; а особливо в таких справах, яких мірами матерії не можна перевірити. А щоб щось не показало, що ті божки помильні, вони закривають очі на факти з життя, на авторитети, які світять, як сонце, аби тільки не довідатися про правду. Правдиве і вічне слово Бога до прор. Ісаї: “Огрубіло серце народу цього, вухами з трудом чують, а очі свої замкнули, щоб не побачити, щоб не почути, щоб не зрозуміти серцем і не повернутися, аби Я, Бог, не зцілив їх. (Ісаї 6, 10). І ще:

“Покинули джерело живої води та викопали собі колодязі з затхлою водою... П’ють, морщаться, але тішати себе надією, що вона покращає”.

Ще страшніше явище: переслідують тих, хто насмілюється відкрити очі, відкрити вуха, розкрити серце, щоб побачити безмежний світ духа, а не дивитися тільки в землю. Повзай по землі, годуй душу твою поживою тварин (Луки 15, 11-24) і не смій духом твоїм рватися в небо. Це верх безглаздя і далі нікуди йти. Люди, люди! Чи не час уже проснутися від оп’яніння атеїзмом!”

ЯК СТАВИТИСЯ ДО ВІДІНЬ?

З наведених вище фактів видінь ми бачили, які вони благодійні для нас. З них наочно бачимо безпосередньо Божу опіку над людьми — то, як поміч у трудних ситуаціях, то — як підбадьорювання та підсилення в тяжких обставинах, то — як попередження, що має статися, і цим дається знати, що Бог знає про ту тяжку справу. (Див. "Сни символічні" ч. 7). Отже до справжніх видінь треба ставитися, як до вказівок Божих. На жаль, під претекстом видінь у снах і на яву нечесні люди приховують свої нечесні дії, як те робили лжепророки, які свої пророкування видумували самі, а видавали їх як ніби одкровення Божі. Такі є й сьогодні і далі будуть. Так і видіннями зловживають вони для якоїсь своєї мізерної вигоди. Особливо нечесні основники сект, далеких від науки Апостолів, які заманюють легковірних людей обіцянкою легкого "спасіння", тільки на те, щоб величатися у них кимсь "великим, святым" або й "посланником Божим". Перед такими дуже перестерігали Апостоли, напр. Ап. Павло: "Я знаю, що коли я відійду, то ввійдуть між вас люті вовки, які не пошкодують стада. Та й зпоміж вас самих повстануть люди, які будуть говорити перекручено, аби потягнути за собою учеників" (Діян. 20, 29-30; то ж і 2 Петра 2, 1-3. Також 2 Тим. 2, 15-20).

Крім того бувають "видіння" обманні, навіяні духом зла дияволом для якоїсь руйнуючої роботи, як утворення якоїсь ізувірної секти, яка заперечує, або перекручує Христову Науку і проповіді Апостолів. Ап. Павло каже, що: "лжеапостоли (це) підступні робітники, (але) прикидаються "апостолами" Христовими. І не дивно, бо й сатана іноді приймає вигляд Ангела світла, а тому не велике діло, коли й служителі його приймають вигляд служителів правди. Кінець їх буде по ділах їх (2 Кор. 11, 13-15).

Але, як розпізнати правдиве видіння? А так: Ті, що бачили справжнє видіння в сні, чи наяву, не спішать про нього росказувати, хіба що їм наказано сказати. Вони ніколи не шукають із того якоїсь для себе вигоди і не підносять себе ніби, як якихось вибранців Божих. Вони

не всім про своє видіння говорять, щоб, як каже Ап. Павло (2 Кор. 12, 6), не полічили їх за щось вище, ані ж вони є. Після таких видінь людина стає тихою, відданою Богові й Христовій Церкві. Зразок такого смирення Ап. Павло (2 Кор. 12, 1-11). Той же Ап. каже:

“Коли б ми, або навіть Ангел з неба став навчати інакше, ані ж ми проповідували вам, анатема нехай буде (Гал. 1, 8). Це є: чужий, відлучений від правди, неправдивий. Бо той, хто виставляє свої “видіння” як ознаку свого “якогось посланництва”, аби вивищити себе, перш усього виявляє в собі гординю, яка не від Бога, а від диявола. Саме гордість породила й породжує заперечення Бога й невірство атеїста.

ЯСНОВИДІННЯ

Ясновидіння, як і телепатію визнано сьогодні науковою психологією, однаке, як і телепатія, не є досліджено докраю. Телепатія відчуває чужу думку, яка в той час кимсь думається, тільки питання: Чим відчуває, фізіо-психікою, чи дечим вищим? Так й ясновидіння. Телепатія, відчуваючи чужу думку, не читає її, лише й собі починає думати про ту особу, що десь думає. Ясновидіння ж сягає глибше, воно подібне до інтуїтивних снів (5-та категорія), в яких у сні якось бачимо і тих осіб, які про нас думаютъ. Але й ясновидіння не є постійною функцією душі ясновидця, як і інтуїтивні сни. Воно вимагає деяких умов, напр. — спокою душі, настрою, скупчення думки тощо. Може для того деякі ясновидці дивляться на руки, чи інше. Мені довелося говорити про сни, телепатію та ясновидіння в групі інженерів заводу на засланні. Між ними був професор Кулє з Москви, співробітник журналу “Вестник знання”, що виходив і 20-х і 30-х роках. Він сказав, що його мама також мала цей дар ясновидіння, але не постійно. Находив якийсь непомітний “транс”, і вона читала чужі думки, ба навіть могла сказати про інтимні, чи домашні справи другої особи. Проходив той “транс” і вона стала такою, як і всі. І тут загадка: Якщо ясновидець ба-

чить те, що в цей момент є, то тут те саме, що і в телепатії. Якщо ж “бачить” те, що буде, то чим бачить, фізіопсихікою організму? Це можливе тільки для глибинного “Я” душі, як про це вже кілька разів сказано. Не буду наводити фактів, про які багато говориться в народі, бо не маю певності в збуванні тих ясновидінь. Але коли вже науково це визнано, то наведу тільки те, що сам спостеріг, або зафіксовано в історії.

1. В молодих роках був я учителем в одному селі. В село до своїх рідних прибув один нещасний каліка зроду з величезною головою, яку мусів підтримувати, бо шия вгиналася. Ів так, що голову на щось клав. Його обслуговувала одна жінка, яка мабуть присвятила себе прислуговувати цьому нещасному. Він говорив людям багато з їхнього життя, не питуючи, хто й звідкіля вони. Говорив з великим трудом. Зацікавився ним і я. Та й треба було щось дати цьому нещасному. Здається, дав вийняти карту і тоді дивився в неї. Він точно сказав, хто є в тій родині, де я мешкав і хто в той день прийде. Все було так, як він сказав. Але при кінці якось підвищено сказав, що передо мною дуже й дуже далека дорога, яка змінить все мое життя. Сталося так, як сталося. Отже питання: Чи це все випадково? А якщо ні, то чим і як він передбачив те, чого ще не було?

2. В історії Росії, автора не пригадую, записано та-кий факт: Якийсь старий татарин у Москві, що вгадував дещо з життя людей, побачивши боярина Федора Романова, батька першого московського царя Михайла Федоровича, упав перед ним на коліна і підвищено сказав: “Великий Государ!” Пізніше, коли став царем його син, а він став митрополитом і співправителем сина, то йому присвоїли титул: “Великий государ”.

3. На Соловках був засуджений державний плановик інженер Морозов. Був він завідувачем музею. Одного разу його забрали літаком і довго не було про нього чутки. Місце його зайняв інженер Виноградов, близький його знайомий. Через деякий час Виноградов одержав листа від Морозова, в якому той пише: “Перше ніж тобі сказати де я, роскажу тобі випадок, який стався зо

мною, коли я був студентом. В м. Костромі на базарі ми з мамою побачили гурток людей коло якоїсь старої жінки, яка вгадувала дещо з життя людей. Ми йшли в монастир помолитися, але мама каже: Піди, може й тобі дещо скаже. Я засміявся: “Невже ти, мамо, віриш у такі нісенітниці? Мама каже: Вірю, не вірю, але вона хоче їсти, дай їй кілька копійок. Якщо так, кажу, то ходім. Вона глянула на нас та й каже до мами: “Ваш син буде дуже великим чоловіком. А на старості буде... лапті плести” (Лапті це убога обув із лика з кори дерева). Ми дуже сміялися. Мені все мої рідні нагадували жартома. Уяви собі: Мене призначили завідувачем лаптеплетної майстерні в Кандалакші...”

4. В 90-тих роках минулого сторіччя багато говорили старі люди, що був один чоловік на ім'я Самусь, який ходив поміж людьми під час ярмарку в Чигирині і казав, як будуть бити панів та вбивати, що будуть вогненні колісниці бігати, що увесь світ буде оснований “павутиною” і будуть залізні птиці літати.

Це було ще тоді, коли ще не було в Росії ні телеграфу, ні телефонів, ні залізних доріг, авт, а вже не кажемо літаків. Його поліція садила в “холодну”, ув’язнювала, його й били, але він казав: “Хіба я винен, що так буде? Воно буде, тому я й кажу”.

Я далекий від популяризування всяких вгадувань на картах чи хіромантії, або іншогодечого, якому наївні люди вірять. Це не ясновидіння, а вгадування, буває й навмисне шарлатанство. Крім того церковні закони забороняють усякі такі вгадування тому, що це поганський звичай, у якому обман, а друге й те, що коли для людей було б корисно знати про своє майбутнє, то Бог таку здібність давби всім людям. Але воно не корисне, бо коли б людина знала, що на її дорозі тяжкі нещастия, то покінчила б з собою раніше, ні ж те сталося б або мучилася б передчуттям, коли тих нещасти їй близько нема. Господь навчає нас молитися: “Нехай буде воля Твоя”. Я ж навів ці три випадки з наукових міркувань, що яснови-

діння це реальний факт, але що ясновидець бачить майбутнє не фізіо-психікою свого організму, а глибинним “Я” своєї духової душі.

ПРОЗОРЛИВСТВО

Цей дар Божий дається людині за святість її життя та на служіння цим даром людям. Перебуваючи завжди духом своїм у Богові, людина з'єднується з Богом, що й сама одуховлюється і стає ясно бачити духовно. Таких людей недаремно Церква називає “ангелами в тілі”. Але цей дар не є постійний, прозорливець бачить тоді, коли йому Бог відкриває, а не тоді, коли хоче і що хоче. Прозорливець подібний до пророків, але на короткий час, і говорити тільки тоді, коли йому Бог велить в душі його. Тому вони не всім відкривають їхню долю в майбутньому, а лише тим, які звертаються до них з добрим наміром і для духовної користі для них.

Про прозорливців багато написано в “Життях святих”, тому не буду перелічувати осіб і фактів їхнього прозорливства, даю тільки зразки того, що я бачив, або пережив сам.

За моїх юнацьких часів був один дивний чоловік, якого звали “Батюшка Іван Трохимович”. Звідкіль він родом, не знаю. Від моого батька я багато чув про життя цього подвижника, батько багато разів ходив до нього за благословенням. Жив він під голим небом і не мав свого постійного приміщення. Його можна було найти тільки в малому ліску, не далеко від села Федірки, Олександрійського повіту на Херсонщині. Там він безперестанно молився та клав тисячі поклонів. На собі вже не мав навіть сорочки, а лише опоясання тряпкою по бедрах. Взимі він жив на хуторі однієї побожної родини Федоренко. До нього дуже багато ходило людей за благословенням, особливо молодь, яка вступала в нове життя. Він не говорив просто, а давав знати якимсь словом, або знаком. Іноді казав: “Іди, там буду й я”, цебто: буду молитися за тебе.

А коли не можна, то казав: "садь..." Ніколи не ждав, щоб йому викладали справу, за якою прийшли, а зразу відповідав на думку одвідувача.

Порадили й мені мої батьки, щоб і я пішов за благословенням, я й пішов з моїм товаришем Савою. Дорогою нас охоплював страх, особливо мене, а коли доходили до хутора, то мною оволоділо якесь піднесення, страху не стало. Здивувало нас те, що п. Федоренкова вийшла нас зустрічати за ворітами. Казала, що її послав о. Іван.

Увійшовши в хату, ми побачили скелет, обтягнений шкурою. На бедрах пролежні, в кількох місцях шкура здулася якимись пухурями. Лежав він на підлозі, постелений соломою, прикритою рядном. Він підняв голову і поглянув на нас з такою ласкою та ніби аж радістю, що й тепер не можу забути. Невелика борода, лице світле, мов у ангела. Ми підійшли і поцілували його руку, яку він не боронив узяти. Ми сказали, за чим прийшли. Він щось говорив, але вже нічого не можна було розібрати. В роті у нього не було ані одного зуба і голос дрижав. Нарешті він утомився й поклав голову на своє вбоге ліжко. Ми поклонилися й пішли. Опісля довідалися, що він того дня в Бозі упокоївся.

Він не показував ніякого юродства, або недоумства. Говорив лагідно з любов'ю. Але тим, що мали якийсь нечесний злий намір, дорікав і погрожував судом Божим. Ні відкого нічого і ніколи не брав. А коли таки хтось щось давав, то казав: "Віддайте вбогим".

Що примусило його вибрати отаку тяжку дорогу надлюдських подвигів? Захоплення якоюсь ідеєю, як у філософів? Знаємо, що всякі захоплення тимчасові. Найглибіші філософи по кілька разів міняли свої погляди, якщо не цілковито, то частинно. Вони не мали якихось терпінь, бо коли б терпіли, то й зовсім зміняли б свої погляди. А тут щось глибше, як ідеї. Тут не факірія перейти в ніщо, у нірвану, тут якесь несказанне прагнення до Бога, палаюча любов, ненаситність розмовою з Богом у молитві. А з другого боку: Чи це його прагнення було без відповіді? Без відповіді його ненадовго стало б. Він щось відчував, відповідь йому якась була від Бога, що підтриму-

вала його дух у таких страшних собі обмеженнях. Справді він став Ангелом у тілі.

ГОРДІЙ*). Це другий зразок. Року 1922-го, я, як священик, поїхав у м. Ч-си до Єпископа. Входячи в двір монастиря, я зустрів якогось чоловіка в лахмітті і хотів подати йому милостиню. Він якось сердито поглянув на мене і почав мене ганити: "Бач який! Десь там ходив, а сюди прийшов нас учити, і т. д. Мені стало дуже неприємно і я одійшов. Підходить до мене жінка, що тут обслуговувала та й каже. "Не обиджайтесь на нього, то юродивий, він тільки показав вам, як вас десь будуть ганити". Через рік мене призначили настоятелем до однієї церкви цього міста. Тут уже було багато тих, що під впливом агітації безбожників, відступили від церкви і я чимало почув від них того, що казав Гордій, а потім і більше.

Гордія більшість вважали за божевільного. Він юридуствував, але нічого недоброго не робив. Його боялися, бо він міг прилюдно сказати комусь, хто десь потаємно зробив щось недобре, напр.: одному каже: "Скинь, чоловіче цей костюм, бо він же не твій." Я довідався про історію його попереднього життя. Був він родом із села Байбузи, що його часто споминав Т. Шевченко. Юнаком мав одружитися з дівчиною, яку дуже любив, але його забрали на військову службу. До неї приставали другі, але вона ждала на нього. Коли вернувся, то той, що чіплявся до тієї дівчини, намовив інших і так його побив, що він пролежав у шпиталі б місяців. Батьки примусили дівчину вийти за того другого, тоді він і пішов у світ, узвівши на себе подвиг юродивства. Чи був він грамотний, не знаю. Може вмів читати, але того людям не показував. До мене він почав ставитися прихильно. Іноді заходив переночувати. Лягав на підлозі, на своє лахміття, хоч і просили його лягти на ліжко. Всю ніч він вів з кимось війну і повторював: "Одійди"; спав може годину, або дві і знову когось відганяв. Коли давали їсти, то все засипав у одну посудину, додавав зимної, або гарячої води і так стояче випивав.

Страшно виступав проти тих, які записалися в безбожники. Один хлопець з доброї християнської родини

прислужував довго в церкві, а коли поступив в Інститут, то записався до “войовничого безбожника”. Коли прийшов Гордій, то казала мати того хлопця: “Вона боялася, що Гордій його задавить. Він кричав: Ти ж Господа продав! Юда! Зрадник!..

Гордій, коли побачив, що я його розумію, тоді говорив до мене без юродства, але мало. Коли попоїв, то надворі дякував Богові таким голосом, що чуло все місто. Випадків його прозорливості до людей дуже багато, але я беру тільки те, що було зо мною.

1. Одного ранку Гордій приходить до мене і каже: “Ось я вам приніс листа”. Скидає свою діряву шапку і з неї дає кусок старої газети, а потім додає: “Там є воли й корови, але й тут добре буде”. З тим і пішов. Ми трохи збентежились. Десь коло обідньої пори приходить листоноша, дає телеграму з м. Дніпропетровське і гроші. Прощає прибути у важливих церковних справах. Я й поїхав. Виявилось, що бажають мене мати за настоятеля собору. До того я не був готовий, та й небезпек там було більше, тому я не погодився і повернувся додому.

2. Технічний інститут викликав з Дніпропетровська майстра до своєї ливарні. Той майстер бачив мене в Д-ську в церкві, тому зайшов до мене за порадою. А ось іде Гордій. Ми кажемо: “Ідіть повз Гордія, що він вам скаже?” Він пішов. Гордій каже йому: “Чоловіче, ідь додому, бо тут нічого не буде”...

Майстрові дали мале приміщення і він перевіз родину. Виявилось, що нема ані умов ні матеріалів, щоб робити ті тонкі роботи, для яких його визвали. Пронерував він три місяці та й поїхав назад.

3. Я будував хату і ми вже перейшли до неї жити. Якось дуже рано хтось стукає в двері. Виходжу, — Гордій. “Ось я приніс вам трохи грошей”, каже він і поклав на вікно сім копійок. Каже: “Воно трохи мало, але вистачить”. А надворі повернувся до мене, та й каже: “Не журіться, отче, якось виплатимось” і пішов. Думаю, що то значить? Я пішов по своїх справах. Коли прийшов на обід, то на столі застав відліс акту Союзу робітників, де сказано, що я брав робітників до хати не з союзу та

союз нічого не заплатив за них. Маю виплатити 42 карбованців і складні відсотки за два роки. Це виносило б понад 200 карб, а було це після девалюації грошей, карбованець був дорогий, а я вже мав боргів по саму шию. Довго довелося клопотати, доки відсотки зняли, заплатив тільки 42 карб.

4. Якось дружина моя питає Гордія, чи відберуть у нас хату, бо тоді багато націоналізували, а він каже: "Ні не відберуть, ви самі покинете". Настав голод 33-го року, треба було рятувати життя. Дружина хату ніби продала, але грошей їй не дали. З тим вона виїхала до Ленінграду. Так і скінчилося. Коли я мав, якісь тяжкі справи, то думав про Гордія, що він сказав би? А він тут же відповідав: "Отче, я нічого не знаю. Господь усе знає".

Одного разу я в сні побачив, як його якісь люди побили та й кинули на дорогу. Гордій не показувався. Десяти при кінці серпня я йду повз шпиталь — бачу на возі лежить якась людина, прикрита стареньким піджаком і дуже труситься. Я подумав: слід би його прикрити краще? Коли чую: "Батюшко!" — Це ви Гордію? — аж скрикнув я, — що з вами? Він каже: "Неприятель наскочив..." Дещо повторюю, але повніше:

Підходить чоловік, що його привіз і каже: "Гордія побили якісь розбішки на вулиці та й кинули. Я забрав у клуню і він пролежав кілька днів. А тому, що він не може стати, то я привіз його до шпиталю. Але не приймають, кажуть, щоб віз у Байбузи. То далеко і дорога дуже недобра". Я пішов у шпиталь просити і завідувач погодився звільнити одну кімнату. Каже: Зайдьте в двір. У дворі під деревами ще холодніше. Гордій просить прикрити його. Я попросив робітників. Вони винесли новенький малий брезент, щоб накрити. Гордій, як побачив, то запротестував — ні, ні..., а потім махнув дрижачою рукою. Я зрозумів так, що він навіть тепер не хотів мати на собі щось нове, але мабуть чуючи, що скоро кінець, махнув на все рукою. Чоловік росказав робітникам про побиття Гордія. Один старенький навіть з сльозами сказав: "Чия рука могла піднятися на цього мученика. Зимою я йду в кожусі і в валенках, а він іде в лахмітті і на-

пів босий, посинів, але не проситься в хату". Кімнату приготували і сказали під'їхати. Коли я відходив, то Гордій підняв своє накриття дрижачою рукою і аж благально сказав: "Батюшко, не бійтесь нічого!" Я кажу: А буде? А він каже: Та то я так... Через три дні він помер. Його ми забрали в нашу парафію і поклали в дзвіниці, поки приготовляться до похорону. Лежав він і тут три дні. Вже не було того грізного Гордія. Він лежав мов невинна дитина, наче посміхався, тільки засохлі близни від ран на його обличчі. На похорон зійшлося до тисячі людей. Величня процесія. Жіноцтво построїлося в хор і хоронили, мов би Архиєрея. Так Господь прославив свого воїна.

Багато є таких прикладів, але сенс їх той же самий. Це явища життя, на які з погляду матеріалізму нема і не може бути відповіді. Легше заперечувати, або нехтувати як пояснити ці явища. Є історична загадка, що, коли великий князь Дмитро Донський мав виступити проти татар у 1480 році, то зібрав князів на обід. Був запрошений і преп. Сергій Радонежський. Він побачив багатьох князів без голів, саме тих, що пізніше полягли на Куликівому полі під час бою.

ПРОРОЦТВО

В числі ознак надприродного об'явлення з давніх давен разом з чудами поставляється пророцтва. Вони призначалися не тільки в ізраїльтян і пізніше в християнстві (Див. пророки Біблії і свідчення Христа в Євангеліях), нпр. Лук. 24, 27), а також і в поганських народів, які не знали Істинного Бога (Ціцеро, Люцілій, Школа стоїків). Пророк Ісаія, як ознаку неправдивості поганських релігій, вказує на відсутність у них правдивих пророків. (Іс. 41, 21-24). Він же вказує, що передбачення далекого майбутнього властиве тільки одному Богові. (Іс. 41, 8-9; 46, 9-10). Сам Христос указує на свої передсказання майбутнього, як ознаку свого Синівства Богові (Іоана 13, 19; 14, 29). За ним і Апостоли вказували на збування

пророцтв на Месії Христі Ісусі, як доказ, що це саме Він, обіцяний від Бога Спаситель.

Пророцтва це окреслене передвідання і передсказання майбутніх подій, які ні самі по собі, ані в своїх захованіх причинах не могли бути із сучасного чи минулого та з повною вірністю передсказані ніякою людиною, а тільки з об'явлення всезнаючого Бога (8-й член Символа віри). Ап. Петро каже до християн:

“Ми маємо вірне пророцьке слово; і ви добре робите, що звертаєтесь до нього, як до світильника, що світить у темному місці... знаючи, що ніякого пророцтва в Письмі святому не можна тлумачити як від себе самого (сказати від себе самого), бо ніколи пророцтво не було сказане з людської волі, а висловлювали його святі Божі люди, надхнені Духом Святым” (2 Петра 1, 19-21).

Пророцтва не можна тлумачити і так і так. Хоч вони трохи прикровенні і часто в образах часу пророка, але головне точне. Повним доказом правдивости пророцтва це його здійснення. Каже Мойсей: “Якщо пророк скаже ніби іменем Господнім, а сказане ним не спадиться, то не Господь говорив його устами, а говорив він з зухвальства свого” (5 М. 18, 22). Пророкуючого тільки тоді визнавали за правдивого пророка, коли здійснювалося його пророкування (Єрем. 28, 9).

Такі мислі є розуміння православних богословів — Рождественський, М-т Макарій, Архимандрит Августин, Прот. Д. Тихомиров, Іван П'ятницький та ін.

Пророкування від Бога не похоже на пророкування людське. Людські пророкування базуються на концепціях сучасності, напр.: військових, економічних, політичних, соціальних і ін. То не пророкування у властивому розумінню пророкувань, то тільки передбачення самою людиною на підставі сучасного того, що може бути, якщо те сучасне буде в тому ж напрямі розвиватися далі. Так генерал може передбачити перемогу, або поразку; економіст — розвиток промисловості на добробут людей; історик мораліст — рівень моральности в майбутньому; соціолог — соціальні відносини в будуччині, але всі вони

ніколи не скажуть точно. Та й те може бути, або й не бути.

Інакше пророцтво від Бога: Пророк, післаний Богом для якогось певного діла, нічого не скаже від своїх міркувань, а повторює те, що йому говорить Дух Святий. Навіть Христос Господь про Себе каже: “Я нічого не можу творити Сам від Себе. Як чую, так і суджу”... (Іоан 5, 30). Отже, пророк Божий тільки Уста Божі, або рупор, через який говорить Бог, орган Духа Святого. Тому в своїх пророчих писаннях пророки майже кожний розділ починають словами: “І було слово Господнє до мене”... (Див. Єзекіїл). У Ісаї: “І сказав мені Господь... (р. 8). “І було слово Господнє до мене”... (Єрем. 2, 7). Осії 1, 1-2; Іоіля 1, 1; Амоса 2, 1; Іона 1, 1; Аггея 3, 1; Захарії 1, 1; та інших. Отже всі пророцтва були з Божого наказу, а не з людської волі. Більше того: Божі накази були й примушуючі, напр. пророкові Іоні про Ниневітян (-3,1), або неправдивому пророкові Валаамові (Див 4, М. розділи 22-24).

Небагатьом пророкам говорив Бог одкровено, крім Авраама, таким пророкам: Мойсеєві в Горіючому кущі і на Синаю, Ісаї р. 6, Єзекіїлеві, роз. 1 і 2. Всім іншим говорив Бог у їхніх духових душах, як каже Єзекіїл: “І найшов на мене дух... і в снах (Див. Захарія пророк).

Те саме і новозавітні пророки, напр., Агав, Ап. Павло (Див. Діяння Ап.). Також Іоан Богослов: “І був я в дусі в день воскресний... (Об. 1, 10). Якщо для нехристиян і атеїстів пророцтва про Христа Ісуса не переконливі, бо не визнають Його за Сина Божого, що одягнувся в тіло людини, щоб безпосередньо навчити людей Правди Божої і спасті їх, то нехай звернуть увагу на факти земні, на яких з очевидністю справдились про них пророкування. Так справдилися слова Христа Ісуса про неувірувавших юдеїв і Єрусалим:

“О, коли б ти зрозумів хоч у цей твій день, що служить для миру (щастя) твого, але воно закрито тепер від очей твоїх, бо прийдуть на тебе дні, коли вороги твої обложать тебе окопами, обступлять тебе навкруги і стиснуть тебе з усіх боків і знищать тебе й дітей твоїх у тобі, і не зо-

ставлять у тобі каменя на камені за те, що ти не зрозумів часу, коли одвідано тебе (Луки 19, 41-44). І ще другий раз сказав про храм Єрусалимський:

“Бачите оце все? Істинно кажу вам: не зостанеться тут каменя на камені, все буде зруйновано (Мф. 24, 1-2).

Чи не дослівно здійснилося це пророцтво? Також треба поглянути на пророкування Ісаї про Вавилон, Єгипет та інші міста й країни (Див. Ісаї, розділи 13-23). Отже, пророцтва — це не телепатія і не ясновидіння, це безпосереднє об'явлення Боже і Божі накази. Так розуміло його людство продовж віків, так сприймали його самі пророки, ствердив його, як таке і Христос Спаситель. Тому і Церква Христова так розуміє ті пророцтва, як Слово Боже подане через людей-пророків. Але й тут не через фізичні чуття сприймали пророки накази Божі, сприймали вони своєю духовною душою.

РОЗДВОЄННЯ ЛЮДИНИ на душу й тіло ще за життя

В психіатрії роздвоєння людини вважається хворобою. Це тоді, коли людина вбачає в собі двійника, в усьому подібного до себе. Я не про таке говорю. В одному великому селі в Україні був священик В. К-кий. Міцний, добре збудований, високий ростом. Він майже ніколи не хворів. Людина високо освічена, практична і з достатками. Завідувач і законовчитель Учительської школи. Був досвідчений богослов, але більше розумом без глибоких переживань душі. Служив з надхненням і молився. Добрий проповідник і красномовець, людина веселої вдачі.

Одного разу в м. липні 1914 р. хоронили покійника. Було гаряче. Село стояло над річкою на піску. Пісок ставав гарячий, хмар не було, сонце пекло нестерпно. Він забув узяти скуфію (шапочка), ішов з одкритою головою і з ним стався соняшний удар. Пролежав він майже місяць, кілька разів бував непритомний і ось що він розповідав, коли видужав:

“Одного разу стояв я над своїм тілом, та ясно відчував себе окремо від моого тіла і дивився на нього, як зовсім постороння особа-істота. З цього я відчув, що душа моя, мое внутрішнє “Я” міститься не в єстві тіла. Тіло то тільки хатка моєї душі, як казали Апостоли Петро й Павло” (2 Пет. 1, 13-14; 2 Кор. 5, 8; Філ. 1, 23).

Після видужання він цілком змінився. Став замисленний, з більшою увагою почав читати Життя Святих і про загробне життя душ почав говорити з більшим переконанням.

СОВІСТЬ

Совість людини також про щось говорить. Думати, що це явище тільки психологічного характеру не можна, хочби й з таких причин: Совість ніколи не мучить нас, коли ми зробили щось добре: допомогли комусь, простили образу, порадили на щось добре, виконали якийсь свій моральний обов’язок і т. д. Але навпаки: Совість стає страшним суддею і інквізитором, коли ми зробили щось нелюдяне, аморальне, несправедливе, спричинили декому нещасти, або і вбили. Скільки бувало випадків, що тайний убиець, не можучи знесті мук совісти, сам заявляв у суді про свій злочин. І тут питання: Де міститься совість у молекулах мозку? Звідкіля вона і чому мучить тільки за погані вчинки?

Матеріалістичне світовизнання вважає совість за продукт виховання, як саму мораль вважає за продукт виховання середовища. Але така думка поверховна і не має під собою твердого ґрунту. Все посилаються, що мовляв і деякі тварини мають щось подібне до совісті, напр. собака або мавпа, яка провинилася. Так, мають дещо подібне в мінімальній кількості, але тільки треновані, отже навчені. В людині совість природжена і не так діє, як у тварин. У дикунів є також своя внутрішня мораль, яка керує їхнім суспільним життям. І в них є любов і своя справедливість. Порушення їх осуджує їх совість. Ні, правдиве навчання Науки Христової і всього Св. Письма

каже: Совість — це голос Божий у людині, в душі, в духові людини, а не вклітинах мозку чи в крові. Саме тому совість не судить нас за добрі діла, бо добро від Бога і совість від Бога, вони споріднені. Ніхто інший не кличе людину до покаяння, як тільки совість. Розум може нам казати, що так краще, але то холодні слова, які не зм'ягчують серця, не витискають сліз, не просять покарання, щоб заспокоїтися. Буває, що людина з якоєю вигоди може на себе донести про свій злочин, але то не покаяння через серце. Отже й совість нам свідчить про нашу духовну душу про те, що та душа зв'язана з життям Божим.

Дехто скаже, що не в усіх однакова совість. На це скажемо, що вона однакова в усіх відданих Богові, і не однакова у людей світського життя. Тут вона залежить від сили моральності. Коли людина живе тільки потребами тіла та егоїзму, то вона може заглушити совість так, що ніби її зовсім нема. Звідсіль вислови: “Спалена совість”, “безсовісний”, “звіряча, або собача совість” і подібне. Замість совісті тоді в людині тваринні інстинкти, нездоволення яких людину мучить, це не совість...

МУЗИКА В ДУШІ

Маю на увазі головним чином природніх композиторів. Музику відносять до мистецтва. Воно так і не так. Мистецтва можна навчити, а відчування в глибині душі навчитися не можна. То окремий талант, дар (Від кого?). Розвиток таланту полягає у вивченні правил музики та вивченні чужих творів, але таланту збільшити не можна. Кажуть: “Вище себе не скочиш”. Якщо дитина уже з початкової школи творить свої композиції, або грає свої фантазії без підготовки, то це показує, що в її душі вже є та музика. Досить якогось ритмічного стуку, або почути уривок приємної мелодії, щоб понеслася в думці душі самотворна симфонія, від якої іноді тяжко відв'язатися. (Шуман). Композитор силкується вловити їх на папір, але ніколи не вловить всього, що чув у душі. Ще дивніше, коли такий “транс” стається в сні.

Одного разу я хворів на ангіну і був у тяжкому стані. Однієї ночі я в сні чую чудовий спів якогось сильного хору. Далі бачу і тих, що співають, але диригента не бачив. Співали концерт: "Все, що захотів, Господь створив на небі й на землі, в морях і у всіх безоднях". То була вокальна музика такої краси, що я наче сам розплি�ався в тих мелодіях та акордах. Такого я ніколи в життю не чув. Я раптом пробудився, засвітив світло, схопив нотний папір, щоб бодай дещо записати, але воно розпливлося, лишилися тільки уривки фраз та відчуття неземної краси. Деяким композиторам удалося більше схопити те, що чули в сні.

На засланні я мав найбільшу втіху бути на самоті в лісі. Там я міг вільно молитися й тихо співати церковні співи багатьох композиторів, які я знав з пам'яті. В неділі і свята мав змогу навіть правити Служби Божі. Одного разу в свято після такої відправи, я став імпровізувати концерт: "Прославлятиму Тебе, Боже мій, Царю мій... Все те сплелося в таку дивну піднесену чотироголосну музику, що мене охопив невимовний екстаз, я мов би втратив себе і все навкруги. Я став якийсь одуховнений, серце горить таким прагненням та відчуванням близькості Бога, що я й сам мовби розтопився в тих мелодіях. Їх нема слів описати, а не то, щоб уловити на папір.

Чи це був спогад пам'яті з минулого збірного несвідомого? Такого ніхто ніколи не співав. Та й я співав більше думкою, як голосом.

Питання: Хто, або що у мені співало в сні і на яві, атоми чи молекули сірої речовини мозків? Коли атоми були б здібні співати, то співали б у кожного в голові. Ні не вони співали, співало в мені якесь інше ество не матеріальне, живе й розумне, моя душа духовна, мое глибинне "Я", це я відчував усім моїм еством.

Фройд, Юнг і взагалі нова психологія правдиво кажуть, що наша пам'ять в снах воскрешає минуле підсвідоме й несвідоме (Сни 1-ої і 2-ої категорії). Однаке в цих випадках ми мусимо піти глибше: не психо-фізична пам'ять, а пам'ять духа нашого воскрешає те, що вкла-

дено Богом у людину спочатку, коли вдихнув у неї душу від Духа Святого (І М. 2, 7). Це розуміння дуже образно висловив поет Лермонтов у вірші “Ангел”. Ангел ніс молоду душу від Бога на землю і співав. І місяць і зорі і хмари уважно слухали. Слухала їй душа. А коли стала людиною, то не забула тих співів, все томилася шукаючи щось подібне на землі, але... звуків небес замінити не могли їй бідні звуки землі”.

Є друге питання: Де міститься наша пам'ять і що вона таке? Атоми, молекули, клітини?..

Параadoxальне явище: матеріалістичне визнання за-перечує існування Бога тому, що розумом не можна якось спостерегти Його. Підтвердження такої концепції вбачає в філософічних системах натуралізму, а віру їй релігійні переживання називають опіюмом. Однаке, чи можуть вони відкинути оті внутрішні співи ѹ музику нашої душі на тій підставі, що немузики їх не відчувають? Бога справді не можна ані бачити, ні розумом збагнути, бо Він бачиться інакше: “Блаженні чисті серцем, бо вони Бога побачать”... — сказав Христос. Є люди, які відчувають Бога в своїх душах так, як оті музики відчувають дивну ту музику також у своїх душах. Духовне духовним пізнається.

РЕЛІГІЙНІ ПЕРЕЖИВАННЯ

Про переживання в релігійних піднесеннях беруться говорити ѹ писати люди не релігійні, які ніколи не переживали чогось подібного. Тут парадокс: Коли б не музика почав писати про переживання справжнього надхненого творця композитора, чи відчув би він своєю душою те, що переживає композитор? Те, що він казав би, було б холодною статистикою переживань, а не відбитком або духом тих переживань. Справжнього композитора може зрозуміти такий же композитор музика. Так і в релігії. Релігійну людину може розуміти тільки релігійна людина, яка сама переживала релігійне піднесення, але

ніколи не атеїст. (Див. Прекрасна кн. проф. П. Ковалів “Пізнання Бога”. Вінніпег 1955 р.).

Не стану окреслювати, що таке релігія? Про це багато сказано в катехизисах, але основа релігії це синівська любов до Бога і благоговіння перед Ним.

Коли читаємо якусь книжку і знаходимо спільні з нами думки, то проймаємося духом того автора, але те проймання тільки симпатичне і неглибоке. Інша річ віра й любов до Бога. Бог, як Дух, обнімає й наповняє всесвіт, віра й любов до Бога відкривають душу й серце людини і Той Дух Божий входить в неї. Через віру й любов дух людини з'єднується з Духом Божим, а наслідок того з'єднання — радість і мир (рівновага душевних сил і спокій), зм'ягчується серце, все недобре й зло відступає, а добрість і любов до всіх опановує серце. Відчуття Божого Духа в собі створює піднесення душі, викликає ненаситність Богом і повторюванням Його Імені.

Правдивий опис такого стану душі дивись Кафизма 17-та в Псалтирі. Зразок такого відчуття й піднесення був з Апостолами на горі Фавор. Недаремно Ап. Петро скрикнув: “Господи! Як нам тут гарно! Не йдімо вниз у той суетний світ. Тут вам збудуємо три намети”... Він навіть не тямив, що говорив. (Мф. 17, 1-6). Те саме віруючий переживає в молитовному піднесенні, хоч і в меншій мірі, бо молитва це розмова з Богом і єднання з Ним. Тоді світло Боже осяє душу, стає радісно і піднесено в душі. В релігійних переживаннях душа людини підноситься в духовний світ — у свою рідну стихію; вона відчуває якийсь особливий простір і легкість вітати в тому духовному просторі. Вирвати з людини віру в Бога це значить закувати її душу в кайдани матерії, прикувати до землі рівно, як орла вкинути в клітку, а в душі зробити руїну й порожнечу. Десь здається у Есеніна записано: Коли його маті побачила, що знімають хрести з церков у Москві, то скрикнула: “Ви вирвали з душі моєї Бога і нічого туди не можете покласти. Я задихаюся від тієї порожнечі!”

Та чи тільки вона одна так говорила? Мільйони так говорили й говорять.

Матеріалізм — це лише земля і більш нічого. Про тих,

що повірили в нього, можна сказати словами їхнього ж письменника М. Горького: “Рождений повзать, літать не може”, бо душі його нема куди летіти, для неї світ духа не існує. А всякі “злітання” в фантазії творчості — це злітання пташки в клітці. Ось плеяда тих новітніх мислителів, які відрізняють дух від матерії: М-т Іларіон, в його творах. М-т Серафим (Ляде) “Релігія і наука”, Мюнхен, 1947 р. Проф. П. Ковалів “Віра й Знання”. Нью Йорк, 1954 р. Проф. Раковський. Проф. Глаголев. Н. Бердяєв. В. Зіньковський. С. Булгаков. С. Франк, Вишеславцев і інші. Основа всіх думок їх — Євангелія та Апостольські Послання. Не кажу вже про таких корифеїв сучасної науки, як Планк, Анштайн та інші, які визнають Бога. Тому називати релігійне піднесення в молитвах і службах Божих “опієм” то хула на Духа Святого, блюзнірство й клевета. Так можуть говорити тільки свідомі себе вороги Божі. То клевета на святиню та допомога дияволу руйнувати Царство Боже на землі.

*)Штучно викликаний екстаз, викликаний біганням, скаканням і подібними вправами Церква Христова осуджує, як недостойні величності Бога, бо то намір примусити Бога діяти на серця. То звичай поганський — орфізм. Христос не завіщає таких “молитов” (Див. Мф. 6, 6-8).

Атеїсти всякі релігійні піднесення називають “опієм” і дорівнюють їх до... вакханалій орфізму та поганських діонісій. Таке уподібнення, крім блюznірства, немає ніяких підстав. Навіть у християнстві штучно викликані екстази не є релігійні*), а у поган вони в більшості були з не-пристойними оргіями та розпустою. Ніби шанували богів, а насправді віддавали себе в чад своїх власних пристрастей. Тому й каже Апостол. “Служіння ідолам — то служіння дияволу” (І Кор. 10, 19-20). Релігійність же християнська “не є їжа й пиття, а праведність, мир і радість у Дусі Святому” (Рим. 14, 17).

Тому називати релігійне піднесення в молитвах і службах Божих “опієм” то хула на Духа Святого, блюznірство й клевета.

НАЗВАНІ МНОЮ В ЦІЙ КНИЖЦІ ЯВИЩА ТРЕБА ДОСЛІДЖУВАТИ ДАЛІ

Цими явищами щораз більше зацікавлюються психологи і психіятри. Відомий філософ Н. Бердяєв говорить: "Такі явища, як телепатія, ясновидіння та інші стають предметом научного вивчення. Організація психічних дослідів у Англії давно вже займається такого роду фактами... Наука примушена розширити свої граници до безкраю і дослідити всі явища, які вони не здавалися б їй незвичайними, майже чудесними. (Філ. вільного духа. стор. 149)

Але тих явищ не можливо викликати, або перевірити експериментально, тому залишається єдиний спосіб перевіряти на собі та на заслуговуючих довір'я особах по наслідках. Мої досліди я робив і роблю, як уже сказав, з науковою метою. Вірю, що коли я їх спостеріг, спостерегли й ті, що я їх назвав у книжці, то спостерегли їх і інші люди, як це можна бачити з літератури.

(Див. Стаття Д-ра С. Р. Торnton. Газ. "Телеграм", Торонто. Фебруар 6, 1960, стор 17)

ДО ШАНОВНИХ ЧИТАЧІВ

Я подаю мої досліди, щоб викликати зацікавлення в науковому світі і в широких масах суспільства. Досліди я веду далі, тому моя просьба до Шановних Читачів, які безпомилково спостерегли здійснювання своїх віщуючих снів або передчутів, подібно до наведених мною в книжці, то описати їх коротко, самий сон і як він справдився. Теж і передчуття. Підкреслю: ТІЛЬКИ СНІВ І ПЕРЕДЧУТТІВ, ЧИ ІНШОГО, ЯКІ БЕЗУМОВНО І ЯСКРАВО СПРАВДИЛИСЯ. Також написати за який час і коли.

Пересилати на таку адресу:

КОМІТЕТ ПСИХІЧНИХ ДОСЛІДІВ

92 Burnside Dr.

Toronto, Ont. Canada.

Можна подавати в усіх слов'янських мовах, в англійській, французькій, німецькій, грецькій, італійській, еспанській. Але просьба до тих чужих, що знають англійську мову писати в цій мові, щоб не залишилося будь-яких неясностей в описах.

У дописах подати про себе такі відомості: Національність, віровизнання, освіту, фах, мужчина, чи жінка, вік, країну перебування, ім'я й прізвище. При небажанню подавати своє повне ім'я подати скорочено.

Просьба поставитися серйозно з метою досліджень. За все переслане наперед складаю подяку.

З належною пошаною до всіх

АВТОР

ЧАСТИНА ДРУГА

Від автора 2-ої частини.

В цій другій частині моєї праці подаю матеріали, які наспіли вже в часі складання цієї моєї книжки. Роблю також і висновки, які випливають із усього сказаного в першій частині. Досліджуючи, я брав перевірені факти з життя, які спостеріг на собі і на людях і досліджував незалежно від моого світорозуміння, бо й сам бажав пізнати й зрозуміти ті феномени. Для того мусів знову перестудіювати філософські погляди на людину і вірування народів від самих давніх часів. Простудіював і досягнення найновішої психології, також і думки найглибших мислителів про людину. З особливою увагою проаналізував дотичні місця Біблії обох Заповітів, щоб одне другим перевірити в порівнянні з тим, що я спостеріг у дослідах. Досліджував і ще досліжу, щоб пізнати наведені мною явища. Приймав їх не наївно і безкритично, а з глибокою аналізою причин і наслідків. Подаю не все, мною зафіксоване, а тільки те, в наслідках якого не було сумніву.

Мета моєї книжки не тільки нагадати, що такі явища реально існують, а ще більше, щоб загострити увагу психіястрів і психологів та й і всього суспільства до тих явищ. Психологія уважно зупиняється і на снах, але все зводиться до того, що всі сни — це наслідки впливів із минулого і сучасного. Про віщуючі сни нема мови, а якщо дещо й говориться, то не певно, і відноситься до збігу випадкових обставин. Досліджають же майже виключно хворих людей. Однаке, наведені мною факти реально існують і вимагають уважного дослідження, хоч би в тій частині, яка доступна по наслідках. Наведених мною снів, особливо ж снів 6-ої категорії не можна обійтися мовчанкою, або віднести до психо-фізіологічних явищ,

бо ті символи в снах ставляться дуже влучно і дуже мудро, що без третьої розумної особи не можливе. Віщування ж майбутнього ніякими матеріалістичними концепціями пояснити не можливо, але й заперечити не можна.

Мої власні висновки я багато разів повторював у викладі першої частини і головний є той, що над цим матеріальним світом існує невідомий нам ДУХОВНИЙ світ, який впливає на нас. Є і надсвітній Той, якого розуміємо як БОГА, Який близько нас і опікується нами. Після всього пережитого мною, я цілком розумію муки шукань і отих бувших атеїстів як Н. Бердяєв, С. Булгаков, В. Солов'йов та й багато інших, у яких через ті шукання віра стала знанням, бо правдиве слово пророка Ісаї, сказане до Ахаза: "Якщо не увіруєте, то не зможете зрозуміти". (7, 9). Тих явищ не можна зрозуміти з точки зору матеріалізму хочби і в найтонших концепціях, бо моємо діло з майбутнім. І без участі живого духа від Бога, або й Самого Бога, їх пояснити не можна. Навіть найхитріше сплетений окультизм нічого сказати не зможе. Не можна їх зрозуміти, коли не визнавати в людині і духовної душі, як істоти-субстанції, зовсім іншої природи, ані ж психо-фізіологічні чуття організму, бо вони тільки апарат передач і сприймань її, а не творець психічного життя.

Питання про душу виникло і в матеріалістичному визнаванню. Ось що читаемо:

ПАРАПСИХОЛОГІЯ (в ССРС)

Так названо явища телепатії вsovєтському журналі "Знаніє сіла." Декабр 1960 г. відділ: "Передача миселей і возможна лі она? Что думают об етом советські учениe?" Отже, наведу думки з того журналу. Повідомлення редакції:

"В цьому році на сторінках нашого журналу відкрився новий розділ. Ми росказали про роботи зарубежних учених в області біометеорології і помістили коментарі наших учених... І зразу ж посыпались письма читачів з запитами та пропозиціями порекомендувати інші виступи зарубежної преси... Ми звернулись до наших учених... Наш кореспондент побував у Ленінграді, де група наших учених вивчає цю проблему. Публікуємо скорочений переклад повідомлень французького видання, кореспонденцію із Ленінграду Г. Анфілова і коментарі соvетських учених".

НОВАЯ НАУКА - БІОЕЛЕКТРОНІКА. Витяги із статей, опублікованих французькими журналами "Съанс е ві'i констелясьон". Подаю тільки сенс. Мова йде про те, що з материка передавалась думка на підводний човен, який був у глибині і що той, хто мав приймати ті думки, писав такі самі знаки, які з материка думкою передавалися. Сеанс стався 10 серпня 1959 р. Отже передача без слів. "Сім разів із десяти приймач дав правильні відповіді. Ніякий обман тут не міг бути можливим. Це не міг бути радіозв'язок, бо хвилі безпроволчного телефону проходять через шар морської води не більше, як кілька сантиметрів". Так було покладено початок нової науки, яку називають ПАРАПСИХОЛОГІЯ. "Французькі журнали гадають, що досвіди відкривають нову еру в історії науки".

ЗУСТРІЧІ З НЕЗРОЗУМІЛИМ. Зустріч перша: Не подаю дослівно написаного, бо зайніяло б багато місця. Нарада учених-фізіологів і біофізиків в Ленінграді в м. червні. Руководив член кореспондент Академії медичинських наук професор Л. Л. Васильєв, докладала одна з наукових співробітниць (прізвища не подано). Вона згадала книжку Ептона Сінклера — “Розумове радіо”. Питанням зайніявся психолог Прінс і свої досліди описав у книжці — “Телепатичні експерименти Ептона Сінклера”. Дружина Сінклера Мері одного разу, бувши далеко від свого дому, якось відчула, що в її домі є пан Б., який ніколи в їхнім домі не бував. Так і було”. “В 1916 році та ж Мері Сінклер була раптом охоплена тривогою за Джека Лондона, (який був другом її чоловіка). Саме в ту годину Джек Лондон покінчив життя самогубством”.

Слова Васильєва.

“Парapsихологічні явища ще не вияснені. Це не значить, що їх не можна вияснити. Їх треба тільки зрозуміти, от і все... Що тут неможливого! Твердий матеріалістичний, по-справжньому научний підхід і тут відкриє таємничі підкладки процесів... Закономірно, що парапсихологія з трудом проникає в офіційну науку”. “... Всі ми думали тільки про радіохвилі... Ця гіпотеза виглядала єдино правдоподібною... Але від радіохвиль легко загородитися... Зробили екран, спочатку з листів бляхи, а потім із товстих свинцевих плит... такі кабіни для гіпнолога і для тієї, що її гіпнозували. Все пристосовано так, що радіохвилі не могли проникнути. Який же вплив зробили екрані? Ніякого. Значить від гіпнолога до гіпнозованої ідуть не радіохвилі. А що ж тоді? Ми були потрясені, ми самі були загіпнозовані несподіваним результатом. Висновок виявився таким дивним, що автори здергалися від публікацій. Тільки тепер після чверть віку вирішили опублікувати їй віддати на суд науці. І разом з тим почати серію експериментів на новій сучасній основі”.

Учасник доповіді каже: “По-різному прийняли слу-

хачі лекцію Васильєва. Були вражені, захоплені й здивовані. Були й скептики. Після лекції заля й фойє гули, як у вулику. Байдужих не було.

ПОТРІБНІ НОВІ ЕКСПЕРИМЕНТИ. Е. А. Асратьян. Член кореспондент АН ССР. Питання передачі думки на відстані за останній час притягає щораз більшу увагу не тільки багатьох закордонних учених, а й наших советських. Саме по собі питання передачі думки на відстані дуже складне і суперечне... Ale, з другого боку, відомі деякі дані, заставляють нас утриматися від заперечення існування самої проблеми та необхідності дальншого її вивчення.

ПЕРЕДАЧА ДУМКИ НЕМОЖЛИВА. Д. А. Бірюков, член кореспондент Академії медичинських наук.

...Думання тісно зв'язане з мовою, безсловесного думання нема. Ale мова людей різних націй дуже відрізняється одна від одної. Однак, національних ознак в картині мізкових біотиків ми не знаємо та їх і не може бути. Значить і з цього боку спроба виявити, як вирізнена думка в біотиках, не наукова...

Разом з тим, проблема парапсихології позбавлена права на научну постановку, коли її оцінювати методологічно. Я дозволю собі навести тільки основне положення марксистсько-ленінської філософії про єдність і не розривність психічного й фізіологічного. Мислення це властивість мізкової матерії і не віддільне від неї. Як видно із цього короткого вислову парапсихологія позбавлена научного обоснування. Лишається тільки віра в неї.

“ФЕНОМЕН ПСІ” — ето реальнность. П. І. Гуляєв, доктор біологічних наук.

“Безпідставні твердження закордонних журналів, що американські дослідники “почали від нуля”. Okремі випадки безпосередньої передачі думки від людини до людини відомі вже тисячі років. Ale тільки недавно вдалося доказати цей факт з научною певністю й переконливістю... Ця функція мозку одержала умовно назву “феномен псі”. Своєрідністю нового феномена виявляється його виключна тонкість, майже невловима. Тут покищо

не можна застосувати фізичні прибори і єдиним індикатором наявності феномена являється мозок людини. А це "прибор" капризний і не надійний". Що являється насителем інформації про думку, нам покищо не відомо.

ПРОБЛЕМА ЗАЛИШАЄТЬСЯ ВІДКРИТОЮ. М. Н. Ліванов, професор.

Питання про можливість передачі на відстані стану людини від одної до другої тепер покищо ще відкрите... Єдине в чому більшість учених ніби сходяться, то це те, що не треба ставитися звисока до можливості "передачі", а треба добувати і научно точно обробляти все, що торкається цього факту.

БІОЕЛЕКТРОНІКИ НЕ ІСНИЄ. Л. П. Крайзер, кандидат технічних наук.

"Основним і безспірним матеріалістичного світогляду є те, що мислення, свідомість відчування, емоції та інші явища психіки людини є вищим продуктом особливим чином організованої матерії... Ці процеси дуже складні і суть їх ще далеко неясна дослідникам... Думати навпаки, значило б відстоювати точку погляду непізнавальності, що явно противорічить марксистсько-ленінській філософії... З часом виникне принципіальна можливість з поміччю спеціяльних приборів читати інформацію в процесі її перероблювання в головному мозкові. Однаке практичне здійснення подібних дослідів та інструментального читання думок зв'язане з такими труднощами, яких не вдається перемогти не тільки у близькі десятиліття, а і в межах майбутнього розвитку науки... Доки не доказана певність самого явища (при строгому об'єктивному підході, існування передачі думки ледве чи вдається доказати), то немає змислу витрачати час і енергію учених на пошуки фізичних вияснень цього явища".

БІОЛОГІЧЕСКА РАДІОСВЯЗЬ — Отолосок прошлого. Л. Л. Васильев, член кореспондент Академії медикінських наук.

"Фактичне обгунтування реальности мисленного (безсловного) впливу, а тим більше вияснення психолого-гічної й фізичної природи цього явища, що порівнюючи

рідко зустрічається, відноситься до найбільш складних і методично трудних задач психоневрології..." Суперечки за і проти продовжуються й тепер..."

Далі Васільєв посилається на чуття у комах та інших нижчих тварин і додає: "Вивчення біологічної ролі і природи парапсихічних явищ повинно стати повноцінною областю науки. Для цього ми будемо збільшувати наші досліди з твердою упевненістю, що тисячі й десятки тисяч експериментів, оброблених математичними методами рано чи пізно докажуть усім і кожному реальність мисленного впливу (внушення), або також назавжди відкинути його".

ОПИТИ ТРЕБУЮТЬ ТОЧНОСТИ. И. Кляцкін, доктор техніческих наук.

"Для вирішення питання чи існує явище передачі думки на віддалі і на якому фізичному явищі воно основується, потрібна строга научна постановка дослідів за участю учених спеціальностей і придирчива критика одержаних результатів".

ВІД РЕДАКЦІЇ.

"Ви бачите, учені ще споряті не тільки про природу цього інтересного і дуже загадкового явища, але й про те, чи існує воно взагалі.

Правда, для повного заперечення ледви чи є підстави. Можливо, цей дивовижний феномен існує, а якщо так, то відкритий він не тепер, не в часі експериментів на "Наутілусі" (підводний човен)... не від нуля, як думали американські дослідники.

Може виникнути питання: Чи варто продовжувати, спорити, заперечувати старі та шукати нових вияснень? Варто! Але обов'язково строго научно з матеріалістичних позицій... Розгадуючи ще незрозумілі фізіологічні і психічні явища, що діються в нашему організмі, ми глибше пізнаємо живу природу, найбільше і найскладніше її творіння — людину".

Ось такі суперечні думки матеріалістів учених. Багато сказано цінного. Всі заявляють, що це явище вимагає уважного наукового досліду. Для тих, що визнають

Бога, духовний світ і духовну душу в людині, телепатія не являє з себе чогось дивовижного, це тільки ще один прояв людської духовної душі. Для матеріалістичного визнання телепатія не може не викликати, як каже Васильев, потрясення, бо не вкладається в рямці матеріалістичного світогляду, тому й викликає у багатьох науковців сумнів. Всі кажуть, що це явище треба найуважніше вивчити і вже тоді признати чи відкинути. (Васильев). Це правильна думка. Однаке, категорична вимога — вивчати тільки з позиції матеріалізму ледви чи дасть правдиве пізнання. Ще буде трудніше, коли пізнавання прив'язувати до тільки однієї матеріалістичної філософії, а не брати світову думку про людину. М. Планк сказав: “З якого боку ми не підходили б, то матимемо діло з тими ж явищами, чи речами”.

Кожна філософія починалася з розглядання видимої природи й людини, тому у всіх філософських системах є частина правди. Різниця напрямів тих філософських систем залежала від того, на що філософ звертав особливу увагу і що ставив вихідною точкою світоуявлення. Але кожний філософ будував свою систему так, як сприймав явища в природі і в людині, а сприймав так, як був підготовлений їх сприймати — і те, що бачив і те, що на той час було так, або інакше, вияснено попередніми. Але, коли той самий філософ почав би жити знову пізніше на дві-три сотні років та взяв до уваги нові досягнення науки, однаково матеріальної й духовної, то довелося б йому багато виправити й змінити в укладеній ним системі. Не було й нема філософів абсолютів, нема й абсолютних систем, які можна було б вважати за непохітні догми. Те саме треба сказати і про матеріалістичну систему.

Історичний початок матеріалізму прив'язують до Демокріта. Але Демокрітуважав за основу й носителя матерії неподільний атом, найменшу її часточку. Коли він жив би в нашому віку, то й думав би інакше. В новіші часи Маркс і Ленін в своїй філософії відкинули все те, що не вкладалося в матеріалістичну систему, в тому й

телепатію і ясновидіння, які тепер наукою визнані. Коли б вони жили тепер, то багато змінили б у своїй філософії. Бо тоді вони ще міряли матерію демокритовським атомом та приписували йому чудодійну здібність. А сьогодні? Сьогодні, коли від атома нічого не лишилося, роздріблення його триває далі і не має межі, він зникає в НІЩО, і сама матерія перейшла за межі відомого, стала щось без назви і уяви, якась нірвана небуття, чиста метафізика, то як могли б вони вважати за догму те, що перестало бути догмою?

Ось думки сучаснихsovетських учених:

“Поза межами відомого нам матеріального світу існують якісь інші структурою форми матерії з відповідними для тої чи іншої форми законами.

Всі наші знання й уявлення про матерію (тут) не придатні до тих структур... Отже, поза межами цього видимого світу існують інші світи, в яких нема ні атомів, ні електронів, ніяких тих законів, які ми знаємо.” (С. Т. Мелюхін: “Проблема конечного й безконечного”. Москва.

Взято з книги Прот. М. Овчаренка: “Християнство, Наука і Матеріалізм”.

Так, такий світ існує, тільки не матеріальний, а Духовий Світ, як доводить нам Св. Письмо (А. М.).

Вислови згаданих советських учених, що думка людини — це якось незвичайно тонко зорганізована матерія (Крайзмер), це гіпотеза, яка вимагає віри, бо ніякими препаратами не можливо виявити її протяженість (Челпанов). Непротяженої матерії нема. Неоднакові думки філософів і про саму думку. Здається Лейбніц сказав, що думка не є продуктом мозків, а чогось вищого. І справді: речовина мозку це атоми, молекули й клітини; якщо вони здібні розумно думати в голові, то чому вони не думають у мозкові кісток? Далі друге питання: Як сталося, що мозок у голові може думати, а в кістках не думає? Хто і нащо так упорядкував? Вірити, що сталося само собою еволюційно, це вірити в гіпотези й приймати їх за аксіоми, яких нічим ніхто не підтверджив і не підтвердить.

Підносити до непорушної догми думки минулих філософів, це значить вертатися до думання їхніх часів, це значить зачепитися за минуле й зупинитися, це значить не йти за життям, а стосувати життя до минулих думок. Безумовно досліджувати треба й телепатію, але не в'язати собі рук тією, чи іншою філософією. Наука не повинна бути рабом філософської чи державної системи, бо тоді вона сумнівна. Наука — це плід вільного людського духа, духа пізнання, даного людині спочатку, щоб володіла природою землі (І М. I, 26), а не для того, щоб заперечувати Творця. Пізнання ж залежить від самої суті пізнаваного предмету чи явища, а не підтасовуванням до тієї чи іншої філософської системи чи світогляду. Вічно правдива порада Ап. Павла: “Всього досліджуйте, доброго (і правдивого) держіться, а від злого (неправдивого) утікайте”. (І Сол. 21-22).

Досліджуйте для виявлення правди, а не для виправдання системи. А доріг для дослідів є багато і нерозумно примушувати дослідника йти тільки визначеню дорою. Ось і телепатія. Що вона є, в тому нема сумніву. Є вона наяву, є вона і в снах, як показано в аналізі снів. Самий гіпноз є не щось інше, як телепатія, тільки на короткій відстані, відрізняється ж тим, що в гіпнозі головну роля відіграє сила волі, що діє на слабшу волю. Коли ж та друга воля противиться, то гіпноз не вдається. Але знову метафізика: Що таке воля? І де вона міститься в мозках? Чи й воля є “особливим чином організована матерія”?

Член Академії медичинських наук Д. А. Бірюков в своїх висновках про передачу думок на відстані, каже: “Парapsихологія не має наукних обґрунтувань, лишається тільки віра в неї”. Виходить, що віра й не такий уже “забобон”, як її твердять матеріялісти. Якщо, не можна телепатії провірити експериментально, навіть найтоншими препаратами, то те саме можна сказати й про ясновидіння, і все ж таки “лишається віра в них”, бо все ж таки вони науковою прийняті, то чому ж не можна приймати вірою інших метафізичних явищ, які наведені

вище в моїх дослідах? Бо ж чи всі феномени визнані наукою, перевіreno приладами? Що таке діялектичний матеріалізм, як не логічні висновки без перевірки приборами? Другий учений кандидат технічних наук Л. П. Крайзмер каже: "Навіть при використанні найточніших приборів для читання думок при безпосереднім контакті з людиною ледви чи може здійснитися в майбутньому. А тим більше трудно припускати можливість здійснення безпосередньої передачі думки, або відчуття однієї людини до другої на значній віддалі"...

І правда, що всякі матеріальні проби при телепатії нічого не покажуть, бо це здібність нашого глибинного "Я", а не здібність атомів, молекул та клітин мозків. Для духовної душі не існує відстані. Ось свіжий випадок:

Відповідальний керівник відділу через непорозуміння подався до димісії. На його місце нема нікого, сталося прикре становище. Виглядів на його повернення було мало. Однієї ночі сниться мені: Ніби я в якомусь будинку з якимись людьми і з тою особою, що про неї мова. Я питаю в сні: "Ну, що, полагодили справу?" Секретар мій відповідає: "Вчора ми довго сиділи і все таки домовились, П. Г. завтра приступає до праці". Сон дуже ясно я відчув. Ранком дзвоню до свого секретаря й питаю: Чи полагодили справу з п. Г.? Він відповів майже тими самими словами, що чув я від нього в сні. Що ж я маю собі сказати, що це тільки випадок, чи сказати, що це мое "шарлатанство" з точки зору матеріалізму? Хіба я дитина, що не можу аналізувати дійсності? Я також науковець, але в області духа.

Згаданий вище професор Ліванов каже: "Частійше всього на підтвердження передачі на відстані, наводяться випадки, в яких особа відчула щось в той час, коли в дійсності сталася якась подія, що тієї особи торкається. Не будемо ставити під сумнів наявності таких випадків... Все ж таки випадкових дій, а не реального зв'язку. Він же говорить, що випадкових подій люди не записують і вони забиваються, а згідні випадки за-

фіксують у пам'яті". Отже він уважає, що все те "маловірне".

Дійсно випадки (незгідні) бувають, але вони бувають тільки тоді, коли відчуття детерміновані (породжені) з минулого, або викликані самим же суб'єктом розмовами, чи думками про ту особу. А коли викликаються несподівано і самою подією з тією далекою особою, то тут уже не випадковість, а відчуття самої події. Тільки питання: Яким органом ми відчуваємо, чи тільки серцем? Ні, чимсь глибшим, але через серце.

Вище названий науковець Крайзмер радить, що коли дещо не підходить під марксо-ленінську філософію, то воно не заслуговує на те, щоб досліджувати. Здається — задуже сказано. Не явища залежать від філософії, а філософія від явищ. З розбиттям атома і зникненням його в невідоме, світ пізнання поширився. Дух став більче до матерії, бо властиво матерії втонула в нішо і тим наблизилася до духа. Через те спіритуалізм перестав бути "забобонами", а ідеалізм і містичка "блудами", як їх оцінює науковець Г. Анфілов. Бо і в матеріялізмі більше містики й метафізики, які треба приймати на віру, ані ж доведених фактів. Напр.: безпочатковість і саме буття світу, походження людини, витворення її розуму, волі, психіки і т. д. Теза Сократа: "Пізнай себе" не втратила свого значення і сьогодні. Треба вкінці піznати, але не залежно від світоглядових філософій і не матеріальними інструментами. Бо духовне пізнається духовно, а не матеріально.

Як ми бачили, советські науковці дуже проти ідеалізму, але більших ідеалістів, як марксо-леніністи нема. Різниця лише в тому: віруючі в Бога визнають, що Бог створив світ, як закінчену ідею, а буття світу — це тільки здійснення Божої ідеї. А матеріялісти створюють свою власну ідею на довгі віки вперед і так само, або ще більше вірять у її здійснення. Взагалі сказати, що людей неідеалістів нема. Яка ціна безідейного соціяліста, або комуніста з точки зору марксизму? Та і взагалі, яка ціна людини безідейної? Безідейним може бути той, хто

свідомо не думає, або позбавлений розуму. Навіть тварини мають свою ідею житла, кубла, гнізда і т. д. Сам Творець Бог уклав у людину ідеї в її діянні. Дав і воді й землі той же закон створити тварини з зачатками ідеї для їхнього життя. Отже поділ людей на ідеалістів і на неідеалістів не відзначає їхнього світогляду. В наш вік треба повернутися до біблійного допотопового поділу і Євангельського:

“Сини Божі” і “сини цього світу”. Бо справді, ті, що визнають Бога як Творця й Батька свого, вони цим самим сини Божі, а ті, що вважають себе за нащадків тварин через еволюцію, вони визнають себе тільки синами землі, синами світу цього. Це була б адекватна ознака мислення про себе людей. Перші живуть за законами Божими, а другі за законами власними. Життя ж, цей непідкупний оціночник, уже показало — який закон кращий; дерево пізнається по плодах. Ні, мусітимуть перейти до шанування “Вищого розуму”, а потім до шанування Бога, як то було у Франції.

ВАЖЛИВІСТЬ САМОПІЗНАННЯ

Пізнання себе, своєї душі не є тільки любомудрієм, знання для знання. Від нього залежить світогляд, напрям моралі, поведінка людини, нарешті, соціальні взаємини людей, навіть, соціальний устрій держав. Так розумів і дохристиянський світ в наймудріших своїх мислителях, як видно з біблійних книг: Іова, Припов. Соломона, Еклеміаста, Прем. Солом., Псалми Давида і інші, у пророків. Так оцінювали самопізнання мудреці й філософи інших народів, особливо у греків — Сократ, Платон, Аристотель і ін.; у римлян Сенека, Ціцеро, Марк Аврелій і ін. В Християнстві, помимо того, що в Євангеліях та посланнях Апостольських дана вся повнота знань про людину і її душу, все таки, для зображення не тільки вірою, але й розумом, таємниць душі, учителі Церкви багато попрацювали як Олександрийська школа в особах Кли-

мента, Орігена також Тертуліян, Єроним, Іриней, Августин та ін. А на Сході з Антіохійської та Атенської школи такі велитні духа, як Василій Великий, Григорій Богослов, Іван Золотоустий, Григорій Нісський, Іссак Сиріянин, Методій, Іван Дамаскин, Євсевій і багато інших.

Над пізнанням себе, як людини в її душі працювала філософія й нових часів в особах найвищих корифеїв філософії, як Декарт, Лейбніц, Кант, Гегель, Шілінг, Шопенгауер і учені всіх народів. Працює й тепер. Все це показує, яка важливість самопізнання.

Справді, якщо ми пізнаємо в собі ту духовну душу, про яку сказано в Біблії:

“І створив Бог чоловіка по образу Своєму і по подобі; по образу Божому створив його, чоловіка й жінку створив їх. (І. М. I, 27). І спорудив Господь Бог чоловіка із пороху земного, і вдихнув у лице його дихання життя...” (І. М. 2, 7), то з цього ясно вже бачимо, хто ми і яка повинна бути наша поведінка. Бо ми не є нащадки будь-яких тварин, ми безпосереднє творіння Боже, тому й сини й дочки Божі. Отже, тіло, як організм, створив нам Бог із землі, а дихання життя — душу живу вдихнув від Духа Святого, душу духовну, створену Ним (не Себе Самого). Саме цій душі нашій, подібно, як раніше Ангелам, Він дав розум, свободу волі, чуття любови, відчуття краси, справедливости й прагнення до Нього, як Добра. Саме цим зробив людину Образом і Подобою Себе Самого і поставив володарем над усіма творинами. Як дітям природжена любов до своїх батьків, так людям дана Богом любов до Нього, як до Батька Творця свого. Це корінь і джерело релігій і постійне шукання й прагнення до Батька Бога. Тут і розв’язка — чому нас тягне до морального добра, до краси, до пізнання, чому нам люба справедливість і моральні чесноти, а все, що порушує їх, нам неприємне й огидне навіть тоді, коли ми самі робимо неморальні вчинки. Бог є абсолютне Добро, Правда, справедливість, Краса, Радість, Любов, саме це природна стихія для нашої душі, а всяке відхилення та позбавлення її спричиняє нам тісноту порожнечу та втомлення

духа. Тільки зіпсовані діти відвертаються від своїх батьків і тільки зіпсовані гординою люди відвертаються та заперечують існування Бога.

З самого єєства наших душ випливає чуття братерства всього людства між собою, як дітей Єдиного Батька Бога, єдиної родини. Звідсіль заповідь Божа до очерстівих: “Люби Бога всім серцем, усім єством своїм... і ближнього свого як себе”. Це не побічний наказ, це тісний зв’язок природніх взаємин між Богом і людьми і людей між собою.

Чому наука Христова така приємна навіть для нехристиян, неупереджених ворожнечею? Тому, що вона не видумана, як якась людська філософія, вона — саме єство буття. Вона відповідна Правді, бо вона походить від Самого Архітектора й Будівничого всесвіту й людини. Каже Христос до Нікодима:

“Істинно, істинно кажу тобі: Ми говоримо про те, що **ЗНАЄМО** і свідчимо про те, що **БАЧИЛИ**, а ви свідчення нашого не приймаєте (Ів. 3, 11).

Отже, Його наука **ЗНАННЯ**, ане думання. Його слова про людину та її душу — це абсолютна **ІСТИНА**. Так її й мусимо приймати.

Звідсіль зрозуміло, чому Християнство так благотворно змінило людство в тій його частині, яка сприйняла його чистим серцем без лукавих мудрувань. Тому, що воно повернуло людські душі в їхню природну стихію, в лоні Батька Бога.

Коли б людство через пізнання себе в своїй Богом даній душі пішло без лукавих мудрувань за науковою Христа, то тоді справді настало б братерство, рівність та справедливість, до досягнення яких людство так болюче змагає. На жаль і на горе всім, частина людства більше повірила у свій власний розум, а ніж у одкровення Богі. Повірила в свої логічні мислення та концепції, забувши, що логіка людей залежить від засади, з якої логіка починається. Кожна філософська система має свою логіку. І ось “логічно” докотилися не тільки до атеїзму, але аж до богопротивного вояовничого безбожника, до сатанізму. Другими словами, об’явили війну проти Бога

і проти душ людських, людського єства. І не хотять зрозуміти, що — якщо Бога “нема”, то яка ціль в існуванні світу і нас самих? Яка перевага людини над тваринами? Яка вартість її змагань до життя й на що? Взагалі, який сенс її буття? Жити, щоб їсти і їсти, щоб жити? А як ще порівняти, що страждань у людини багато більше, аніж задоволень, що життя людини — це постійна боротьба за існування, то виходить, що життя людини це нещасть, якась кара, накладена невідомо ким і за що. Давній Епікур, при всіх своїх намаганнях найти ціль буття людини без наявності Живого Бога, таки побудував свою філософську систему (не так він, як його послідовники), але вкінці побачив безпорадність своїх міркувань і, як кажуть, покінчив своє життя самогубством, бо не дійшов розумної основи буття людини. (Д. Чижевський. Іст. філософії ч. 1. стор. 35. Мюнхен, 1947 р.).

Послідовники епікуреїзму при всіх намаганнях найти сенс життя при атеїзмі чи пізніше при пантейзмі все ж таки ставали скептикіами. Шопенгауеруважав би за найбільше щастя для людства — припинення його існування. Доктор Ченнінг після всіх розваг над буттям людини, скінчив самогубством. Ніцше бачив сенс життя в надії, що колись витвориться супермен (понадлюдина), хоч і не доказав, яке вже тоді буде життя, коли настануть ті супермени. Певно брав за зразок допотопних титанів. (Прем. Сол. 14, 6). Але бережи нас Боже,, від такого щастя. Навіть такий пантейст оптиміст, як Лев Толстой, при кінці життя захитався. Навіть вдався до аскетів старців Оптіної пустині шукати ліків своїй змученій шуканнями душі. Тільки графська гордість не дала йому просити поради у смиренного аскета, а може й страх побачити порожнечу своїх пантейстичних переконань. (Див. його біографія).

Тим не менше матеріалістично-атеїстичний світогляд дійшов до страшної міри зарозуміlosti. Пізнавши дещо, він переконав себе, що він усі правди вінав, що тільки він правдива філософія і владика світу. “Довідався”, що Бога “нема й не треба”, людина все. Ніяких Божеських законів, самі створимо свої закони, які дадуть щастя

всім. І створили... і дали... Всі "щастя" те п'ють і "раді-
ють"... Як це нагадує сатанаїла! Правдиві слова пророка:

"Занедбали джерела води живої, а викопали собі
криниці води затхлої"... П'ють, кривляться, але хвалять і
вірять, що вона покращає..."

Добра наука дає любов, братство, рівність, душев-
ний спокій, розумну радість, осмислене життя, свободу
духа. Така наука Христова. А наслідки науки безбожної
— egoїзм, неволя духа, визиск, обман, поневолення, кров,
травога, посітний страх... Які ж вигляди на майбутнє?
Ті, що були у Вавилоні:

"Піднесуся під саме небо. Вище звізд Божих постав-
лю престол свій. Піднесуся на висоти блакиті і стану, як
Всевишній" (Іс. 14, 13-14).

До того треба додати: I засную царство... термоя-
дерної зброї, царство таких ракет, щоб несли атомові
бомби з планети на планету... От тоді буде щастя всім.
Людино! Пізнай себе, пізнай свою душу. Без Бога все ні-
шо і ти ніщо з твоїми зухвалими мріями. Вавилонська
башта.

Але не так буде, як матеріалісти сподіваються. Буде
так, як сказав Христос і 24-му роз. від Матея та в 25-му
31-46. Запорукою є те, що перша частина Його попере-
джень про Єрусалим і ізраїльський народ буквально здій-
снилися. Здійсниться й друга частина. Ми вже це дуже
відчуваємо. Сказав Він про атеїзм, що він досягне зов-
нішнього успіху. Сказав у таких словах:

"Коли прийде Син людства (Христос), то чи найде
віру на землі?" (Луки 18, 8). Її не знищать пекольні сили
до кінця віку (Мф. 16, 18), вона буде глибоко захована
в серцях людей. Це вже почалося.

Розумно зробили б провідники матеріалізму, коли б
перестали обмежувати вірючих, а дали волю кожному
вірувати так, як він серцем відчуває. Це була б справж-
ня мудрість, бо насильство над духом — це варварство.
Прем'єр СССР Хрущов недавно сказав: "Бути атеїстом
— це не значить мати право ображувати релігійні почут-
тя церковників". (Вістник, 15 лютого 1961 р.).

Сказав, бо вже час так сказати, але ще розумніше було б коли б, згідно з конституцією, повна свобода Віри була гарантована і щоб усякі обмеження були знесені і в слові і в друкові і у відвідуванні храмів і в виконанні обрядів, у навчанні релігії і т. ін. Щоб привілей атеїзму був знесений. Це потвердило б свободу в ССР. Дико зневажати і обмежувати людей за ту Віру, що тисячу років підряд була твердинею того ж народу, застосування фізичної сили — це ознака ідеологічного безсиля.

При створенні Богом людини, в неї вкладено прагнення до Бога, як у дитини прагнення до матері, пізніше й до батька. Прагнення до когось вищого й сильнішого. Коли люди втратили правдиве розуміння істинного Бога, то природно мусили шукати того вищого й сильнішого у сонці, місяці, зорях, у стихіях природи, у тваринах, у людях, щоб заповнити оте природжене прагнення душі до когось вищого. Душа людини не терпить порожнечі, мусить чимсь заповнити.

Це правда, що люди не змінилися й сьогодні. Віруючі в Бога мають повноту душевного життя, невіруючі відчувають порожнечу і з необхідності мусять створювати собі куміри, божків у різних виглядах, яким кланяються, служать їм і віддають себе в раби. Однаково — гроши, багатство, якісь утопійні ідеї, світогляди, доктрини, владолюбство, шукання суетної слави і так без кінця.

В дохристиянські часи те ж прагнення до вищого заставляло людей підносити своїх героїв чи царів до стану “богів” і їм приносити жертви. В наш вік люди підносять корифеїв свого світогляду до стану “непомильних” і стають добровільними рабами їх думок без критики. Їм покланяються і приносять жертви, тільки вже не телят і овець, як то було в старовину, а людей, які не поділяють тієї доктрини і не визнають тих корифеїв за непомильних.

Дехто з нехристиян може сказати, що й християни так шанують Христа Ісуса. Ні, не так. Христа Ісуса шануємо не за філософію. Ділами своїми Він показав, що Він Надлюдина, Боголюдина. Його не можна ані до будь-

кого з людей прирівняти і по науці і по ділах, тому й рівнити Його до корифеїв будьяких світоглядів не можна.

Є одно дивне явище: матеріалістична доктрина не заперчує історичного буття засновників давніх релігій, як Конфуцій, Зороастр, Будда, також і Мойсей, хоч воно далеко раніше жили й діяли, ані ж Христос. Про них не було пророкувань і про них не написано й 5-ої долі того, що написано про Христа Ісуса. А от Христос справді став Каменем сперечання та спотикання, як сказано через пророка Ісаю:

“Ось я покладаю в основу Камінь на Сионі — Камінь певний, головний, великоцінний, міцно заложений; хто в нього вірує, той не осоромиться”. (Іс. 28, 16).

... “І буде Він освяченням і каменем спотикання та скелею спокус для обох домів Ізраїля, і багато з них спотикнутися і впадуть і розіб'ються...” (Іс. 8, 14; Пс. 117, 22; Луки 2, 24).

НЕОБХІДНІСТЬ САМОПІЗНАННЯ

Великий Сократ, грецький мудрець дохристиянського часу висловив вічну невмирущу правду: “ПІЗНАЙ СЕБЕ”. Вже пройшло 2400 років з того часу, як ці слова сказано, але вони живі й актуальні й сьогодні, не зважаючи на те, що знання людського організму і його фізіопсихіки зробило великий крок уперед і вглиб, бо й тепер загадка людської душі для емпіричної науки стойть нерозгаданим сфінксом. Ба навіть значно гостріше, ані ж будьколи в минулому. І це зрозуміло: ще ніколи не було такої смертельної боротьби атеїзму проти Християнства і взагалі, проти Бога. Цей безбожницький світогляд силкується найти скрізь “докази”, що Бога “нема”, і що якоїсь душі, як духовної субстанції, в людині також “нема”, є тільки психічні дії нашого організму матеріального походження.

Якщо в минулому теза “пізнай себе” була об’єктом філософічних міркувань, то сьогодні це питання життя й смерти половини людства. Може здаватися парадоксом

ставити таке питання сьогодні при світлі наукових знань про людину, але є двоє знань про людину, які не є згідні між собою. Перше, це богооб'явлене християнське і друге емпірично-матеріяльне. Хоч вони й не тотожні тепер, бо перше навчає про духовну душу людини, а друге про організм людини, то раніше вони добре поруч вживалися, коли не претендували одна на область другої, коли ж матеріялістичний світогляд відкинув, правдивіше, поставив не визнавати нічого духовного позаматеріяльного, то повстал смертельний конфлікт. Людство своїм нутром, своєю істотою, своїм життям переконалося в наявності Живого Бога на протязі тисячеліть, хоч і по різному розуміли Бога і по різному шанували Його, створивши свої релігії, а матеріялістичний світогляд, на підставі виключно філософічно-матеріялістичних міркувань все те назвав “суєвірством, забобонами” “неосвічених” людей, хочби й таких, як Лейбніц, Декарт, Ньютон, Кеплер, Фарадей, Лінней, Пастер, Павлов, Плянк і інших тисячі. Матеріялістичне визнання своєю найтяжчою зброєю вважає науку і на неї посилається, хоч такої науки, яка мала б сміливість і підстави сказати, що Бога нема, ніхто не назве, бо її немає. Кожна наука цивільна займається чистиною фізичного світу, а не духовного, а Бог є ДУХ.

(Див. Проф. Д-р П. Ковалів. Віра й знання. 1954 р. Нью Йорк. Митрополит Серафим Ляде. Релігія і наука. Мюнхен 1947 р.)

Досить дивно: вся філософія людства з найданіших часів переконана, що людський розум недосконалій і не може знати всього, і в той же час філософи матеріялістичного світогляду вважають розум за найвищий критерій всього, в тому і в справах духовних. Духовне можна пізнати тільки духовно, цебто власними переживаннями і згідно з наукою Божою в Св. Письмі. Атеїст не може говорити про релігію і саме тому, що він її не переживав і не знає. Матеріялістичне визнання вважає, що розум — це продукт мозкової кори, однаке явлення мертвих показує, що розум в духовній душі людини, а не в мозкові. Мозок тільки апарат, через який розм душі діє. Але й ду-

ша не є досконала, тому без Божої допомоги не може знати всього й того, що їй доступно знати. Крім усього, розумова наука ще не сказала останнього слова своїх дослідів. Навіть до пізнання всієї природи матеріального світу ще дуже далеко, тому й сама матеріалістична доктрина не має права й підстав робити остаточний атеїстичний висновок, не знаючи, що скаже наука завтра. Зразок несподіванок для матеріалізму ось і ота ПАРАПСИХОЛОГІЯ, над якою тепер матеріалістичні учені ламають собі голови. Але, звівши разом філософські думання найвизначніших філософів усіх віків та переконання найбільших корифеїв науки, можна з певністю сказати, що останнє слово науки буде БОГ. Цьому допоможе й самопізнанн ясебе в своїй духовній істоті.

ЛЮДИНА — ЗАГАДКА

Питання — “Що таке людина?” стоїть перед людським розумом ще з того часу, коли люди забули час, місце і спосіб свого походження. Доки було правдиве розуміння Бога, як Творця всесвіту й людини, доти такого питання не було. Для нашадків Авраама, особливо нашадків Якова таке питання не існувало в такому розумінні, як воно повстало перед народами, які втратили правдиве розуміння Бога. Воно, правда, було, але в іншій площині, в площині біблійній. Людина викликала більше здивування, а не загадку. Каже прор. Давид:

“Господи..., коли погляну на небеса-діло рук Твоїх, на місяць і зорі, що Ти їх поставив, то що таке людина, що Ти пам'ятаєш про неї, і син людський, що Ти опікуєшся ним?

Ти мало чим применишив її перед ангелами, славою й честю увінчав її, і поставив її над ділами рук Твоїх; все підкорив під ноги її”... (Пс. 8)

Якщо й стала людина загадкою, то не сама по собі, а в стосунках до Бога, як то видно з біблійних книг — Іова, Приповісток Соломона, Премудрості Соломона та

ін. Інакше повстало питання про людину у народів, які втратили правдиве розуміння Бога. Для них лишилася тільки одна дорога — пізнати людину по самій людині в самопізнанні. Так антична філософія дещо пізнала світ і в особах Сократа, Платона, Аристотеля, пізнала людину в її духовній частині, а через неї й Творця світу як Бога, що є ДУХ. В наш же час, коли частина людства більше довіряє своєму розумові та своїм п'ятьо чуттям, аніж об'явленням Божим у Св. Письмі, пізнання себе, пізнання своєї духовної душі набуло особливого значення. Але для одного тільки розуму та п'ятьох змислів наших не легка то справа. Щоправда, психологія з фізіологією відкрила багато таємниць душевних, як гіпноз, телепатія, ясновидіння, родинна інтуїція, частина сновидінь, але помилка в тому, що все це розглядається більше з боку психо- фізіології організму, а не з боку духовної душі. Шукання ж глибших таємниць душі породило оккультні — так звані теософічні системи, які далекі від правди, хоч і дуже хитро сплетені Штейнером та Блаватською.

Слово "Теософія" не відповідає змістові систем. "Теософія" це "Богомудріс". Теос це Бог, а софія це мудрість з грецької мови, а в тій оккультній системі нема місця для Бога, там тільки "космософія та людинософія". Звідтіль же і думка про блукання душ по світі, та штучні експерименти спіритизму.

(Див. кн. "Переселення душ". Імка-Прес, Париж.)

Досить дивно виглядають оті оккультні напрями шукання при наявності Христової науки. Тоді, як дохристиянські філософи через пізнання себе в своїй душі, пізнали Бога, як Живого Творця всесвіту Духа, то ці оккультні шукателі правди пішли на манівці далеко від Богоодкровенного розуміння Бога, виявленого Іс. Христом хоч і зловживають Святе Ім'я Бога і Сина Його Христа Господа. (Іоана 17, 3-4) Як зразок такого зловживання це думка Штейнера про переселення душ, мовляв: одна і та ж душа переселивалася в Конфуція, в Буду, в Зороастра потім у Христа Ісуса, а потім певно... в Штейнера.. Він міг би поссатися на такий "авторитет": Див. мозок Штейнера... бо інших доказів правдивості його твердженъ нема.

Без наявності Живого діючого Бога все втрачає всякий змисл існування.

Ще наведемо слова недавно помершого філософа Миколая Бердяєва, бувшого атеїста. Він каже:

“Для мене не байдуже чи є Бог, чи нема Бога: чи Бог жива реальність, чи ідея, це для мене питання життя й смерті. Якщо нема Бога, то нема й людини, немай й мене. Все мое життя стає беззмисленним, беззмисленною ілюзією, породженою безпросвітніми процесами природи”. (“Дух і реальність”. Стор. 120).

Він же каже: “Вражає сама можливість атеїзму — стан сівдомості, який заперечує наявність Бога, як джерело всякого буття. (Стор. 159).

На жаль, атеїсти не помічають беззмислиці в багатьох своїх діях, без визнання Бога. Ось одна з них:

ЗМІСЛ І ЗНАЧЕННЯ ПРИВІТАНЬ ТА ПОБАЖАНЬ З БОГОМ І БЕЗ БОГА

Ніхто не скаже, коли почалося вітання та побажання добра чи успіху між людьми. Про це не прочитаєте ні в якій філософії, ні в історії, тільки з точки зору Біблії можна сказати, що почалася воно з того часу, коли Бог створив людину, як розумну істоту з розмінням добра та з іскрою любові.

Вітання — це виявлення приязні між людьми і взаємна пошана одного до одного. Отже в глибині вітань і пошани лежить любов, як їх основа. Коли стається злоба між людьми, тоді припиняються і взаємні привітання. Вітання завжди зв'язані з побажанням чогось доброго — здоров'я, успіху, спокою, досягнення мети, доброго дня, доброї чи спокійної ночі, щасливої дороги, щасливого нового року і подібне. Розгляньмо ж природу і змисл побажань. Коли я вам бажаю, то вірю, що хтось здійснить вам мої бажання. А здійснити може хтось розумний і сильний те вам зробити. Бо якщо Того Розумного й Сильного нема, то нема кому й здійснювати. Тоді мої слова, мої вам

побажання це порожні слова, які тільки лоскочуть слух без будьяких наслідків.

Вітання й побажання добра мають змисл і значення тільки тоді, коли є надсвітня сила, яка може здійснювати їх. Такою Силою споконвіку мислять люди Бога, як Духа, який наповняє всесвіт і знає й чує кожне слово. (Прем. 1, 7). Ця надсвітня Сила — Бог є абсолютне Добро і абсолютна Любов, початок і джерело їх. Людина ж, бувши Образом і Подобою Бога, також має в собі частину тієї любови й добра, має від Бога, бо шукати їх у атомовій інертній матерії це нонсенс. Вона природжена людині спочатку і виходить не з атомів чи клітин нашого мозку, але з нашого глибинного духовного “Я”, яке не є матерією, ані не витвором матерії, хоч і виходить через матеріальний мозок і серце. Отже, коли я вас вітаю і бажаю вам добра, то я виявляю до вас мою любов і добро. Коли щиро вітаю й бажаю, то я в той час моею інтуїцією єднаюся з Джерелом моїх вам побажань з Богом, так би мовити, доторкально ,або й просто кличу Бога здійснити все те, чого вам бажаю.

Побажання це фактично благословення, а благословення це призивання Бога здійснити те, чого бажаємо. У Св. Письмі багато разів говориться, яке велике значення має батьківське благословення і в той же час прокляття. Напр.: Ной благословив Сіма й Яфета, а Ханана, сина Хамового прокляв і все те здійснилося на їх нащадках. Ісаак поблагословив сина свого Якова і передав йому права первородства. І те здійснилося на нащадках. Яків благословляв усіх синів своїх і кожному з них сказав долю їхніх нащадків, особливо Юді. У книзі Сіраха говориться: “Благословення батька зміцнює доми дітей, а прокляття матері руйнує дощенту” (3, 9).

Чи це така магія слів, чи діє сила волі в просторах у майбутньому? Ні, це дух людини сполучається з Духом Божим і те добро діє на наші добрі бажання, а відступає від тих, які свою поведінкою заслуговують на прокляття. Тому то й Христос навчає нас благословляти навіть ворогів наших, бо благословення робить їх кращими, а

в решті й друзями. (Мф. , 44; Луки 6, 28). Так і Апостоли багато разів кличуть: “Благословляйте, а не проклинойте”...

Яке ж значення мають побажання в атеїстичній концепції світорозуміння і людини, як витвору сліпих і безрозумних сил природи? Ще вітання мають якесь тваринне значення, бо й тварини радіють одне одному. Але який змисл побажань добра без Того, Хто може те добро здійснити? Коли атеїст скаже: “Бажаю вам щасливого нового року”, то чи ці слова матимуть якісь реальні наслідки? Вони тільки приємність та ласкання слуху без внутрішнього змісту, хіба тільки виявлення приязні. Якщо ж атеїст справді широко глибоко бажає вам того щасливого року, то десь у глибині своєї невіруючої душі він вірить у якесь здійснення тих побажань. Тут уже віра в щось невідоме, в якусь судьбу, фортуну, долю, як вірили колись поганські народи в фатум (призначення). Замісць Живого Бога Духа, віра в “щось”, а не в “когось”. Вірити в судьбу можна тільки тоді, коли віrimо, що то Бог присудив.

Ось чому всякі побажання без Бога, якісі холодні й мертві. Вони подібні до того, коли б хтось нам казав: “Їжте й насичайтесь”, а нічого не дав, або хтось ловив би порожнечу замість чогось реального.

ПІЗНАННЯ БОГА ЧЕРЕЗ ПІЗНАННЯ ЛЮДИНИ

Пізнавши себе, легше піznати й Бога, бо людина Образ і подоба Бога. Цією дорогою йшли мудреці давнини, особливо грецькі, і нашли, чого шукали. Атеїсти різних напрямів висмівають віруючих за віру в Бога і в духовний світ. Обвинувачують у наївності і в неуцтві, хоч добре знають, що всесвітньо відомі корифеї наук ні в якім разі не є наївниками, або неуками. Тимчасом у себе не тільки терплять наївність, а ще й підгострюють її. Ось зразки закидів: “Хто бачив Бога?” Нехай покажуть нам Бога”. “Ось ми літаємо вже аж до сонця, а Бога там не

спостерегли” і т. ін. Хоч добре знають, що навіть матеріальне не все можна побачити й спостерігати, а не то що духа. Самі ж вони сумніваються, що людство будьколи в майбутньому зможе якимись найтоншими приладами читати безпосередньо думку людини і що такі прилади будуть винайдені. А між тим у людині є багато такого, що дуже допомагає пізнати Бога, пізнати духовний світ.

Всі знаємо, що в людині є розум, хоч самого розуму ніхто ніколи не бачив і не відчув матеріальними приладами. Але ніхто не скаже: “Покажіть нам розум, тоді повіримо, що він є”. Його пізнають по наслідках його діяння, і не тільки вірять, а напевно знають, що він є. І Бог мислиться, як Вічний Розум всесвіту, як каже Соломон: “Бог премудростю поставив землю і небеса утверджив розумом”. (Прип. 3, 19). Про Його наявність і мудрість свідчить доцільність і мудрість всесвіту. Атеїзм заперечує і розумність всесвіту, а те, що є розумним у ньому, вважають за щасливі комбінації матерії і дуже вірять у метафізику тих комбінацій. Дуже уважно шукають нерозумності й недоцільностей у природі і навмисне не хотять бачити отієї сліпучої розумності, доцільності і навмисності навіть у собі, а не то, що в тваринах, рослинах і в самому астрономічному космосі.

Як на зразок крайньої наївності в розумінні й шуканні Бога можна вказати на такого ніби поважного письменника, навіть філософа, як Сартр в його книжці: “Бог і біс”. Головний герой Гец, у якому не тяжко пізнати самого Сартра. Він докраю гордий. Вважає, що рівня йому міг би бути тільки Бог. Він шукає Бога, але своєрідним шляхом: він хоче примусити Бога, щоб до нього в якийсь спосіб обізвався. А так, як на добро, на яке зареагував би Бог, Гец нездібний, то він хоче спонукати Бога злом. Він говорить на Бога страшні блюзнірства, зневаги та хулу. Він готовий, аби його Бог покарав, аби тільки дізнатися, що Він є. Гец навіть хоче стати “святым”, але не в спосіб любові й віри в Бога та покорою Його волі, а в спосіб якогось побратимства з Богом, як рівний з рівним. А

тому, що Бог ніяк не реагує на всі заходи Геца, то Сартр робить висновок, що Бога нема.

(“Гомін України”. 17 квітня 1960 р., стор. 2 — 3, Торонто, Канада).

Але Сартр не глибокий психолог у духовних справах; він не додумався, що тоді було б, коли б Бог обізвався на блюзнірства Геца? А про Содому і Гомору Сартр забув. Святість, якої хотів би Гец, дається за любов до Бога і життя по заповідях Його. (Див. Псал. 118 (119)). Отже святість блюznірствами не досягається. Зло не є добро, зло тільки зло, заперечення добра, а Бог є Абсолютне Добро. Отже, заперечення в самій побудові думки. А щоб Бог покарав Геца і тим показав, що Він є, це бажання людей, позбавлених розуму. Біси найкраще знають, що Бог є, і що їм те помагає? Вони лишаються бісами-ворогами Бога. Так і Гец лишився б Гецом з своєю гординою без найменшої любові до Бога.

Панові Сартрові, замість отих коштовних богопротивних бутафорій у театратах при виставах його тієї п'еси з наміром — убити в людях віру в Бога, ми порадили б другу, але певну дорогу до пізнання Бога, навіть відчути Бога в душі своїй. Нехай попробує на собі слова Христа: “Блаженні чисті серцем, бо вони Бога побачать”. (Мф. 5, 8). Це єдина дорога до повного пізнання Бога серцем. А щоб на неї попасті, то треба зробити останній акт євангельського блудного сина, тоді напевно довідається, що Бог є.

Є й натуральна дорага розумового пізнання Бога через видиму природу. На жаль, гордовите око, яке дивиться тільки вниз та шукає заперечень мудrosti Божої, нічого про Бога не дізнається. Тепер геців аж надто багато, але всі з такими ж результатами в своїх шуканнях. Про таких дуже глибоко сказав Соломон:

“Справді марнотні ті люди, у яких немає знання про Бога, які з видимих досконалостей (природи), не могли пізнати Сущого, (Вічноживучого) і дивлячись на діла, не пізнали Винуватця (Майстра їх)...

Якщо захоплювались красотами їх, то повинні були б пізнати скільки країший Господь, бо Він є Творець краси їхньої, створив їх.

А якщо дивувалися силі й дії їх, то повинні були б пізнати із їх, скільки могутніший Той, що створив їх; бо від величі краси творінь до деякої міри пізнається Винуватець буття їх". (Прем. 13, 1 - 5).

Бо правдиве слово Ап. Павла: "Що можна знати про Бога, те явне для них, бо Бог виявив їм. Бо невидиме Його — вічна сила Його і Божество, від створення світу через розглядання творінь є видимі." (Рим. 1, 19 — 20).

Бо "Небеса проповідують славу Божу і про діла рук Його віщує небозвід". (Пс. 18 (19).

Природа землі і космос неба — це жива книга бого-пізнання і для розуму.

Можемо порекомендувати такі прекрасні книжки:

Проф. Др. П. Ковалів "Пізнання Бога". Вінніпег 1955; Йогож: "Віра й знання". Нью Йорк. 1954 р.

С. Верховський: "Бог і чловєк" Іздат. ім. Чехова, 1956 р.

С. Франк: "Світ во тьме". Імка-прес, Париж.

Його ж: "Смисл жіліні". Там же.

Н. Лосський: "Ценності і битіє".

Н. Бердяєв: "Дух і реальність". Імка-Прес. Париж.

Треба сказати, що сучасний атеїзм не є беззаперечною доктриною, а велике поширення його — це скоріше мода, як у свій час була мода на нігілізм та вільнодумство. Але життя показало, що атеїзм — це розгнуздання в людині низьких тваринних інстинктів.

ЧИ Є ЗЛИЙ ДУХ — САТАНА І ДІЯВОЛИ?

За nauкою Христа Ісуса ТАК. Він сказав: "Я бачу сатану, коли він, як блискавка, упав з Неба"... (Луки 10, 18). Для християн цього свідчення досить. До того ж саме життя потверджує, що злий дух сатани завжди діє. Це ми на собі завжди відчуваємо. Ці дії диявола завжди направлені на зло, на руйнування, на розбрат, взагалі на аморальні вчинки: перелюбство, розпуста, нечистота, не-

потребство, ідолокоплонство, ворожнеча, сварки, заздрощі, гнів, блюзнірства, єресі, ненависть, убивства, п'янство і под. (Гал. 5, 19 - 21),egoїзм, жорстокість та насильства. Хто жив духовним життям за Законом Євангельським, той реально зазнав боротьби з дияволом, з його спокусами на гріх. В людині стає наче дві волі, наче дві особи, які ведуть боротьбу між собою. Та зла воля так натискає на волю моральну, що тяжко встояти і не всі висилах її перемагати. Більше того: вичуєте всобі різні доводи зробити той гріх — насолода, вигода... навіть пляни, як те зробити, як ховати сліди і т. д., і все те проти вашої волі, проти вашого бажання. (Див. Рим. 7, 14 — 23). Крім того, затемнюється розум, паралізується спротив, і людина стає рабом якоїсь чужої волі. Це тисячі раз засвідчено в духовній і світській літературі. Взагалі ж, щоб робити добро — моральні та чеснотні вчинки, потрібне велике зусилля на перемагання отих диявольських порад та спокус. А коли людина пуститься вниз на безморальне гріховне життя, то котиться наче камінь з гори все нижче й нижче аж до повного озвіріння без чести й совісти. В собі вона знаходить “виправдання” таких дій і неймовірно тяжко вирвати таку людину з її отакого психічного стану. Народня мудрість у всіх народів цей страшний стан окреслює в таких словах: “Попав під владу сатани” (сатан, шайтан і ін.). А хто не жив духовним життям, той не знає цієї боротьби, бо легко хилиться за примхами тіла.

Тут треба дещо сказати про ДОБРО і ЗЛО. Добро є ЛАД, порядок, краса, справедливість... Основа добра — ЛЮБОВ. Добро є реальність. Добро від Бога, бо Бог є абсолютне ДОБРО. А що ж таке ЗЛО? По думці всіх глибоких мислителів, зло не є реальність, воно небуття, воно тільки дія злії волі в запереченні добра. Яке б добре діло ви не починали, то завжди зустрінете намагання зруйнувати його, або опоганити його так, щоб воно не досягло поставленої мети. Знаємо з життя, що зло нам роблять наші вороги. Поширюючи цей досвід далі, ми бачимо наочно, що зла воля якоїсь живої істоти завжди діє проти

Законів Божеських, проти добра, проти чеснот. Чомусь ця зла воля не терпить, щоб люди жили праведним чеснотним життям і всіх тягне на гріх, а гріх це ламання закону, беззаконство. Гріх від диявола, каже Ап. Іоан. (Іоант 3, 4 — 10).

Отже зло це дія диявола, який у своїй страшній ненависті до Бога, руйнує все, що від Бога і заперечує Бога. З цього бачимо, як тяжко помиляються ті, що сказали всерці своєму: “Бога нема”, і яка страшна правда сказана у Псалтьмі 13 (14).

ДОДАТОК

Вважаю за корисне подати в додатку думки сучасних християнських мислителів про людину та її духовну душу, як також про ставлення її до Бога. Важливість їхніх думок тим більша, що частина їх це бувши атеїсти, які через безстороннє шукання прийшли до глибокої віри в Бога і в Науку Господа Христа. (Н. Бердяєв. недавно упокоївся.) В своїх шуканнях він іноді задалеко заходить, з чим з точки зору Православної науки не можливо погодитися. Про це він і застерігає, що це думки шукання. Але він висловлює глибокі свої спостереження і переживання. Так у книзі “Філософія вільного духа” він пише:

“В духовному досвіді розкривається спрага людини до Бога. Душа людини шукає вищого буття та повернення до джерела життя в свою духовну родину. Найстрашніше, коли нема нічого вищого за людину, нема божественної тайни, божественної безмежності. Тоді наступає нудьга небуття. Образ людини розкладається, коли зникає з душі її Первообраз, коли нема в душі Бога. Шукання людиною Бога це разом шукання й себе самого, своєї людянності. Душа людини мучиться родовими мукаами, поки народиться в ній Бог. (Відшукає в собі Бога). Родження (відшукання) в душі Бога — це правдиве (духовне) народження людини”. (Стор. 15).

“Внутрішнє життя людини й світу здійснюється через Бога. Людина, що стоїть у центрі буття і покликана до царючої ролі в житті світу, не може мати позитивного (додатнього) змісту життя, якщо Бога нема... Людина не може залишитися самітньою, сама в собі і не може черпати життя тільки з себе. Відходячи від Бога, від вищого світу, людина підкоряє себе нижчому світові, стає рабом нижчих стихій (світу цього.” (Стор. 21).

“Природа людини подвійня і двоєдина: вона земна і небесна. Вона носить в собі і Образ Божий і образ звірини. І коли людина відкидає в собі і стирає Образ Божий, то вона не може надовго зберегти в собі образ людини і дає в собі панування образові звірини. Людина, яка втратила підпору собі в Богові, підпорядковує себе хитким стихіям світу цього.” (стор. 43).

“Сама ідея людини може бути конструйована тільки через ідею Бога. Ось чому духовна гордіня людини є першоджерелом зла і гріха і веде до знищення самого образу людини.” (Стор. 44).

“Людину не можна вивести із природнього розвитку світу” (Стор. 53).

“Людська душа дорожча за всі царства світу, бо в душі міститься вічність (її)”.

“Творчість людини важлива і оправдана тоді, коли вона є служінням Богові, а не тільки собі, (без Бога); коли вона є спів-участю в Божій творчості. Всяке правдиве буття вкорінене в Богові, а без Бога воно тільки небуття, зло і гріх (беззаконство), а не закон ества.” (Стор. 72).

“Людина не є продуктом еволюції і не дитиною природи через процеси, що в ній відбуваються... Божа ідея про людину не може бути змінена, вона може бути тільки здійснена, або згублена... Людина наслідує вічне божественне життя”... (Стор. 120).

“Через Боголюдину Христа людина має коріння в самій глибині Божого життя...

“Людина не є переходячою частиною космосу (всесвіту), ступінь космічної еволюції, вона вища за космос (в душі своїй) і незалежна від нього”... (Стор. 1121).

“Особистість (суб’єкт, субстанція) людини це ідея Божа про людину і вічна судьба її зв’язана з цією єдиною Божою Ідеєю. Образ особистості лежить у Богові, а не в природньому світі”. (Стор. 124).

З книги “Філософія свободного духа”. Частина I.

“Кажуть, що наукою про релігію... можуть плодотворно займатися ті, які ніякого релігійного досвіду не знають і ні в що не вірять. Це одна з чудовишніх абераций (неправд). Наука про духа тим і відрізняється від наук про природу, що в ній вимагається родинність і близькість з своїм предметом, якого хоче піznати. Наука про духа заснована на духовному досвіді і в ній нічого не досягне той, хто духовного досвіду не має і його відкидає. Духовний же досвід не є душевний, психологічний”.

Н. Бердяєв. Із кн. “Дух і реальність”.

“Людина, якщо вона була б образом і подобою цього світу, як істота, витворена тільки природою, то вона не мала б значення й глибини і її природне життя не мало б змислового зв’язку.” (Стор. 89).

“Матеріалізм також є своєрідним мітотворенням, він живе мітом про матерію і матеріальну природу. Позитивізм живе мітом про науку, як ніби про всеобіймаюче знання.” (Стор. 113).

“Для мене не байдуже, чи є Бог, чи нема Бога; чи Бог жива реальність, чи пряма ідея; це для мене питання життя й смерти. Бо якщо Бога нема, то й людини нема, немає й мене. Все мое життя стає безсмисленою ілюзією, породженою безпросвітніми (бездумними) процесами природи.” (Стор. 120).

“Вражає сама можливість атеїзму — стан свідости, що заперечує наявність Бога, як джерела всякого буття”. (Стор. 159).

“Ми відпали від Божого світу і загрузли в цей природний світ, який став для нас такий видимий. Ми дуже повірили в цей світ, тому він для нас відкрився, але ми втратили духа (духовість), тому перестали пізнавати духовне, бо подібне пізнається подібним.” (Стор. 161).

“Без Бога, поза Божим Царством, нема нічого, крім небуття. Тільки в Богові все стає родинним і близьким. Без Бога все чуже й далеке, насиливо чуже й примушуюче”... (там же).

Н. Лосський: “Цінність і буття”.

“Наука про стремління світу (людства — АМ). до Бога дуже поширенна в філософії.

Аристотель: “Світ стремить до Бога, як до своєї мети”.

Ареопагіт: “Все прямує до Сверхсущого”. (Про Божі Імена, 1, 6, 7).

Максим Ісповідник, Бл. Августин, Альберт Великий: “Бог — це остання ціль, бажана всіма”. “Божественне Добро — це мета всіх”.

Тома Аквінат: “Бог — це остання ціль душі і всіх розумних істот”.

Іван Скотт Ерігена: “Всі (розумні — АМ) створіння з’єднаються з Творцем і будуть в Ньому і з Ним, без змішання ества й субстанції”.

(Н. Лосський Цін. і буття, стор. 53).

“Бог — це саме ДОБРО у всеобінімаючому значенню цього слова. Він є Сама ІСТИНА, сама КРАСА, моральне добро, ЖИТЯ і т. д. (Стор. 89).

“ЗЛО відрізняється від абсолютноного Добра тим, що воно не первісне і не самостійне”... Цебто, воно не є реальність початкова. (Н. Бердяєв).

Зло — це руйнування законів буття — порядку, ладу, установленого Творцем Богом. Зло — це беззаконство, руйнування добра. Зло — це гріх, бо гріх — беззаконство. Зло від сатани. (ІІв. 3, 4 — 8; Прем. 1, 13 — 16).

“Думка, що є істоти, які заздрять могутності Бога та стають у змагання з Ним, здається курйозною небилицею, а між тим, це явище зовсім не так рідко зустрічається. Мені довелося розмовляти з молодим поетом, який не визнавав Бога. Я сказав йому, що його відкидання Бога засновано не на доказах розуму, але на гордині небажання допустити існування істоти недосяжно звершеної (Істоти над людиною — АМ). Через два роки я одержав листа

від нього, в якому він пише, що я правильно його навчав і що він змінив свої думки. (Лосський ст. 130).

Піка Дела Міранда.

“Дух людини небесного роду, цебто: він приходить не з природнього світу. Саме через дух (або в духові — АМ) людина Образ і подоба Божа. Дух є божественний елемент у людині. Дух від Бога, тому й прагне до Бога та й повертається до Бога (в інший духовний небесний світ.” (Єклез. 12, 7).

Володимир Соловйов (Внук Г. Сковороди). Його іронія на дарвінізм.

“Людина це мавпа (від мавпи), тому повинна покладати душу свою за друзів своїх”.

С. Франк. Антрополатрія — ідолопоклонство перед людиною замінюється сатанолатрією, як справжнім “князем віку цього”. Конкретним носителем цього демонізму являється сваволя; спасіння ждуть від повстання людини в її темному рознузданому хаотичному єстві проти Бога, і не тільки як Верховної Інстанції, що стоїть над людиною, а й проти того, що є імманентно (природжено) божественного або богоподібного в людині — насіння добра й моралі в ній. Цей демонічний бестіялізм (сатанічне звіромислення) вже ніяк неможна назвати гуманізмом”. (Світ во тьме, стор. 58, 62, 63).

А. Герцен. “Поясніть мені чому не можна вірити в Бога і треба вірити в людину? Чому не розумно вірити в Царство Боже на Небі, а розумно вірити в царство “богів” (людей) на землі?”

К. Мічульський. Біографія Вл. Соловйова.

“Вихователька В. Соловйова А. К. Колерова часто бачила віщуючі сни, за це її звали “Анна пророчиця”. І сам він бачив такі сни й видіння, про які писав:

Странним ребъонком бил я тогда,

Странние сни я відел. — (Странний це дивовижний.)

В. Соловйов у дитинстві містик, у юнацтві атеїст, після 20 років християнин, богослов, пізнавши порожнечу атеїзму. (Пізніше християнин філософ — АМ). Його дум-

ки: “Єдина мета філософії — це пізнання Бога і з'єднатися з Ним людині. Філософія може бути тільки Християнська це — Бого-чоловічність, Бого-людиність”. (Бог у людині і людина в Богові — АМ).

С. Франк: Кн. “Світ в огні”. (Світло в темряві.) Розділ “Дух і плоть”, ст. 166-177).

“Наша душа належить до двох світів “цього” і “того”. (Матеріального і духовного). Цей світ, як він живе, діє й відчуває, пройнятий гріхом (дією проти добра, АМ), перебуваючи під владою “князя світу цього” диявола (духа зла). Тому цей світ принципово ворожий правді Христовій і поборює її. До юдеїв, що закореніли в невірстві, Христос у цьому розумінні говорить:

“Ви від нижніх, Я від вишніх, ви від світу цього, Я не від світу цього” (Ів. 8, 3). “Хто ненавидить душу свою в світі цьому, (обмежує її сваволю, пристрасті та оберігає від гріховних впливів світу цього, АМ.), той збереже її для життя вічного” (Ів. 12, 25). “Світ цей не знає Духа Істини” (— 14-17). “Цей світ у злі лежить” (І Ів. 5, 19). В цьому розумінні Ап. Іоан закликає: “Не любіть світу (циого) і того, що в світі (циому) (Не любіть гріховності світу цього. АМ).

Любов до світу цього в його гріховності приносить загибель людській душі, бо позбавляє її доступу в “той світ”, в світ Духа, в царство Бога.

Не сам світ є чимось нечистим, або гріховним, бо й він в естві своєму є ділом рук Божих, але ним оволодів дух зла, а зло від диявола, тому сатана “князь світу цього”. (Ів. 8, 44; Єфес. 6, 11-12; І Ів. 3, 8).

Плоть в словах св. Іоана (та й інших Ап. АМ), це не саме тіло людини, а гріховність тіла, бо й тіло — це творіння Боже. Воно може бути освячене в найвищому розумінні, як Тіло Христове, може бути і осквернене, як тіло найбільш оскверненої гріховної людини.

“Дух” і “плоть” це не те саме, що “душа” й “тіло”. Хоч вони обое є елементами душевного життя людини, але “плоть” є те начало душевного життя, яке зв'язане з тваринністю і тим самим з космічною світовою природою

людини, пройнятою духом зла й гріховности, тоді як “дух” є надсвітнім началом у людині — той її бік, яким “дух” безпосередньо зв’язаний з Богом і взагалі з вищими силами, врощений в них. Тому й Христос каже: “Роджене від плоті (гріховного тіла) є плоть (гріх. тіло), а роджене від Духа, є духом” (Ів. 3, 6). Звідсіль назва: в Св. Письмі — “мудрість віку цього”, а в філософії — “натурализм”. Плоть це стихія, закон гріховної плоті-тіла. (Рим. Р. 7).”

Паскаль і Кіркегаард: “Бога легше піznати в трагічній боротьбі й муках людського існування.”

Гете: “Про Бога можна говорити (відчувати) властиво тільки з Богом”. (Очевидно в молитві. АМ).

С. Франк: “Реальність Бога і Божої правди відкривається нам тільки в духовному досвіді молитовного звернення до Бога; і коли сам Бог говорить до нас через глибини нашого духа, то можна тільки або замовкати, або пророкувати (передавати почуте другим, але не критикувати. (“Світ во тьме”). В нашій сучасній релігійній убогості нам не залишається іншої дороги до спасеної Істини Християнської віри, як знову вчитися її не з старих книг, (бо їх не хотять читати та й не хотять розуміти — АМ), а з страшних лекцій нашого нещасного життя”.

С. Франк про себе. ВІД АТЕЇЗМУ ДО ХРИСТИЯНСТВА і причини.

“Разом з більшістю руських мислячих людей моого покоління я виходив в юнацькі роки із соціалістичної віри в спасіння людства через радикальний соціальний переворот. Але вже давно група мислячих людей, до якої я належав, почала все ясніше узnavати незадовільність і загибельність пануючого напряму безвірства (в Бога, АМ), на якому засновувалася мрія про світле майбутнє. У відкиданні абсолютних вартостей та духовних основ буття ми вже тоді стали вбачати небезпеку, що цей нігілізм приведе до калічення і задушення особистості деспотизмом. Цим було обумовлено наш перехід від марксизму до дещо туманного ідеалізму, а потім до глибокої Християнської Віри. Все, що сталося за останні 40 років в Росії і в Європі, (гітлеризм, АМ) на нещастя, потвердило ті

наші побоювання, при тому в такому обсягу, якого ніхто не міг передбачити...

Ми стали свідками безсилля й сліпоти безрелігійного гуманізму західніх демократій, а потім наростання в Європі повної форми безбожництва в формі титанізму, що вже відкрито проповідує демонічний культ насильства, захоплення влади, принципове відкидання всіх моральних основ життя." ("Світ во тьмі". Ст. 13-14. "Так звана культурна людина несподівано виявилася обманчивою примарою. Вона реально виявила себе нечувано жорстокою, морально сліпим дикуном, культурність якого виявилася в... досконаленні засобів мордування та нищення людей з газовими камерами". (Ст. 36).

Від себе додамо: з атомічними бомбами та ракетами, що загрожують знищити все людство і все живе на землі.

Думки й вислови учених і Корифеїв науки про наявність Бога як Творця і Впорядкувателя світу

Дослідник ЧАРЛС ЛІЛЬ: "Хочби в якому напрямі ми робили розвідки, всюди відкривається найясніший доказ існування Творчого Розуму, або Його провидіння, сили й мудrosti".

Астроном ГУСТАШ СТРОМБЕРГ: "Я вірю, що за фізичним світом, якого ми бачимо своїми очима, вивчаємо його телескопами й мікроскопами та міряємо різними інструментами, — існує інший світ, якого не можна осягнути фізичним способом... Цим шляхом ми приходимо до ідеї існування Вишого розуму, існування Бога."

Професор геології БАРЛІ ВІЛЛІС: "Мої наукові спостереження говорять мені, що світ керується законом... Я не можу забагнути цього закону всесвіту, але я переконаний, що мій розум становить частину Вишого Розуму."

Мінералог проф. КЕРР: "Те, що я вивчив у відношенні до землі, не зробило мене менше віруючим у Виші Силу, навпаки, воно зробило мене більше віруючим. Давні філософи просто думали, що Бог існує... Ми маємо багато більше свідчень Його Творчости. Ми можемо сказати: "Бог НАПЕВНО існує." Сучасна людина з її прониканням у найдрібніший атом і в грандіозний космос, знає, яким великим Творцем має бути Бог"....

Подібне говорять й інші сучасні учени, як ректор Вашингтонського університету Артур Комптон, директор біохемічного інституту Рорер Вільямс, проф. астрономії Альфред Кробер, проф філософії Кирил Джоб, ректор Каліфорнійського університету Роберт Спул. Астроном Нассау і багато інших.

(Ці цитати взято з книжки проф. д-ра П. Ковальова: "Релігія в світлі сучасної науки" Нью Йорк 1955 р.)

Правдива наука веде до Бога

Фізик ФАРАДЕЙ: "Спостерігаючи Божі створіння, я думаю, що навіть у земних речах, з самого створення світу ясно видно невидиму досконалість Бога, Його вічну могутність і Божество."

Фізик АМПЕР писав до свого друга: "Не займайся однією лише (фізичною АМ) наукою: однією рукою досліджуй природу, а другою, як дитина, тримайся за одяг Батька, за край Божої ризи"...

Хемік фізіолог ЛУІ ПАСТЕР: "Саме тому, що я думав і вивчав, я залишився віруючим, подібно бретонці. Коли б я ще більше заглиблювався, ще більше працював над науковою, то став би таким віруючим, як бретонська селянка".

Хемік РОБЕРТ БОЙЛЬ: "Правдивий дослідник природи ніде не може дійти до пізнання таємниць творіння, не побачивши Божої рукі."

Творець ботаніки ЛІННЕЙ: "Вічний, Безмежний, Всевидячий і Всемогутній Бог пройшов передо мною. Я не бачив обличчя Його, але я бачив сліди Божі на Його творінні всюди, навіть у найдрібніших непомітних творіннях. Що за сила! Що за мудрість"...

Учений Ф. ТЕРНЕР: "Не особистий настрій, не виховання, не середовище, а вчене заглиблення в природу приводить учених до Бога." (Наука й релігія до кінця XIX століття, стор. 42).

Астроном ГЕРШЕЛЬ: "Чим більше поширюється поле науки, тим більше становиться незаперечних доказів за вічне існування Творчої й Всемогучної Мудrosti-Бога."

Геолог ГЕРР: "Чим глибше ми пізнаємо природу, тим більше стає наше впевнення, що тільки віра у Всемогутнього і Всепремудрого Творця може розв'язати загадку, яку нам дає зовнішня природа й людське життя."

Біолог ФРЕД ЧАРЛЗ: "Я не можу уявити собі можливості антагонізму (протиріччя) між науковою й релігією."

Великий фізик ВІЛЬЯМ ТОМСОН: "Коли ви мислите достатньо сильно, то ви неодмінно будете приведені науковою до віри в Бога. Ви побачите, що наука не ворог, а помічник релігії."

Основоположник дарвінізму ЧАРЛЗ ДАРВІН усе своє життя був глибоко віруючою людиною і брав активну участь у християнській місії. Закінчивши свою книгу "Походження видів", Дарвін писав: "Є велич у цьому погляді на життя з його різними силами, первісно вкладеними Творцем у незначне число форм..."

Ось що подає советський учений: "Дарвін і академік Павлов дійсно іноді відвідували церкву разом з своїми родичами"... (Павъолкін: "Що таке релігія". Москва 1956 р. стор. 22).

Також і другий учений Д. А. Бірюков: "Указують, що у Павлова в домі в релігійні свята відправлялися церковні обряди. Все це вірне". ("Міт про душу". Москва 1956 р., стор. 118).

Фізик Дж. Томсон, голова з'їзду у Вінніпегу (Канада) сказав між іншим: "Внутрішнє почуття говорить нам: "Великі діяння Творця Бога!"...

Глибоко релігійними були і ці творці науки: Галілей, Іон, Кулон, Торічеллі, Маріот, Гюйгенс, Франклін, Джоуль, Декарт, Гельмгольц, Лейбніц, Беранд, Локайнель, Бернулі, Ейлер, Ламберт, Швейгер, Гаус, Йоган Мюллер, Клаузіус, Ерштейдт, Біо, Квенштедт, Кюв'є, Академік Павлов і багато інших корифеїв з тієї чи іншої галузі науки.

Англійські учени-природознавці в кількості до двох сот висловили таке переконання: "Слово Боже, яке відбивається в книзі природи і Слово Боже в Святому Письмі не суперечить одне одному, хоч на перший погляд вони ніби не погоджуються між собою. Настане час, коли обидві ці книги — книга Природи і Книга Заповіту прийдуть до цілковитої згоди" (при глибшому вивченню природи. АМ).

Відомий німецький фізик МАКС ПЛЯНК пише в своїй книзі релігія й природознавчі науки потребують для свого вияву віри в Бога, то Бог стоїть для релігії в початку, а для природничих наук при кінці кожного думання. Для релігії Бог є фундаментом, для наук — завершенням будови кожного світоглядового погляду".

... "Куди б і як далеко ми не заглянули, ми нігде не знайдемо суперечності між релігією й природознавчими науками, але саме навпаки — у вирішальних пунктах ми находимо зго-

ду. Релігія і природознавчі науки не виключають одне одних, як дехто сьогодні думає й пібоється, вони, навпаки, доповнюють одна одну". (Religion und Naturwissenschaft, Laypzig 1937.).

Зоолог ЕРИХ ВАСМАН: "Теорія розвитку, якої я притримуюся, як дослідник природи й філософ, ґрунтується на основі християнської релігії, яку я визнав, як єдино правдиву: Спочатку БОГ створив небо й землю". (Підхрс. А.М.). Між науковою і релігією не може бути ворожнечі або протиріччя, бо й наука й релігія випливають з одного Праджерела — Премудрості Божої."

(Акад. Наук ССР Г. А. Гурев, "Дарвінізм і релігія", Москва 1957, ст. 244).

У видавництві The American Weekly вийшла книга "The Faith of Great Scientist" (Віра великих учених). І ось що в ній написано:

АЛЬБЕРТ АНШТАЙН, найбільший фізик сучасності глибоко вірував у Бога. Він говорив: "Кожний правдивий учений вірує в Бога. Я не можу навіть подумати, що світ міг повстати без участі Бога... "Наука без релігії кульгає, релігія без науки сліпа"...

Доктор Джордж Гальпер у статті "У межах пізнання" передає слова А. Анштайна: "Моя релігія — це захоплення Безмежним Розумом, Який виявляє Себе в найдрібніших деталях, які доступні пізнанню нашим слабким розумом. Переконаність в існуванні Найвищої Розумної Сили, яка виявляється в усьому незбагненому для нас всесвіті, визначає мою ідею про Бога."

(Журнал "Наука й життя". Москва, 1960. Но 10, ст. 54).

Лавреат Нобелевської премії в галузі досліду над космічним промінням ВІКТОР ГЕСС, професор фізики в Фордгамському Університеті, на питання: "Чи може вчений вірувати в Бога?" відповів: "Так, може. Я ніколи не знаходив фактів, де наукові відкриття були б в конфлікті з релігією вірію... Учений, розкриваючи таємниці природи, приходить до замілування Величиністю Творця її, до пізнання Біга." Подібне говорять: КІРТЛІ МАТЕР, професор геології в Гарвардському Університеті; ЕРНСТ ГАУВЕР, професор хемії в Технологічному інституті в Масачесет, астроном ГУСТАВ СТРОМБЕРГ. (Він говорить, що дані сучасної астрономії та природознавчих наук приводять до висновку, що існує Світова Душа або БОГ.

(Г. А. Гурев, "Що таке всесвіт?" Москва, 1957 р. ст. 198).

Учений американський журналіст ГОВАРД ВІТМЕН мав бесіду з астрономом доктором НАССАУ в питаннях науки, філософії та релігії. Астроном Нассау говорив таке: "Мене дивує не грандіозність Всесвіту, а здібність людського розуму сприймати його. Таємниця полягає в тому, що істота, яка рухається по землі, має механізм сама в собі — розум, яким може виходити поза межі землі і ввійти у Всесвіт. Вивчаючи Всесвіт просто, як такий, ми не стаємо близче до віри в Бога. Але коли віруємо в Бога, то вивчення Всесвіту, його грандіозності та його складності на-певно робить нашу вру багатшою і зміцнюю ії.

(Див. Кн. "Репортер у шуканні Бога", "Reporter in search of God").

Окрему увагу притягає постати видатного американського фізика, фахівця з атомної енергії професора ВІЛЬЯМА ПОЛЛАРДА, який виявив бажання стати Священиком Єпископальної Церкви й прийняти сан. Він заявив, що прийнявши сан Священика, він і надалі залишається директором інституту для атомних досліджень.

Глибоко вірували в Бога і такі генії людства, як ЛЕОНАРДО да ВІНЧІ, РАФАЕЛЬ, МІКЕЛ АНДЖЕЛО, РЕМБРАНТ, ШЕКСПІР і інші.

Проф. РАКОВСЬКИЙ каже: "Наука вже перед 20-ма роками склала до архіву старих пережитків ще так недавно могутній матеріалізм... Матеріалістом може бути хіба той, хто не знає здобутків наук природознавства, або той, хто не може їх розуміти..." (Проф. др. I. РАКОВСЬКИЙ: "Новий світогляд сьогочасної науки", Зальцбург 1947, стор. 62).

Проф. ЗЕНЬКОВСЬКИЙ пише: "Тільки недоуки можуть підтримувати в наш час матеріалізм." (Апологетика. Париж. 1957 р., стор. 41).

ПРИМІТКА: Наведені цитати на цих сторінках взято з книги Прот. М. Овчаренка: Християнство, наука і матеріалізм.

Прот. М. Овчаренко, як бувший викладач фізики й математики у вищих школах, тепер уважно досліджує здобутки наук, думки учених про науки та релігію, матеріалістичні твердження і тенденційне розуміння явищ природи і т. і.

Все це він (Овчаренко) уклав у своїй вище названій книзі, яка заслуговує на особливу увагу, як апологетика проти накле-

пів на релгію, як віру в Бога і проти перекрученъ розуміння науки. Ось його слова:

"Немас можливости не тільки згадати тут слова великих учених і геніїв світу про їх віру в Бога, але навіть перерахувати їх імена, бо майже всі великі учени, творці науки вірили в Бога. Взагалі ж дуже мало учених, що не вірюють у Бога. І коли вони твердять, що Бога нема, то цим тільки показують, що ще не мають глибоких знань. Правдиво сказав учений Бекон: "Велике знання приводить до Бога, а пізнання віддаляє від Бога". Тому то й сказано у 13 (14) псалмі: "Сказав нерозумний у серці своєму: Бога нема." Там же й сказано, які наслідки такої думки..."

ПРИМІТКА: Не можна вірити, що всі советські учени не вірюють, що Бог є. Не вірюють тільки фанатики матеріалізму-марксизму, які з-за фанатизму не бачать правди і за всяку ціну хотять виправдати свою доктрину та її корифеїв. Але вільні від такого фанатизму, маючи світлій і вільний розум, безумовно бачать у природі свідому розумність і цілеспрямованість, чого не могло б статися без участі Розумного Творця. Якщо ж не просто, як християни вірюють у Бога, то примушенні визнавати надсвітню Розумну Силу. **ВИЩИЙ РОЗУМ**, як визнали французькі революціонери в свій час, і таким чином визнають "НЕВІДОМОГО БОГА", як колись Атеняни. Але вони з відомих причин виявляти того не можуть."

Отже, наука не заперечує Бога, а навпаки потверджує наявність Бога.

ГУМАНІЗМ БЕЗ БОГА

Гуманізм повстав на заповіді Божій — "Люби ближнього свого, як себе." Бо він (людина) образ і подоба Божа, як і ти і по крові від прародителів тобі брат. Але мудруваннями тих, які не бажають Бога і які розум свій поставили, як абсолютний критерій всього, гуманізм вирішив бути без Бога. В дарвінізмі він знайшов своє "виправдання", однаке, не відмовився від царської величини в людині, як вінця всіх живих істот і владики їх. Замість Бога, він поставив людину. Віру в Бога замінив сліпою

вірою в людину, яка своїм розумом досягне справжнього раю на землі. Повстали десятки утопійних теорій, як той рай добути і багато людей повірило в ті теорії. Але життя — цей непідкупний учитель, показало щось інше, показало повне обличчя цього безбожного гуманізму. Життя повело не до раю, а до аду. Віра в людину, як спочаткового носія основ добра й мудrosti, дуже скоро змінилася на віру в творчу могутність злой сили, що людину опанувала. Поклоніння людині виродилося в ідолопоклонство перед окремими особами, а в кінечнім висліді перед “князем світу цього” сатаною, який саме й ненавидить Бога і руйнує все, що від Бога і що нагадує Бога. Ми з жахом читаємо страшні тортури середньовічної інквізиції, яка нанесла тяжкі рани й безчестя Христовій Церкві і яку так зручно використовують у своїй пропаганді проти Церкви. Інквізицію рішуче осуджує і сама Церква. Але, що робиться в самому атеїстичному гуманізмі? Мовляв: “Без жертв ощасливити людства не можна”. Уже “великий борець за людину” В. Белінський викрикував: “Якщо перемога соціалізму вимагає тисячі голов, то я требую тисячі голов!” Пізніші крайні соціалісти ніби гуманісти потребували вже не тисячі, а мільйони голов, а раю таки нема. Тепер уже для “щастя людства треба знищити все людство атомічними ракетами. Рація! Це єдиний вихід. Дальше йти нікуди. “Від плодів їхніх пізнаєте їх”.

ПРО “ТЕОСОФІЮ”*

Слово “теогофія” колись означало “богомудріє”. Слово теософія складається з двох грецьких слів: Теос — це Бос, софія — це мудрість, звідсіль Богомудріє. Колись теософія такою й була, коли люди заглиблювалися в розуміння Бога. Але в 19 столітті ця “теософія” зовсім втратила Бога. Вона з’єдналася з індійським оккультизмом, який оперує з невідкритими ще силами природи, як явище факірії тощо і Бога замінила цими нижчими силами, тому тепер не може називатися “Теософія”, а її правдива назва буде “космософія”, бо має діло з силами світу цього, і

“Антропософія”, бо має діло з людиною. Там, де не було безпосереднього одкровення Божого про Бога й людину, а початкове розуміння від праپраотців утратили, там люди шукають розв’язки питань своїми власними силами, своїм розумом, тому роблять помилки і витворюють такі погляди на світ і людину, які далекі від правди, напр., “перевтілення душ від одної істоти в другу, або блукання душ по світі, те, що тепер називають телепатією. Буддізм і ламайзм не знають Живого Бога, як Духовної Істоти; вони вірюють фактично в “ніщо” в “небуття” в “нірвану”. “Переселення” душ вважають за страждання й нещастя людини. Спасіння полягає в визволенні від цього нещастя “зеднанням із тим “ніщо”, потонути в нірвані і заспокійтися. Факірія це одна із доріг, якою досягається нірвана. Система всього того дуже складна, але в світлі Христової науки — це блукання в шуканні правди. Ось як оцінює “теософію” сучасний філософ Н. Бердяєв: Кн. “Філософія вільного духа”:

“Теософія не є синтезою релігії, філософії й науки, (як реклямують її самі теософи) вона є змішанням усього того докупи, в якому нема ані правдивої релігії, ані правдивої філософії, ані правдивої науки”... (Стор. 151).

“Найбільше відштовхує претенсії “теософії” і антропософії на верховне “знання”, якого не мають, та вимога особливого ставлення до їхніх книг, неподібного на ставлення до інших книг. Також постійне твердження, що “непосвячені” нічого не можуть зрозуміти в теософській науці. Духовне наставлення теософів не християнське, в ньому обманна піднесеність і ходульність.” (Стор. 157).

Правдиве слово Христа Господа: “Кожний, хто робить зло (неправду), ненавидить світло і не йде до світла, щоб не виявилися діла його, бо вони злі, а поступаючий по правді, іде до світла, щоб явні були діла його, бо вони в Богові содіяні. (Ів. 3, 20-21).

Так і в оккультній вірі все ховають, щоб не знали “непосвячені”, тоді, як у християнстві все і для всіх відкрито: Прийдіть до Мене всі... каже Христос, а не тільки деякі.

“Окультизм має діло з захованими силами космосу... А релігія це організоване відношення людства до Бога і єпархічний нормативний шлях єднання з Богом”. (Н. Бердяєв. Філ. вільн. духа, ст. 156).

Рекомендую прочитати книжку про “Переселення душ”, особливо статтю С. Булгакова “Християнство і штейнеріянство”. (Імка-Прес. Париж. І. Бібліотека М-та Іларіона, Вінніпег, Катедрал Аве, 101).

Цю останню статтю “про теософію” вміщую як відповідь на запити, що таке теософія і спіритизм? Про спіритизм дивись статтю В. С. Енц. Врокг. і Єфр. кн. 61, ст. 224-6.

ЛІТЕРАТУРА, як перевірка моїх дослідів:

Біблія обох Заповітів. Життя святих (четири мінії св. Дмитра та інші. Думки Отців і Учителів Церкви. Філософські системи давні й новіші. Н. Лосський, “Типи мировоззреній” (світоглядів), Імка-Прес. Париж 1931 р. Думки психологів і психіястрів: Сікорський, Челпанов, Фройд, Юнг, Кульчицький. В. Зіньковський, Свєтлов, мислителі — С. Франк, Вишеславцев, С. Булгаков, Г. Фроловский, Верховський, Ж. Фонсегрів, “Опит о свободі волі”. Київ, 1899 р. Проф. Др. П. Ковалів: “Пізнання Бога” і “Віра її знання”. Думки М-та Іларіона в його творах. М-т Серафим (Ляде) “Релігія і Наука”. Мюнхен 1947 р.

Советські психологи: Анштайн, Г. В. Архангельський, Акад. Павлов і ін. Зокрема використано думки філософів: Декарт, Лейбніц, Молбранш, Шопенгауер, Локк, Ніцше, Штраус, Гартман, Гегель, Кант, В. Соловйов, кн. С. Н. Трубецький і багато інших в їх поглядах на душу. Уважно переглянуто матеріалістичні та ідеалістичні системи з їх метафізицою, також і окультні системи.

ВІД АВТОРА

Закінчивши цю мою, скорочено написану, книжку, я свідомий того — під яку критику я себе піддаю з боку тих, які не переживали тих явищ, або по іншому їх тлумачать, а особливо з боку людей матеріалістичного світогляду. Але я сподіваюся повної підтримки з боку тих, які ті явища самі переживали і які на них дивляться згідно з біблійним їх розумінням.

Справа не в тлумаченні снів чи передчуттів, а справа в розумінні людини та того, чи людиною все кінчається, чи над нею є щось вище, те, що ми називаємо БОГОМ?

Я щиро порадив би критикам звернути увагу не на автора книжки, а на ті явища, про які в цій книжці сказано.

З пошаною

АВТОР

У ВАГА

В Єписк. Канцелярії можна набути такі книжки:

1. ПОЯСНЕННЯ до Євангелії від Іоана. В гарній оправі — \$ 3.50.
2. СВІТОВА ЕПОПЕЯ (Старий і Новий заповіт, та Історія Церкви аж до Страшного суда. Віршовано в піснях. Суто богословський виклад. 1-а ч. \$0.75; 2-га ч. \$1.00; 3-тя ч. \$1.25.
3. ПОШИРЕНИЙ КАТЕХІЗИС Прав. Церкви — \$1.25.
4. ДОСЛІДИ ЛЮДСЬКОЇ ДУШІ (Пара психологія). Сни, передчуття, телепатія, ясновидіння та інше — \$1.50.
5. ПСАЛТИР І ЧАСОСЛОВ у одній книзі — \$3.50.
У оправі \$5.00.

Адреса:

Archbishop Michael, 92 Burnside Dr.
Toronto 4, Ontario, Canada.

З М И С Т

Стор.

Передмова загальна	5
Передмова до снів	8
Від автора	10
Вступні зауваги	15
Авторитети	21
Заємники душі й тіла, як організму	23
Дух і матерія в нас самих	29
СНИ (сновидіння)	31
1. Сни зовнішніх і внутрішніх подражень	33
2. Сни, породжені пам'яткою з минулого	34
3. Сни інтуїтивно-фотографічні	34
4. Сни, що викликаються особливим якимось "магнетизмом" споріднених душ	40
5. Сни інтуїтивного сприймання майбутнього	42
6. Сни символічні	56
Чи треба вірити всім снам?	66
ПЕРЕДЧУТТЯ	68
ТЕЛЕПАТИЯ	76
ВІДІННЯ	79
Випадки явлення мертвих	81
Як ставитися до видінь?	86
ЯСНОВИДІННЯ	87
ПРОЗОРЛИВСТВО	90
ПРОРОЦТВО	95
Роздвоєння людини	98
Совість	99
Музика в душі	100
Релігійні переживання	102
До Шановних Читачів	105

ЧАСТИНА ДРУГА	107
ПАРАПСИХОЛОГІЯ (в СССР)	109
Важливість самопізнання	119
Необхідність самопізнання	125
Людина — загадка	127
Змисл і значення привітань та побажань з Богом і без Бога	129
Пізнання Бога через пізнання людини	131
Чи є злий дух — сатана і діяволи?	134
ДОДАТОК	136
Думки й вислови учених	143
Правдива наука веде до Бога	144
Гуманізм без Бога	148
Про "теософію"	149

Авторські права застережені.